

BETÆNKNING

VEDRØRENDE

UNGDOMSKOMMISSIONENS BETÆNKNING OM DEN TILPASNINGS VANSKELIGE UNGDOM

AFGIVET AF DET AF
SOCIALMINISTERIET UNDER 8. JUNI 1954
NEDSATTE UDVALG

BETÆNKNING NR. 252

1960

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
I. Indledning	5
II. Efterundersøgelse af de i ungdomskommissionens børneværnsundersøgelse omhandlede børneværnslever	8
III. Sundhedstjenesten	10
a. Uddannelse af læger og sundhedsplejersker	10
b. Ansættelse af en psykiatrisk konsulent ved direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen	11
c. Udbygning af det psykiatriske tilsyn ved opdragelseshjemmene	12
1. Reglerne for det psykiatriske tilsyn ved opdragelseshjemmene	12
2. Ungdomskommissionens betænkning	13
3. Det nuværende omfang af det psykiatriske tilsyn ved de forskellige former for opdragelseshjem samt udvalgets forslag til den fremtidige udformning af tilsynet	13
4. Udgifterne ved den foreslåede udvidelse af det psykiatriske tilsyn ved opdragelseshjemmene	16
5. Ansættelse af psykologer ved opdragelseshjem	17
IV. Institutioner for forebyggende børneforsorg	18
a. Tilrettelæggelse af arbejdet i vuggestuer	18
b. Oprettelse af børnehaver for børn med særlige tilpasningsvanskeligheder	20
c. Ansættelse af børnehavepsykologer	20
d. Supplerende kursus for personalet ved børnehaver og fritidshjem	22
V. Skolerne	23
a. Lærerruddannelsen	23
b. Udviklingen af den skolepsykologiske virksomhed	24
VI. Børneværnet	25
Uddannelse af socialkontorenes personale og ansættelse af børneværnskonsulenter	25
VII. Anbringelse uden for hjemmet af børn under børneforsorg	26
a. Spørgsmålet om øget offentlig støtte med henblik på intensivering af arbejdet med fremskaffelse af gode plejehjem	26
1. Ungdomskommissionens betænkning	26
2. Forsorgslovens regler efter 1. oktober 1958	26
3. Statistiske oplysninger vedrørende antallet af børn, anbragt i privat pleje eller lære, tjeneste o. lign.	27
4. Plejhjemsforeningerne	28
5. Udvalgets forslag	29
A. Ændret tilskudsordning vedrørende plejhjemsforeningerne m. v.	29
1° Generel tilskudsordning for plejhjemsforeninger	29
2° Særlig tilskudsordning for landsorganisationen Red Barnet	30
3° Plejhjemsforeninger, der løser særlige opgaver, herunder plejhjemsanbringelse af børn med adfærdsvanskeligheder	30
B. Anbringelse i privat dagpleje	34
C. Undersøgelse af værdien af plejhjemsanbringelse	34

	Side
D. Udøvelse af direktoratets kontrol med., at børn under børneforsorg i fornødent omfang anbringes i plejehjem	36
E. Vejledende takster for anbringelse i plejehjem	36
b. Udskillelse af optagelseshjem og iagttagelseshjem samt udbygning af iagttagelseshjemmene	38
c. Almindelige børnehjem	39
d. Udbygning af skolehjem til mindre behandlingshjem og udbygning af børneforsorgen for børn og unge med særlige tilpasningsvanskeligheder	40
VIII. Ungdomsforsorgen	43
IX. Særlig behandling af unge lovovertrædere	45
X. Oprettelse af klinikker for behandling af børn og unge med særlige tilpasningsvanskeligheder...	47
XI. Tilpasningsvanskeligheder på grund af nedsat intelligens	56
A. Ungdomskommissionens betænkning	56
B. Private foreninger, hvis formål er at støtte svagt begavede unge efter udskrivning af skolen .	56
C. Undervisningsministeriets udvalg af 25. august 1955 vedrørende særundervisning	59
D. Udvalgets forslag	60
XII. Sammendrag	61
Bilag	
1. Udkast til ændring af socialministeriets cirkulære af 26. august 1955 om læge- og tandlægetilsyn med børn i anerkendte opdragelseshjem m. v.	64
2. De for plejehjemsforeningerne i Børnesagens Tidende 1955, s. 493-94 offentliggjorte takster	65
3. Skrivelse af 4. marts 1959 fra hovedbestyrelsen for De danske Plejehjemsforeninger til direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen	68
4. Udkast til cirkulære om anerkendte rådgivningsklinikker for børn	69
5. Skrivelse af 12. januar 1960 fra Dansk Psykologforening	72
6. Skrivelse af 14. januar 1960 fra den alm. danske lægeforening	77

I. Indledning.

Den 8. juni 1954 nedsatte socialministeriet et udvalg med den opgave efter nærmere gennemgang af ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelige ungdom at fremkomme med forslag om, hvilke af de i betænkningen fremsatte forslag der kan og bør søges gennemført.

Beslutningen om udvalgets nedsættelse blev truffet i et ministermøde, afholdt i forbindelse med fremsættelsen af lovforslaget om ungdommens uddannelsesforhold. Regeringen ønskede foretaget en nærmere undersøgelse af, hvorvidt de af ungdomskommissionens forslag, der endnu ikke er ført ud i livet, bør gennemføres.

Det har været socialministeriets tanke, at udvalget på grundlag af en gennemgang af hele betænkningen skal redegøre for såvel forslag, der vil kunne gennemføres uden ændring i den bestående lovgivning, som de forslag til hvis gennemførelse der kræves en ændring af den bestående lovgivning. Udvalget bemyndigedes samtidig til at fremkomme med de fornødne forslag hertil. Endvidere forventedes det, at udvalget nærmere redegør for, hvilke af ungdomskommissionens forslag i betænkningen om den tilpasningsvanskelige ungdom der allerede er taget op til overvejelse i andre udvalg og kommissioner, samt — i det omfang det måtte være muligt — hvilken stilling disse udvalg og kommissioner måtte have taget til forslagene.

Udvalget fik følgende sammensætning:

Kontorchef i socialministeriet, nu direktør for børne- og ungdomsforsorgen *H. Horsten*, formand.

Fung, fuldmægtig i arbejdsministeriet *E. Bast*, udpeget af økonomi- og arbejdsministeriet.

Skolepsykolog, nu professor, mag. art. *H. Torpe*, udpeget af undervisningsministeriet.

Ved socialministeriets skrivelse af 3. marts 1956 er endvidere kontorchef i socialministeriet *A. Friis* beskikket som medlem af udvalget.

Til sekretær i udvalget udpegedes sekretær i socialministeriet *H. Asmussen*, der eft er at være blevet udstationeret som fuldmægtig i Svendborg amt er blevet afløst af fuldmægtig i socialministeriet *Kirsten Grundtvig-Poulsen*.

Udvalget har forhandlet med nedenstående personer som sagkyndige:

Forstander *C. Bek*, »Efterværnet«, Fængselspsykolog *Karen Berntsen*, Dansk Psykologforening.
Efterværnsmedhjælper *J. Bjelbæk*, »Efterværnet«.
Socialinspektør *Kr. Black*, De danske Plejehjemsforeninger.
Overlæge, dr. med. *Gudrun Brun*, Bispebjerg Hospitals børnepsykiatriske afdeling.
Administrationschef *W. Bøgh Christensen*, De danske Plejehjemsforeninger.
Overlæge dr. med. *Tage Christiansen*, Den alm. danske Lægeforening.
Overlæge, dr. med. *Carl Clemmesen*, sundhedsstyrelsens konsulent i psykiatri.
Overlæge *J. Egsgaard*, Rigshospitalets børnepsykiatriske afdeling.
Klinikchef *Bodil Farup*, Universitetets Børnepsykologiske Klinik og Dansk Psykologforening.
Overlæge, dr. med. *E. Gjørup*, Red Barnets mentalhygiejniske rådgivningsklinik.
Sognepræst *N. Gottschalck-Hansen*, m. f., Københavns amts Plejehjemsforening.
Inspektør *Jonna Kofoed Hansen*, direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen.
Borgmester *Urban Hansen*, Københavns magistrats 3. afd., medlem af bestyrelsen for Red Barnets mentalhygiejniske rådgivningsklinik.

Vicekontorchef *Aa. Holm*, Foreningen af 1915 i København.
 Børnehavepsykolog, nu forstander *Ester Holm*.
 Læge *E. Holst*, Den alm. danske Lægeforening.
 Overlæge *Otto Jacobsen*, Den alm. danske Lægeforening.
 Klinisk psykolog cand. **psyk.** *Reimer Jensen* Dansk Psykologforening.
 Efterværnsmedhjælper *Aase Jørgensen*, »Efterværnet«.
 Beregner *Jens Kaspersen*, Den alm. danske Lægeforening.
 Dr. med. *L. Klinken-Rasmussen*, Den alm. danske Lægeforening.
 Socialrådgiver *Anne Marie Koefoed*, Københavns amts Plejehjemsforening.
 Skolepsykolog *F. Lambert*, Foreningen af 1915 i København.
 Sognepræst *Fritz Lerche*, medlem af bestyrelsen for Red Barnets mentalhygiejniske rådgivningsklinik.
 Overlæge dr. med. *C. J. Møllenbach*, sundhedsstyrelsen.
 Inspektør *Gerda Møller*, direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen.
 Konsulent *P. W. Perch*, direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen.
 Professor *E. Tranekjær Rasmussen*, Dansk Psykologforening.
 Inspektør *Christine Søbye*, direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen.
 Kontorchef *G. Søchting*, Københavns amts Plejehjemsforening.
 Kontorchef *Bendt Sørensen*, Den alm. danske Lægeforening.
 Inspektør *Marie Damgaard Thygesen*, direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen.
 Inspektør i direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, nu forstander *J. Torpe*.

Udvalget har holdt 2 fællesmøder med det af Den danske sektion af Nordisk sammenslutning til værn for børn og unge nedsatte udvalg vedrørende forskning inden for børneforsorgen og 2 fællesmøder med det af undervisningsministeriets udvalg vedrørende særundervisningen nedsatte underudvalg om hjælpeskoleundervisning.

Udvalget afholdt — efter at repræsentanterne i udvalget for undervisningsministeriet og økonomi- og arbejdsministeriet var beskikket under 28. december 1954 — sit

første møde den 25. februar 1955 og har herefter i en række møder gennemgået ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelige ungdom og har herunder særligt behandlet spørgsmålet om en udbygning af foreningen »Efterværnet«s virksomhed og i august 1955 afgivet en foreløbig særskilt indstilling til socialministeriet om forhøjelse af statstilskuddet til denne forening. Udvalgets forslag er gennemført med gyldighed fra 1. april 1956 at regne, jfr. nærmere redegørelsen i 2. betænkning fra det af socialministeriet i oktober 1953 nedsatte udvalg vedrørende børneforsorgens administration m. v. (administrationsudvalget), side 46 ff, navnlig side 48.

Under hensyn **til**, at administrationsudvalget, der havde en meget bred repræsentation for sagkundskaben inden for børneforsorgen, jævnsides med nærværende udvalg har behandlet en række af de vigtigste af de af ungdomskommissionen fremsatte forslag, har nærværende udvalg imidlertid efter afgivelsen af indstillingen af august 1955 vedrørende efterværnet fundet det rigtigt at afvente resultatet af arbejdet i administrationsudvalget og har derfor først genoptaget arbejdet i foråret 1958, efter at administrationsudvalget havde afgivet sin 2. og sidste betænkning.

De af ungdomskommissionen i betænkningen om den tilpasningsvanskelige ungdom fremsatte forslag, der er behandlet af administrationsudvalget, vedrører følgende spørgsmål:

Vedrørende børneværnet (kap. 10).

Som et led i de forebyggende foranstaltninger at henvise forældrene til at søge psykiatrisk eller psykologisk rådgivning.

Ydelse af økonomisk hjælp for at undgå en anbringelse uden for hjemmet.

Dommerens virksomhed i tilfælde, hvor et børneværnsudvalg skal træffe beslutning om et barns anbringelse uden for hjemmet.

Anvendelse af psykiatrisk og psykologisk sagkundskab i børneværnsudvalgenes arbejde.

Indførelse af kartotekskort i skolerne over samtlige elever med henblik på afgivelse af skoleerklæringer i børneværnsager.

Sammensætningen af ankeinstansen med hensyn til børns anbringelse uden for hjemmet.

Ansættelse af børneværnskonsulenter

Vedrørende ungdomsforsorgen (kap. 12).

Ændring af betegnelsen børneforsorgen til børne- og ungdomsforsorgen.

Vedrørende efterværnet (kap. 13).

En udbygning af de eksisterende efterværnsforanstaltninger.

Da de af administrationsudvalget herom fremsatte forslag i det store og hele er gennemført ved lov nr. 192 af 7. juni 1958 om ændringer i lov om offentlig forsorg (vedrørende børneforsorgens administration m. v.), der trådte i kraft den 1. oktober 1958, har nærværende udvalg ikke fundet anledning til at foretage videre, for så vidt angår disse spørgsmål.

Udvalget har — bortset fra spørgsmålet om børneværnsudvalgenes almindelige børnetilsyn og deres tilsyn med børn under børneforsorg — taget de øvrige af ungdomskommissionen fremsatte forslag op til overvejelse og behandlet dem i nedenstående betænkning. Med hensyn til spørgsmålet om det almindelige børnetilsyn m. v. bemærkes, at dette spørgsmål, der var henlagt til administrationsudvalget, ikke er behandlet af dette, men at administrationsudvalget har henstillet, at det tages op til særskilt behandling.

Nærværende udvalg har imidlertid fundet det rigtigst nu at afgive betænkning om de øvrige spørgsmål, men er sindet på et senere tidspunkt at fremkomme med en særskilt indstilling med hensyn til spørgsmålet om børnetilsynet og plejetilladelser.

I overskrifterne til de enkelte afsnit er angivet det tilsvarende kapitel i ungdomskommissionens betænkning om den tilpavningsvanskelige ungdom.

En række af de af udvalget behandlede spørgsmål har som anført de pågældende steder i betænkningen successive været forelagt for børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn.

Endvidere er udvalgets samlede betænkning blevet drøftet i flere møder i nævnet senest den 29. januar 1960. Nævnets medlemmer har kunnet slutte sig til udvalgets forskellige forslag.

Udvalget, der har afholdt i alt 31 møder, har i sit møde den 13. februar 1960 eenstemmigt vedtaget at afgive nedenstående betænkning, idet dog bemærkes, at *H. Torpe* har afgivet en mindretalsudtalelse vedrørende spørgsmålet om ledelsen af de anerkendte rådgivningsklinikker.

Man skal indtrængende henstille, at udvalgets forskellige forslag, der er nævnt i sammendraget side 61, søges gennemført snarest muligt.

København, den 13. februar 1960.

E. Bast.

A. Friis.

H. Horsten.

Harald Torpe.

Formand.

K. Grundtvig-Poulsen.

II. Efterundersøgelse af de i ungdomskommissionens børneværnsundersøgelse omhandlede børneværnslever.

Ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelige ungdom bygger for en meget væsentlig del på erfaringerne fra den af sociallæge *H. Kjems* på kommissionens foranledning iværksatte undersøgelse af et repræsentativt udvalg af de børn, der i 1947-48 blev anbragt uden for hjemmet på grund af tilpasningsvanskeligheder (bilag 1 til ungdomskommissionens betænkning).

Udvalget har i foråret 1955 afholdt fællesmøder med det af Den danske sektion af Nordisk sammenslutning til værn for børn og unge nedsatte arbejdsudvalg vedrørende forskning inden for børneforsorgen for at drøfte spørgsmålet om en efterundersøgelse af de elever, der er omfattet af den nævnte undersøgelse. Dette arbejdsudvalg er med tilslutning fra medlemmerne af nærværende udvalg over for sektionen gået ind for, at en sådan efterundersøgelse finder sted. Netop fordi man ved læge *Kjems'* undersøgelse har et meget udtømmende materiale, indhentet på f jernsestidspunktet, må det antages, at en efterfølgende undersøgelse af, hvorledes det er gået disse elever under børneforsorgen, og hvorledes de senere har klaret sig, vil kunne give værdifulde oplysninger om børneforsorgens resultater, og undersøgelsen vil derfor, når den ses: i sammenhæng med de almindelige undersøgelser af, hvorledes det er gået elever, der er udskrevet af børneforsorgen efter det fyldte 14. år, være af stor betydning for børneforsorgen ved tilrettelæggelsen af nye linjer for forsorgs-udøvelsen.

Der blev ved fællesmøderne opstillet følgende plan for undersøgelsens foretagelse:

Samtlige sager fremskaffes, og overinspektionen for børneforsorgen (direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen) opsporer de hjem, hvor barnet i mellemtiden har været anbragt, samt, såfremt barnet er udgået af

forsorgen, den adresse, hvortil det er udskrevet, eller anden senere adresse.

En socialrådgiver foretager interviews af forstanderen både om de elever, som er under forsorg, og de udgåede. Såfremt eleven endnu opholder sig i hjemmet, foretager socialrådgiveren tillige interview af pågældende, bortset fra de tilfælde, hvor det skønnes nødvendigt, at interviewet foretages af en psykolog eller psykiater.

For de af forsorgen udgåede elever foretager socialrådgiveren personlige henvendelser til de pågældende, medmindre det af den tidligere sag eller det nu fremkomne materiale — særlig forstanderinterview'ene — fremgår, at henvendelsen bør foretages af en psykolog.

For de børns vedkommende, hvor en mere dybtgående psykiatrisk analyse er nødvendig, påbegyndes denne, så snart indicerede tilfælde er fundet af socialrådgiveren eller psykologen.

Det var endvidere tanken, at overførelsen af de indkomne oplysninger til et arbejdsskema samt bearbejdelsen af dette skulle foretages i socialministeriets statsvidenskabelige afdeling.

Udgifterne ved undersøgelsens gennemførelse blev i 1955 anslået til at udgøre følgende:

Aflønning af 1 socialrådgiver i 8 måneder	10 000 kr.
Aflønning af 1 psykolog i 8 måneder	12 000 -
Honorar til ledende psykiater	3 000 -
Udgifter til rejser m. v.	13 000 -
I alt	38 000 kr.

I disse udgifter er dog ikke inkluderet den af overinspektionen og den statsvidenskabelige konsulent anvendte arbejdskraft og ej

heller udgifter til trykning, skrivearbejde o. lign.

Den danske sektion vedtog imidlertid i et plenarmøde at stille spørgsmålet om, hvorvidt der bør søges bevilling til foretagelse af denne efterundersøgelse, i bero indtil videre.

Udvalget har foranlediget, at spørgsmålet om, hvorvidt denne efterundersøgelse nu bør søges iværksat, er blevet drøftet i et møde i Børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn. I mødet, hvori deltog direktøren for det sociale forskningsinstitut, *Henning Friis*, og forskningsleder ved instituttet *Svend Skyum-Nielsen*, vedtog nævnet at udtale, at nævnet for så vidt må anse den foreslåede undersøgelse for værdifuld. Der har længe gjort sig et behov for forskning inden for børneforsorgens område gældende, og det vil for en rationel udnyttelse af børneforsorgens pædagogiske og økonomiske ressourcer være af afgørende betydning, om man i den nærmeste fremtid kan nå frem til undersøgelser, der kan give en pålidelig beskrivelse af

- 1, den sociale og personlighedspsykologiske struktur hos det klientel, der inddrages under børneforsorg.
2. resultaterne af den pædagogiske og psykiatriske eller psykologiske behandling.

Imidlertid må det, da der er gået temmelig lang tid, siden anbringelsen uden for hjemmet fandt sted i årene 1947 og 1948, og de pågældende har været anbragt på mange forskellige institutioner, forudses, at det vil blive meget vanskeligt at få et nogenlunde entydigt billede af den påvirkning, de har været udsat for under opholdet i institutionerne, og at det resultat, der kommer ud

af undersøgelsen, næppe vil give noget reelt indtryk af den indflydelse, som børneforsorgen har haft på udviklingen af de elever, som var omfattet af undersøgelsen.

Den foreslåede undersøgelse er tænkt gennemført ved interviews af eleverne, som nu er i aldersklassen fra ca. 16-17 til 25-29 år, og som derfor i en række tilfælde er blevet gift. Dette forhold vil medføre, at det af almenmenneskelige hensyn til de pågældende vil være urigtigt at søge at få personlig kontakt med dem alle. Dertil kommer, at det må påregnes, at forstanderen for de opdragelseshjem, hvor eleverne har været anbragt, i en del tilfælde kun kan give sparsomme oplysninger om disse under hensyn til den forholdsvist lange tid, der er forløbet, siden der har været kontakt mellem institutionen og eleven.

Under hensyn hertil har børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn foreslået, at der foreløbig foretages en undersøgelse, som giver visse grundoplysninger om de pågældendes sociale stilling i dag. En sådan undersøgelse foreslås foretaget af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, der bør indhente oplysninger om de pågældendes bopæl, beskæftigelse, skattemæssige forhold, eventuelle oplysninger om straffe samt oplysninger fra forsørgelsesvæsenet. Når disse oplysninger er tilvejebragt, vil der foreligge et råmateriale, på grundlag af hvilket man kan bedømme mulighederne for at gå videre med undersøgelsen.

Udvalget kan tiltræde dette forslag, og direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen har herefter foretaget skridt til gennemførelse af en sådan mere begrænset efterundersøgelse.

III. Sundhedstjenesten (kap. 7).

a. Uddannelse af læger og sundhedsplejer sker.

I sin betænkning har ungdomskommissionen tiltrådt det ønske, der blev fremsat i en betænkning af februar 1949 fra det af Den almindelige danske lægeforening nedsatte neuroseudvalg om, at uddannelsen af lægerne uddybes, således at de bliver i stand til at give forældrene vejledning ved behandlingen af tilpasningsvanskeligheder hos børnene. Dette vil også gøre samarbejdet mellem de praktiserende læger og de i betænkningen foreslåede rådgivningsklinikker mere effektivt og bedre sætte de praktiserende læger i stand til at udskille de tilfælde, der bør henvises til behandling på disse institutioner. Endvidere vil et sådant øget kendskab hos lægerne til tilpasningsvanskeligheder hos børn kunne forøge nytten af det forebyggende lægetilsyn, der omfatter de fleste børn i og under skolealderen og alle børn i opdragelseshjem, i vuggestuer og i børnehaver.

Neuroseudvalget stillede forslag dels om en ændring af det medicinske studium, dels om en udbygning af fortsættelsesundervisningen for de praktiserende læger.

På tidspunktet for neuroseudvalgets betænkning udgjorde de *medicinske studenter* undervisning i psykiatri således højst 36 timers forelæsninger og mindst 1 måneds stuegang på en psykiatrisk afdeling; denne bestod dog kun i en passiv deltagelse uden journalskrivning eller selvstændig samtale med patienterne. Der afholdtes ikke eksaminatorier eller klinikker i faget og ingen eksaminer eller prøver. Ifølge de nugældende regler vedrørende det medicinske studium, jfr. anordning af 26. august 1954 og bekendtgørelse af 27. august 1954, som denne er ændret ved anordning af 29. april 1958, skal der i 2. del af studiet gennemgås 1

måneds psykiatrisk praktikanttjeneste. Endvidere kan det efter fakulteternes nærmere bestemmelse - ligeledes i 2. del af studiet - kræves, at der er gennemgået dels et kursus i medicinsk psykologi og mentalhygiejne, dels et kursus i psykiatri. I de nævnte fag skal der bestås en prøve, ved hvilken der gives karaktererne »bestået« eller »ikke bestået«.

For de *praktiserende læger* er der ved almindelig dansk lægeforenings foranstaltning siden begyndelsen af 1940-erne afholdt årlige fortsættelseskurser, normalt bestående af en foredragsrække på 12 foredrag, hvoraf 1 er af psykiatrisk indhold. Der er imidlertid i foråret 1959 nedsat et fællesudvalg mellem sundhedsstyrelsen og lægeforeningen med det formål at stille forslag om en efteruddannelse i fastere former for de praktiserende læger. Nærværende udvalg finder herefter ikke anledning til at foreslå foretaget videre med hensyn til spørgsmålet om de praktiserende lægers kendskab til børn med adfærdsvanskeligheder.

Ungdomskommissionen har endvidere fremhævet betydningen af, at lægerne har et vist samarbejde med den sociale administration, og har stillet forslag om, at der i større udstrækning end hidtil ansættes *sociallæger*, der vil kunne yde den kommunale administration en værdifuld bistand ved afgørelsen af, hvilke foranstaltninger der bør sættes ind i hvert enkelt tilfælde.

Der er for tiden kun ansat sociallæger i i ganske få større kommuner, og deres opgave er bl. a. at vejlede det stedlige børneværnsudvalg med hensyn til børns anbringelse uden for hjemmet. Udvalget vil for så vidt anse det for ønskeligt, om der kunne ansættes sociallæger ved alle større kommuner, men skal dog pege på, at der ved de pr. 1. oktober 1958 gennemførte ændringer af forsorgslovens børneværnsafsnit er givet børneværnsudvalgene en adgang til at tilkalde

den stedlige *embedslæge*, idet denne er forpligtet til på udvalgets anmodning at yde udvalget den fornødne bistand ved en lægelig bedømmelse af sagen. Der er herved navnlig tænkt på tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om at underkaste barnet en psykologisk-psykiatrisk eller anden speciallægeundersøgelse eller at bedømme de herom foreliggende erklæringer. Man skal endvidere pege på den mulighed, der ligeledes efter den nævnte lovændring er for et børneværnsudvalg til, hvor det skønnes nødvendigt, at søge bistand til psykiatrisk-psykologisk eller pædagogisk undersøgelse af barnet, jfr. afsnit X vedrørende anerkendte rådgivningsklinikker.

Med hensyn til *skolelægeordningen* har kommissionen peget på det ønskelige i, at skolelægerne får et supplerende kursus, der bl. a. lægger vægt på at give dem større specialviden om psykiske problemer hos skolebørn, således at skolelægerne også får et indgående kendskab til baggrunden for, at der opstår tilpasningsvanskeligheder hos børn i skolealderen. I de senere år er der ved undervisningsministeriets foranstaltning blevet afholdt årlige kursus på 14 dage for de i årets løb nyansatte skolelæger. Da der ved tilrettelæggelsen af disse kurser lægges vægt på også at give skolelægerne kendskab til adfærdsvanskeligheder hos børn i skolealderen, finder udvalget ikke anledning til at foreslå foretaget videre, for så vidt angår dette spørgsmål.

Med hensyn til *sundhedsplejerskeordningen* har ungdomskommissionen endelig anbefalet, at uddannelsen af sundhedsplejersker uddybes, således at de får større kendskab til det spæde barns psykiske problemer, til almindelig psykologi og til forebyggelse og behandling af elementære tilpasningsvanskeligheder hos småbørn. Det er ligeledes af vigtighed, at sundhedsplejerskerne bliver bekendt med, i hvilke tilfælde afvigelser i barnets almindelige fysiske udvikling kan være et tegn på psykiske afvigelser.

Undervisningen af sundhedsplejersker foregår på Århus universitet og varer 9¹/₂ måned. Undervisningen består dels i en teoretisk undervisning på ca. 550 timer, heraf 8 timer i børnepsykiatri, 30 timer i børnepsykologi og 26 timer i psykologi og mentalhygiejne dels i 2 måneders praktik.

Da det er udvalget bekendt, at det bl. a. i Københavns kommune er tanken at udstrække

sundhedsplejerskernes arbejdsområde til også at omfatte børn over 1 år indtil 3 års alderen, skal udvalget anbefale, at der gives en udvidet undervisning i fagene børnepsykiatri og bernepsykologi.

b. Ansættelse af en psykiatrisk konsulent ved direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen.

I ungdomskommissionens betænkning foreslås det, at der ansættes en psykiatrisk konsulent ved direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, hvis opgave skal være at føre tilsyn med det psykiatriske arbejde ved børneforsorgsinstitutionerne, være rådgiver for de psykiatere, der har tilsyn med hjemmene, foranstalte fortsættelseskurser for og i det hele medvirke til en videreuddannelse af de psykiatere, der er knyttet til børneforsorgen. Endvidere bør en sådan konsulent bistå direktoratet ved fordelingen af de særlig vanskelige tilfælde mellem de forskellige arter af opdragelsehjem og være rådgiver for socialministeriet og direktoratet med hensyn til en videre udbygning af forsorgen for særlig vanskelige børn.

Ved de pr. 1. oktober 1958 gennemførte ændringer af forsorgslovens børneværnsafsnit er der skabt lovmæssig hjemmel for at knytte den fornødne sagkundskab til direktoratet, jfr. forsorgslovens § 156.

Udvalget er med ungdomskommissionen ganske enig i, at der til direktoratet bør knyttes en psykiatrisk konsulent, og at denne stort set bør løse de i ungdomskommissionens betænkning nævnte arbejdsopgaver. Han bør yderligere have opmærksomheden henvendt på gennemførelsen af nye behandlingsmetoder i forsorgen for børn og unge med tilpasningsvanskeligheder, herunder gruppearbejde og gruppeterapi. Man er opmærksom på, at det tilkommer sundhedsstyrelsen at være rådgiver for socialministeriet og direktoratet med hensyn til en videre udbygning af forsorgen for særligt vanskelige børn, og at der i overensstemmelse med et af børneforsorgens administrationsudvalg stillet forslag er knyttet en heldagsbeskæftiget pædagogisk-psykologisk uddannet konsulent til direktoratet med den særlige opgave at bistå med hensyn til børnenes fordeling i de forskellige

opdragelsehjem. Ved behandlingen af sager af denne art vil det imidlertid være ønskeligt, at der til direktoratet også er knyttet en psykiatrisk konsulent.

Udvalget vil ikke menti, at der på indeværende tidspunkt er basis for en heltidsansættelse af en psykiatrisk konsulent ved direktoratet, men skal foreslå, at der ydes pågældende et honorar på 3 200 kr. årligt + sædvanligt procenttilæg og således, at tilsynet med et eller flere opdragelsehjem vederlægges særskilt efter de almindelige regler herom.

c. Udbygning af det psykiatriske tilsyn ved opdragelsehjemmene.

1) Reglerne for det psykiatriske tilsyn ved opdragelsehjemmene.

På tidspunktet for afgivelsen af ungdomskommissionens betænkning var reglerne om det psykiatriske lægetilsyn ved opdragelsehjemmene fastsat i arbejd s- og socialministeriets bekendtgørelse af 10. juli 1952 om lægetilsyn med børn i anerkendte opdragelsehjem, der imidlertid i det store og hele svarer til de nuværende regler i socialministeriets cirkulære af 26. august 1955. Herefter skal der etableres psykiatrisk lægetilsyn ved alle anerkendte opdragelsehjem for svagtbegavede børn eller for svagtbegavede unge (de hidtidige sinkehjem og fredshjem) samt ved alle anerkendte opdragelsehjem for børn med særlige tilpasningsvanskeligheder (de hidtidige behandlingshjem). Et psykiatrisk tilsyn kan endvidere efter socialministeriets nærmere bestemmelse gennemføres ved anerkendte iagttagelsehjem, skolehjem og ungdomshjem.

Den pågældende tilsynsførende, der i almindelighed skal have anerkendelse som speciallæge i psykiatri, beskikkes af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen efter indstilling fra vedkommende hjem og efter forhandling med sundhedsstyrelsen.

Ved opdragelsehjem for svagtbegavede børn eller for svagtbegavede unge samt ved skolehjem aflægges lægen regelmæssigt 4 årlige besøg. Ved skolehjem undergives kun de elever tilsyn, som skønnes at have behov derfor. Ved ungdomshjem og iagttagelsehjem aflægges lægen regelmæssigt 6 årlige besøg. Ved opdragelsehjem for børn med særlige tilpasningsvanskeligheder fastsættes det år-

lige antal besøg i det enkelte hjem ved særlig aftale under hensyn til hjemmets særlige forhold. Det påhviler endvidere lægen efter tilkaldelse af hjemmet i ekstraordinære tilfælde at aflægge ekstra besøg. Når der oplyses forhold, der for en bestemt tid eller indtil videre gør udvidet tilsyn nødvendigt eller særligt ønsket, kan hyppigere, regelmæssige tilsyn dog aftales mellem direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen og den tilsynsførende psykiater.

Lægens opgave er at virke som rådgiver for hjemmet med henblik på dettes opdragelse og oplæring af de enkelte i hjemmet anbragte elever. Arbejdet omfatter en psykiatrisk klinisk undersøgelse, der skal iværksættes snarest efter elevens anbringelse i hjemmet, og regelmæssigt tilsyn. I tvivlstilfælde kan spørgsmålet om et barns anbringelse forelægges lægen til erklæring inden barnets modtagelse.

På grundlag af undersøgelsen i forbindelse med gennemgang af hver enkelt elevs sagsakter og lederens oplysninger og notater danner lægen sig et indtryk af elevens almindelige psykiske tilstand og udviklingsmuligheder. De enkelte tilfælde drøftes med hjemmets leder og om fornødent med hjemmets almindelige tilsynsførende læge, og der gives vejledning med hensyn til elevens videre behandling. Ved tilsynet påhviler det lægen at følge elevernes psykiske udvikling og vejlede hjemmet med hensyn til den enkeltes opdragelse og oplæring. Lægen er berettiget til af egen drift at fremkomme med forslag om den enkelte elevs skolegang, leg og beskæftigelse samt andre forhold, der måtte skønnes af betydning for elevens psykiske udvikling. I samråd med hjemmet overvejer lægen endelig spørgsmålet om udskrivning, forlængelse af forsorg, overflytning til andre hjem, og om fornødent afgiver lægen en kort motiveret skriftlig erklæring om elevens videre anbringelse til brug for hjemmets indstilling til de besluttede myndigheder.

For hver undersøgt elev udfærdiges en psykiatrisk journal, hvortil skal benyttes de til dette brug udarbejdede standardjournalblade. Journalen udfærdiges i to eksemplarer, at hvilke det ene beror i hjemmet, medens psykiateren beholder det andet eksemplar.

Udgifterne til det psykiatriske lægetilsyn refunderes hjemmet af statskassen, jfr. forsorgslovens § 65, stk. 2 b.

2) Ungdomskommissionens betænkning.

I ungdomskommissionens betænkning lægges der megen vægt på, at ikke blot de i bekendtgørelsen af 10. juli 1952 fastsatte bestemmelser snarest gennemføres i praksis, men at man på langt sigt arbejder henimod en yderligere udbygning af dette tilsyn. Den ved bekendtgørelsen givne mulighed for at udvide tilsynet til også at omfatte skolehjem, ungdomshjem og iagttagelses hjem bør benyttes til at indføre et fast tilsyn ved hjem af denne art, således at tilsynet i alt fald kommer til at omfatte alle hjem for børn med særlige opdragelsesvanskeligheder og de hjem, hvor børnene observeres med henblik på deres endelige anbringelse.

Der må endvidere lægges vægt på, at tilsynet i praksis bliver tilstrækkelig dybtgående, således at psykiateren virkelig får mulighed for at foretage en indgående undersøgelse af det enkelte barn samt til at samarbejde med hjemmets forstander og yde vejledning vedrørende de individuelle problemer, der opstår under opdragelsen i hjemmet. I en vis udstrækning vil det formentlig også vise sig hensigtsmæssigt at gennemføre egentlig psykiatrisk behandling. Det må derfor anses for tvivlsomt, hvorvidt et tilsyn på 4 a 6 gange årligt er tilstrækkeligt til, at psykiateren helt kan komme i kontakt med hjemmets arbejde og følge de enkelte børn.

Ungdomskommissionen er klar over, at en af vanskelighederne ved at få indført et psykiatrisk lægetilsyn i tilstrækkeligt omfang er, at der ikke altid vil være det fornødne antal speciallæger til rådighed, og at mange af opdragelseshjemmene geografisk er placeret således, at det vil være vanskeligt at opnå et intimt samarbejde med en psykiater. Endvidere kommer man i praksis ud for den vanskelighed, at ikke alle psykiatere har haft mulighed for at opnå et nært kendskab til de særlige problemer, man arbejder med inden for børneforsorgen, og til denne forsorgs praktiske muligheder, og at den psykiatriske forskning herhjemme hidtil kun i begrænset omfang har beskæftiget sig med de særlige børne- og ungdomsproblemer. De af ungdomskommissionen foreslåede rådgivningsklinikker for børn og unge vil dog formentlig også kunne få betydning på dette felt, dels gennem uddannelsen af specialister på disse områder, dels ved at klinikkerne kan

komme til at virke som et centrum for alt psykiatrisk arbejde vedrørende børn og unge inden for det område, de dækker. Ofte vil det være naturligt, at det psykiatriske tilsyn ved opdragelseshjemmene i almindelighed udøves af de psykiatere, der er knyttet til disse klinikker.

3) *Det nuværende omfang af det psykiatriske tilsyn ved de forskellige former for opdragelseshjem samt udvalgets forslag til den fremtidige udformning af tilsynet.*

Indledningsvis bemærkes, at udvalget umiddelbart efter dets nedsættelse i foråret 1955 har rettet henvendelse til en række opdragelseshjem, dels til opdragelseshjem der allerede havde et psykiatrisk tilsyn, idet man anmodede disse om en orientering om de indvundne erfaringer, dels til opdragelseshjem der ikke havde tilsyn, men som efter ungdomskommissionens forslag burde have et sådant. For de sidstnævnte hjem vedkommende udbad man sig en udtalelse om, hvorvidt de i det hidtidige praktiske arbejde havde savnet et psykiatrisk lægetilsyn og i bekræftende fald en nærmere begrundelse herfor.

Det fremgår af de indkomne besvarelser, at nogle hjem på det daværende tidspunkt havde så få erfaringer, at de ikke har kunnet udtale sig, medens de hjem, der igennem nogen tid havde haft et psykiatrisk lægetilsyn, gennemgående var tilfredse hermed, idet det ansås for en stor hjælp med hensyn til den rigtige anbringelse af eleverne. Det blev dog fra enkelte sider fremhævet, at det skorter på værdien i det opdragende arbejde, idet der er for meget »papirkriveri« og for lidt tid til at beskæftige sig med børnene. Meningerne var i øvrigt stærkt delte også inden for de forskellige grupper af hjem.

Ligeledes var meningerne delte med hensyn til en udvidelse af tilsynet. De fleste hjem ville gerne have tilsynet udvidet, men medens nogle hjem ønskede en forøgelse af besøgstallet, ønskede andre en forlængelse af varigheden af det enkelte besøg, således at psykiateren fik mere lejlighed til at tale med børn og medarbejdere.

Idet henvises til den nedenfor gengivne oversigt over forholdene i de forskellige former for opdragelseshjem og udvalgets for-

slag med hensyn til en eventuel etablering af psykiatrisk tilsyn ved disse, skal man udtale, at udvalget principielt er enig med ungdomskommissionen i, at der bør indføres psykiatrisk tilsyn ved samtlige opdragelseshjem, der er beregnet for børn eller unge med adfærdsvanskeligheder. Til støtte herfor kan man henvide til, at det i de senere år har været en almindelig erfaring, at de børn og unge, der anbringes i institutionerne, har større adfærdsvanskeligheder, end det tidligere har været tilfældet, og at denne tendens utvivlsomt vil forstærkes, efter at man ved de i 1958 gennemførte ændringer i forsorgslovens børneværnsafsnit gennem en udbygning af de forebyggende foranstaltninger har forøget mulighederne for at undgå anbringelse uden for det naturlige hjem. Udvalget skal dog understrege betydningen af, at udvidelse af det psykiatriske tilsyn sker gradvis, efterhånden som der fremsættes ønsker herom fra de pågældende hjem, og det viser sig muligt at skaffe fuldt kvalificerede speciallæger til at beklæde stillingerne. På denne måde vil man tillige kunne indhøste videre erfaringer om den bedst mulige udnyttelse af psykiaternes arbejde. Man bør sigte på, at der ved hjem for unge ansættes speciallæger i psykiatri og ved hjem for børn speciallæger i børnepsykiatri.

Med hensyn til omfanget af et eventuelt tilsyn bemærkes endvidere, at udvalget på grundlag af de indvundne erfaringer fra forstandere og psykiatere principielt er af den opfattelse, at det kun er muligt at udføre et effektivt tilsyn på grundlag af mindst 12 besøg årligt i vedkommende hjem og således, at hvert besøg har en varighed af mindst $\frac{1}{2}$ dag.

Det vil dog eventuelt kunne være hensigtsmæssigt, f. eks. på grund af hjemmets beliggenhed eller dets særlig vanskelige klientel, at nedsætte antallet af besøg og i stedet udvide varigheden af det enkelte besøg til 1 a 2 dage.

Udvalget vil endelig finde det rigtigst, at spørgsmålet om, hvem der bør beskikkes som psykiatrisk tilsynsførende ved det enkelte hjem, gennem direktoratet forelægges sundhedsstyrelsen, *inden* vedkommende hjem tager stilling til de indkomne ansøgninger,

Med hensyn til de forskellige former for opdragelseshjem bemærkes følgende:

Opdragelseshjem for børn og unge, der har udvist adfærdsvanskeligheder.

1° Opdragelseshjem for børn, beregnet på ophold af kortere varighed, jfr. forsorgslovens § 136, stk. 2 c, sammenholdt med § 138, stk. 1 (de hidtidige optagelses- og iagttagelseshjem for børn).

Til denne type hjem må henføres følgende opdragelseshjem:

Brogårdsvænge,
Drejens optagelseshjem,
Emdrupgård,
Hostruphøj,
Roskilde Hvile,
Struer optagelseshjem,
Søndermarken.

Der er hidtil indført psykiatrisk lægetilsyn ved Brogårdsvænge, Emdrupgård, Hostruphøj, Struer optagelseshjem og Søndermarken.

Ved iagttagelseshjemmet Søndermarken, Århus, der i 1956 afløste det hidtidige optagelseshjem i Christiansgade i Århus, og som tilhører Århus kommune, har der siden 1952 fundet et særligt psykiatrisk-psykologisk samarbejde sted med børneværnskontoret, i visse tilfælde tillige socialkontoret, den til børneværnet knyttede sociallæge, der er speciallæge i psykiatri, og, hvor det pågældende barn har været undersøgt på den børnepsykiatriske klinik i Århus, en af klinikens psykiatere eller psykologer. Der afholdes på hjemmet en ugentlig konference, hvor det enkelte barns forhold gøres til genstand for nærmere drøftelse, og hvor der tages stilling til mulighederne for barnets hjemgivelse til dets naturlige hjem eller, hvor dette ikke er muligt, for dets videre anbringelse. Ved en sådan ugentlig konference har der været mulighed for at gennemgå samtlige de af hjemmets børn, der har behov for en sådan speciel psykiatrisk-psykologisk undersøgelse.

Socialministeriet har godkendt dette arbejde som psykiatrisk tilsyn i henhold til cirkulæret af 26. august 1955.

I september 1957 blev der på Krogerup højskole afholdt et kursus for ledere og medarbejdere ved opdragelseshjem for vanskelige elever samt for de hertil knyttede tilsynsførende psykiatere og psykologer. På dette kursus, hvor man drøftede samarbejdet mellem pædagoger, psykologer og psykiatere

med hensyn til behandlingen af vanskelige og svagtbegavede børn, var der enighed om, at psykiatrisk lægetilsyn bør indføres ved samtlige iagttagelseshjem, og at selv en udvidelse af tilsynet til 12 besøg årligt ikke kan anses for tilfredsstillende, da arbejdet ved disse hjem er meget krævende, dels på grund af manglende forhåndsoplysninger, dels på grund af skiftende belægning og ikke mindst, fordi undersøgelserne skal tilendebringes hurtigst muligt. Det blev i øvrigt fremhævet, at hvert besøg burde have en sådan varighed, at psykiateren kan leve sig ind i forholdene i hjemmet og få tid til at iagttage eleverne i dagliglivet og deltage i medarbejdermøderne.

Der er i udvalget enighed om, at der med tiden bør etableres psykiatrisk tilsyn ved samtlige hjem af den her nævnte art, og at tilsynet normalt bør omfatte 2 besøg pr. måned. Udvalget anser endvidere det ved Søndermarken etablerede samarbejde med børneværnet, herunder den hertil knyttede psykiater og den børnepsykiatriske klinik, for en særdeles velegnet form for psykiatrisk tilsyn; udvalget er dog klar over, at en sådan ordning kun vil kunne etableres ganske få steder, men skal henstille, at direktoratet har opmærksomheden henvendt på muligheden for at etablere et nært samarbejde mellem vedkommende hjem og de rådgivningsklinikker for børn og unge, der formentlig vil blive oprettet, jfr. afsnit X.

2° Opdragelseshjem for børn, beregnet på ophold af længere varighed, jfr. forsorgslovens § 136, stk. 2 d, 1. led (de hidtidige skolehjem).

Der er indført psykiatrisk tilsyn ved samtlige hjem af denne art.

Efter udvalgets opfattelse bør tilsynet omfatte normalt 12 besøg årlig. Principielt bør alle eleverne være underkastet dette tilsyn.

3° Opdragelseshjem for svagtbegavede børn, beregnet på ophold af længere varighed, jfr. forsorgslovens § 136, stk. 2 d, 2. led (de hidtidige børnehjem for svagtbegavede børn).

Der er etableret psykiatrisk tilsyn ved samtlige disse hjem. Tilsynet omfatter 4 besøg årlig.

Efter udvalgets opfattelse bør tilsynet udvides til normalt 12 besøg årlig.

4° Opdragelseshjem for børn, hvis adfærdsvanskeligheder kræver en mere ind-

gående psykologisk-pædagogisk behandling, jfr. forsorgslovens § 136, stk. 2 e (de hidtidige behandlingshjem).

Der er etableret psykiatrisk tilsyn ved samtlige disse hjem. Antallet af tilsyn pr. år er fastsat for hvert enkelt hjem og er afhængigt af hjemmets beliggenhed og dets mulighed for at knytte en nærboende psykiatrisk tilsynsførende til sig. Besøgene varierer således fra 1 eller 2 gange ugentlig å 4 timer til 1 besøg pr. måned a 2 dage. For børnehjemmet Fagerlund på Bornholm, der kun har mulighed for at få psykiatrisk tilsyn fra København, er tilsynet dog fastsat til 4 besøg årlig a 2 dage.

Udvalget har for så vidt intet at indvende mod omfanget af det tilsyn, der er fastsat for de enkelte hjem, men må principielt gå ind for, at tilsynet ved denne art hjem bør føres gennem regelmæssige ugentlige besøg. Udvalget skal derfor pege på det ønskelige i, at disse hjem fremtidig placeres således, at et sådant tilsyn muliggøres, jfr. herom afsnit VII, d.

5° Opdragelseshjem, bestemt til uddannelse og oplæring af unge, jfr. forsorgslovens § 137, stk. 2 b (de hidtidige lærlingehjem og husholdningsskoler).

Der har ikke hidtil været etableret psykiatrisk tilsyn ved disse hjem.

Udvalget vil heller ikke anse det for nødvendigt at indføre et obligatorisk tilsyn, men vil finde det rigtigt, at der åbnes mulighed for et tilsyn i det omfang, det efter det enkelte hjemms forhold må anses for påkrævet.

6° Opdragelseshjem for unge, beregnet på ophold af kortere varighed, jfr. forsorgslovens § 137, stk. 2 c, sammenholdt med § 138, stk. 1 (de hidtidige optagelses- og iagttagelseshjem for unge).

Der er etableret psykiatrisk tilsyn ved følgende hjem af denne art:

Billeshave,
 Bustrup optagelseshjem,
 Optagelseshjemmet på Biilowsvej,
 Clementshus,
 Dybbøl optagelseshjem,
 Egevang,
 Frederikshøj,
 Frederikslund
 Fårupgård
 Herlev iagttagelseshjem,

Hvidborg,
Kjettrupgård,
Schepeleerhus,
Seden Enggård,
Skibbyhøj,
Skovholmgård,
Sølhjem.
Åbrink,

Disse tilsyn fores normalt med 6 besøg årlig, men for Egevangs Schepeleerhus' og hjemmet i Herlevs vedkommende er der under hensyn til den hastigt skiftende belægning godkendt tilsyn på 12 besøg årlig.

Udvalget vil anse det for rettest, at der etableres fast psykiatrisk tilsyn ved samtlige hjem af denne art, og at tilsynet fastsættes til normalt 12 besøg årlig.

7° Opdragelseshjem for unge, beregnet på ophold af længere varighed, jfr. forsorgslovens § 137, stk. 2 d, 1. led (de hidtidige ungdomshjem).

Der er indført psykiatrisk tilsyn ved samtlige hjem af denne art:

Bråskovgård,
Bøgildgård,
Flakkebjerg ungdomshjem,
Genner ungdomshjem,
Skovly,
Sølager,
Vejstrup ungdomshjem.
Unnerupgård.

Tilsynet omfatter henholdsvis 24 og 12 besøg årlig, for så vidt angår Bråskovgård og Vejstrup ungdomshjem, medens de øvrige ungdomshjem har 6 besøg årlig.

Efter udvalgets opfattelse bør der etableres et psykiatrisk tilsyn med normalt 12 årlige besøg ved samtlige hjem af denne art.

8° Opdragelseshjem for svagtbegavede unge, beregnet på ophold af længere varighed, jfr. forsorgslovens § 137, stk. 2 d, 2. led (de hidtidige fredehjem).

Der er etableret psykiatrisk tilsyn ved samtlige disse hjem med 4 besøg årlig.

Udvalget vil anse det for påkrævet, at tilsynet udvides til at omfatte normalt 12 besøg årlig.

Opdragelseshjem for børn eller for unge, der ikke har udvist væsentlige adfærdsvanskeligheder.

Det drejer sig om følgende arter af opdragelseshjem:

1° Opdragelseshjem for børn, beregnet på ophold af kortere varighed, jfr. forsorgslovens § 136, stk. 2 a (de hidtidige opdragelseshjem for børn).

2° Opdragelseshjem for børn, beregnet på ophold af længere varighed, jfr. forsorgslovens § 136, stk. 2 b (de hidtidige børnehjem).

3° Opdragelseshjem for unge, der er under oplæring uden for institutionen, jfr. forsorgslovens § 137, stk. 2 a (de hidtidige lærlingeplejehjem).

Der er ikke etableret tilsyn ved disse hjem, og udvalget rinder ej heller anledning til at fremsætte forslag om tilvejebringelse af en almindelig adgang hertil. Da de her omhandlede hjem tillige modtager børn eller unge med adfærdsvanskeligheder, bør der under særlige omstændigheder være mulighed for etablering af psykiatrisk tilsyn.

Udvalget skal i øvrigt henvisse til det som bilag 1 optrykte udkast til ændring af socialministeriets cirkulære af 26. august 1955 om læge- og tandlægetilsyn med børn i anerkendte opdragelseshjem m. v.

4) *Udgifterne ved den foreslåede udvidelse af det psykiatriske tilsyn ved opdragelseshjem.*

Udgifterne ved det nuværende faste psykiatriske tilsyn ved opdragelseshjemmene for de hjem, der allerede har tilsyn, forventes i finansåret 1960-61 efter de nugældende regler at udgøre ca. 155 000 kr.

Efter disse regler ville der yderligere kunne indføres psykiatrisk lægetilsyn ved nedenævnte 8 hjem, der ikke hidtil har ønsket etableret sådant tilsyn:

Drejens,
Frøvadsholm,
Melita,
Orø,
Roskilde Hvile,
Råens Minde,
Skovgården og
Vitskøl Kloster.

Udgifterne ved gennemførelsen af psykiatrisk lægetilsyn ved disse hjem efter de nugældende regler vil andrage i alt ca. 20 000 -

Efter de nugældende regler vil udgifterne til det psykiatriske lægetilsyn herefter under forudsætning af, at der ikke foretages Esndringer i de gældende honorarer, og at der ikke oprettes ny hjem af de her anførte typer, kunne andrage indtil ca. 175 000 kr.

De årlige merudgifter som følge af udvalgets forslag om en udvidelse af det psykiatriske tilsyn vil, efterhånden som forslaget gennemføres fuldt ud, jfr. herved bemærkningerne side 14, spalte 1, stk. 1, andrage ca. 235 000 kr., der fremkommer således:

Udvidelse af det nuværende faste psykiatriske lægetilsyn (ved optagelses- og iagttagelses hjem fra 6-24 årlige besøg, ved skole-, frede- og sinkehjem fra 4 til 12 besøg årlig, ved ungdomshjem fra 6 til 12 besøg årlig), idet forudsættes, at udvidelse kun sker efter andragende herom fra hjemmet og dets psykiater og med godkendelse af direktoratet i hvert enkelt tilfælde ca. 225 000 kr.

Etablering af psykiatrisk lægetilsyn ved nogle enkelte hjem, ved hvilke der kan etableres tilsyn efter de foreslåede, men ikke efter de nugældende regler (f. eks. Klintebjerg og Rønshoved) ca. 10 000 -

I alt ca. 235 000 kr.

Merudgifterne ved forslaget gennemførelse vil under hensyn til, at udvidelsen af det psykiatriske tilsyn forventes at ske efterhånden, for finansåret 1960-61 kunne anslås til 100 000 kr.

5) Ansættelse af psykologer ved opdragelseshjem.

På det tidligere omtalte kursus på Krogerup højskole i september 1957 for de pædagogiske, psykiatriske og psykologiske medarbejdere ved opdragelseshjemmene for adfærdsvanskelige børn og unge fremhævedes betydningen af, at der til de optagelseshjem, der i særlig grad fungerer som iagttagelseshjem, og til behandlingshjemmene i større udstrækning end hidtil knyttes en — eventuelt deltidsbeskæftiget — psykolog. Det skal

være psykologens opgave at deltage i den almindelige iagttagelse af eleverne samt foretage de psykologiske undersøgelser, hvorved der kan ske en sortering af eleverne, således at psykiaterens arbejdskraft i højere grad vil kunne reserveres til egentlige psykiatriske tilfælde.

Der er for tiden ansat psykologer ved samtlige behandlingshjem, ligesom der er knyttet en deltidsbeskæftiget psykolog til Herlev iagttagelseshjem. Udgifterne opføres som driftsudgift. Der er endvidere indkommet andragende om, at der også knyttes psykologer til Bråskovgård og Egevang.

Udvalget kan anbefale, at de omhandlede 2 andragender imødekommes, og at der gives direktoratet bemyndigelse til i samråd med det pædagogiske nævn at godkende, at der ansættes psykologer også ved de øvrige opdragelseshjem, der i særlig grad er beregnet på iagttagelse af børn eller unge, samt ved de ungdomshjem, der er beregnet på at modtage det vanskeligste klientel, nemlig foruden Bråskovgård tillige statsungdomshjemmet Sølager og det nye statsungdomshjem i Viby.

For iagttagelseshjemmenes vedkommende anses det for ønskeligt at knytte heldagsbeskæftigede psykologer til hjemmene, men man må foreløbig regne med deltidsbeskæftigede psykologer, der aflægger mindst ét ugentligt besøg.

Ud fra de på Herlev iagttagelseshjem indhøstede erfaringer synes 3 timer pr. besøg at være for lidt og medføre en u hensigtsmæssig fordeling af arbejdstiden, når der både skal foretages individuelle testninger og samtaler, journalføring og konference med forstander og medarbejdere. Der vil sikkert medgå mindst 5 timer pr. besøg.

Da det aldrig vil være muligt at afgrænse besøgets varighed strengt til det fastsatte timetal, synes et månedshonorar at være det rimeligste. Med en beregning af 5 timer pr. besøg, kunne et sådant månedshonorar efter de nugældende satser passende sættes til 40 kr. månedlig pr. fastsat ugentlig besøg + honorartillæg. Hertil må naturligvis komme kørselsgodtgørelse. Disse satser bør reguleres i forbindelse med den forventede regulering af psykologernes lønninger.

Spørgsmålet har været drøftet i det pædagogiske nævn, der har erklæret sig enig med udvalget.

IV. Institutioner for forebyggende børneforsorg (kap. 8).

a) Tilrettelæggelse af arbejdet i vuggestuer.

I ungdomskommissionens; betænkning understreges ønskeligheden af, at man ved tilrettelæggelsen af arbejdet i vuggestuerne søger at opnå mulighed for, at børnene kan opnå kontakt med en bestemt voksen person, således at det spæde barns trang til personlig følelsesbetonet kontakt kan imødekommes så stærkt som muligt.

Ungdomskommissionen ligger ganske på linie med de betragtninger., der er kommet til udtryk i de af den svenske socialstyrelse fastsatte regler for den halvöppna barnavården. I disse regler (råd och anvisningar nr 114, juni 1959) fremhæves det således, at arbejdet i vuggestuerne bør være så individualiseret som muligt. Man ved nu, siges det videre, at barnet i det første leveår ikke formår at opretholde kontakt med flere personer samtidigt. Det barn, som må afstå fra trygheden ved moderens tilstedeværelse om dagen, behøver i stedet en nær, varm kontakt med en plejerske. Personalet på en spædbørnsafdeling bør derfor helst have sine bestemte plejebørn. I hvert fald er det af betydning, at spædbørn ikke unødigt udsaltes for personalekifte. Dette bør særligt tages i betragtning ved modtagelse af barnepiejeelever i vuggestuer. Det daglige praktiske arbejde i afdelingen for de spæde børn bør organiseres således, at personalet får mulighed for at vi børnene den hovedsagelige interesse, og at de har tilstrækkelig tid til at lege og tale med dem. For spædbørn er på den anden side mulighed for rolig funktionsieg og leg med egnet legetøj lige så væsentlig, som god hygiejnisk pleje, regelmæssige måltider og hvile. Dagens inddeling må i spædbørnealderen varieres for hvert enkelt barn.

Først i begyndelsen af 2 års alderen er det tilrådeligt at forsøge at sammenføre 5 højst 6 børn til en gruppe med fælles tider for hvile og måltider. Det individuelle arbejde

med børnene er dog fortsat meget vigtigt. Barnet fordrer endnu den voksne som sin legekammerat. Hver spædbørnsafdeling bør derfor højst omfatte 10 pladser for børn i alderen 6 mdr. til 2 år og inddeles i 2 grupper, en med omkring 4 pladser for de såkaldte liggebørn og en på 5-6 pladser for de såkaldte krybbebørn.

Udvalget har nærmere overvejet ungdomskommissionens forslag om indførelse af familiesystemet i vuggestuearbejdet, der er opstået ud fra tilsvarende synspunkter som de, der ligger til grund for systemets indførelse i arbejdet på spædbørnehjemmene, og skal oplyse følgende:

De bestående vuggestuer er dels indrettet i nybygninger, opført til formålet, dels i allerede bestående ejendomme (villaer), der er erhvervet til formålet og omdannet til dette, og endelig er nogle vuggestuer oprettet i etageejendomme i forbindelse med boligbyggeri.

De bestående vuggestuer er for størstedelens vedkommende af nyere dato, idet udviklingen i de sidste ca. 30 år er foregået således:

I 1927 forefandtes i hele landet 26 vuggestuer, og dette tal steg indtil 1936 med 4 til 30. I tiden indtil 1946 skete der en ret betydelig yderligere stigning med 27 til 57.

I de følgende 4 år indtil 1950 steg tallet saglig stærkt, nemlig med 33 til 90. I årene indtil 1955 har stigningen været ca. 4 vuggestuer om året. Siden da er tallet steget noget mindre, nemlig ca. 2 om året, således at det samlede antal vuggestuer pr. 1. april 1959 er 120.

Direktoratet har udarbejdet en foreløbig redegørelse for vuggestuernes bygningsmæssige standard og har indplaceret disse i 5 grupper. Undersøgelsen omfatter de pr. 1. april 1959 bestående 120 vuggestuer, der er indplaceret således:

40 i klasse A, særdeles tilfredsstillende i enhver henseende,

26 i klasse B, afgjort god og tilfredsstillende,

31 i klasse C, i det store og hele tilfredsstillende,

18 i klasse D, passable,

5 i klasse E, ringe.

Med hensyn til de sidstnævnte 5 vuggestuer foreligger der planer om nybygninger, for så vidt angår de 4, og den femte vuggestue er indrettet i en træbarak og har kun midlertidighedens karakter.

De vuggestuer, der er placeret i klasse D, er der mulighed for at få placeret i en af de andre grupper ved foretagelse af forskellige forbedringer.

De nyere vuggestuer, der er indrettet i nybygninger, er indrettet i overensstemmelse med de af arbejds- og socialministeriet under 6. juli 1951 udstedte vejledende regler for indretning af institutioner for forebyggende børneforsorg., medens det ikke altid har været muligt fuldtud at følge disse regler, for så vidt angår vuggestuer, der er indrettet i allerede bestående ejendomme samt i boligblokke.

Børnetallet i de forskellige vuggestuer er også så vidt muligt fastsat i overensstemmelse med de i disse vejledende regler fastsatte bestemmelser, ifølge hvilke gulvarealet i grupperummene i vuggestuen skal være $3m^2$ pr barn.

Antallet af børn i hver stue bør

- 1) for spædbørnene være 6-8 og højst 10,
- 2) for kravlebørnene ikke overskride 15, og
- 3) for småbørnene ligeledes ikke være over 15 i hver stue.

Der var pr. 1. april 1959 4 198 normerede pladser i samtlige vuggestuer, og med den tilladte overbelægning er der indskrevet ca. 4 600 børn. Af disse møder gennemsnitlig ku Q ca. 80 pct., således at det faktiske børnetal i hver institution ikke er så stort, som normeringen tillader.

De fleste af børnene kommer til vuggestuen imellem kl. ca. 6.30 og 8.30. Alle børnene bliver ved ankomsten enten vasket eller badet og bliver klædt i institutionens tøj. Nogle steder bliver de største børn blot vasket, men ikke omklædt. Der serveres derefter morgenmad, og i dagens løb får børnene 3 måltider og hviler i $1\frac{1}{2}$ -2 timer.

I vuggestuer er anbragt børn i alderen fra 0-3 år. Livet i en vuggestue kan derfor siges at være mangesidigt, fordi det bør opfylde de forskelligartede krav, der stilles til børnenes forskellige alderstrin. Man kan ikke skille det fysiske fra det psykiske, det pædagogiske fra det hygiejniske, og da der på de alderstrin, børnene befinder sig på, sker en rivende udvikling, er det vigtigt, at barnet får mulighed for en sund harmonisk udvikling. Der bør skabes et milieu, hvor barnets evner og kræfter frit kan udvikles og udfoldes.

Når henses til vuggestuernes bygningsmæssige standard og rummenes placering og indretning, vil der, for at driften skal kunne indrettes efter familiesystemet, udkræves betydelige byggearbejder, bl. a. med hensyn til opdeling af lokalerne i mindre rum, og dette vil igen medføre krav om ansættelse af yderligere personale. Endvidere er forholdet ved vuggestuerne anderledes end ved spædbørnehjemmene, hvor børnene er døgnnet rundt, og hvor belægningen derfor er mere konstant, ligesom der heller ikke så tit skiftes personale ved spædbørnehjemmene.

Det må erindres, at børn i vuggestuer er i deres hjem om natten, de er hjemme, såfremt de er syge o. lign., og behovet for familiesystemet synes derfor ikke at være til stede i helt samme grad som ved de egentlige spædbørnehjem.

Endelig kan det anføres, at behovet for pladser til de helt spæde børn formentlig er ved at være dækket, idet der udfoldes store bestræbelser for at få mødrene til at være hjemme hos børnene i de første levemåned, hvorimod behovet for småbørnsstuer, d. v. s. institutioner for børn fra ca. $1\frac{1}{2}$ -3 år, stadig er betydeligt. Nyoprettede småbørnsstuer bliver dog ofte tilknyttet børnehaverne og falder i så tilfælde uden for vuggestuernes område.

Udvalget er for sit vedkommende i princippet enigt i de af ungdomskommissionen og den svenske socialstyrelse fremsatte betragtninger, og man finder, at man i videst muligt omfang bør arbejde hen imod at følge tilsvarende principper herhjemme. Under hensyn til de økonomiske konsekvenser, som en fuldstændig gennemførelse af et sådant familiesystem vil medføre, mener udvalget dog ikke at kunne stille forslag om dets fuldstændige gennemførelse for tiden.

b. Oprettelse af børnehaver for børn med særlige tilpasningsvanskeligheder.

Ungdomskommissionen har for så vidt angår *behandlingen* af børnehalebørn med tilpasningsvanskeligheder, udtalt, at man sikkert i mange tilfælde vil kunne nå langt ved en behandling i selve institutionen, navnlig i institutioner der ikke er for store og har velkvalificeret personale. En forudsætning for, at behandlingen i de almindelige børnehaver skal have udsigt til at lykkes, er det endvidere, at man har mulighed for *omfordele* børn med tilpasningsvanskeligheder på en hensigtsmæssig måde, så at de ikke lægger for store vanskeligheder i vejen for det øvrige arbejde i børnehaverne. I tilfælde af mere udtalte tilpasningsvanskeligheder anser ungdomskommissionen det imidlertid for nødvendigt at anbringe børnene i specielle institutioner med særlig Indstillet og skolet personale.

Det er udvalget bekendt, at et forsøg med en sådan børnehave for børn med særlige tilpasningsvanskeligheder har været foretaget af Utterslev folkebørnehave, men at forsøget ikke opfyldte de forventninger, man havde stillet, fordi børnene, der kom fra alle byens kvarterer, ikke mødte op, formentlig fordi afstanden fra hjemmet til børnehaven var for stor. Der har endvidere af landsorganisationen »Red Barnet« på overinspektionens foranledning været udarbejdet planer til oprettelse af yderligere en børnehave af den nævnte art. Planerne blev imidlertid aldrig ført ud i livet dels under hensyn til erfaringerne fra institutionen i Utterslev, dels under hensyn til, at det efter sagkundskabens seneste erfaringer ikke kan antages at være heldigt eller tilrådeligt at samle udelukkende vanskelige børn i samme børnehave.

Efter udvalgets opfattelse bør man i stedet tilstræbe at anbringe *enkelte* (3 a 4) vanskelige børn i dertil særlig egnede almindelige børnehaver, og således at disse børnehaver har et særlig nært samarbejde med den under c) nævnte børnehavepsykolog. En sådan ordning vil dog kun kunne gennemføres, såfremt der sker en forøgelse af personalet i de pågældende børnehaver, eller, såfremt dette er muligt under hensyn til behovet for børnehavepladser i den pågældende bydel, at det normale gruppeantal på 20 børn ned sættes til 12-15 børn i disse børnehaver.

Det bør endvidere for Storkøbenhavns vedkommende tilstræbes, at sådan anbringelsesmulighed placeres, således at afstanden fra hjemmet til børnehaven ikke bliver for stor.

På udvalgets foranledning foretages der for tiden en undersøgelse af, om det er muligt at gennemføre en sådan ordning ved ca. 20 københavnske børnehaver, fordelt over hele byen. Forslag herom er under overvejelse i børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn, der forventes i en nærmere fremtid at kunne afgive indstilling til socialministeriet.

c. Ansættelse af børnehavepsykologer.

1. Ungdomskommissionens forslag.

Med hensyn til børnehavearbejdet har ungdomskommissionen udtalt, at det af hensyn til den tidligst mulige konstatering og behandling af de vanskelige tilfælde, som kræver stor erfaring i dette specielle arbejde, vil være hensigtsmæssigt, om der ansættes særlig uddannede småbørnspsykologer, der dels kan vejlede børnehavelederne angående behandlingen af disse tilfælde og eventuelt foranledige, at de undergives specialbehandling, dels bidrage til en bedring af det pædagogiske milieu. Endvidere anbefaler kommissionen, at der ansættes psykologiske konsulenter for børnehaverne over hele landet, eventuelt i tilknytning til børneforsorgens administration, således at disse konsulenter foruden at bistå lederne og forældrene bør samarbejde med skolerne, dels ved at hindre at børn, der ikke er skolemodne, begynder for tidligt i skolen, dels ved at give vedkommende skolepsykolog underretning om særlige tilpasningsvanskeligheder hos børn, der overgår fra en børnehave til skolen.

2. Børnehavepsykologen ved De samvirkende menighedsbørnehaver.

Med socialministeriets godkendelse har der siden november 1947 til De samvirkende menighedsbørnehaver, der omfatter 70 børnehaver i København og 23 børnehaver i provinsen, været knyttet en børnehavepsykolog, der har til opgave at besøge alle menighedsbørnehaverne 1 eller 2 gange årligt for at være lederne til hjælp ved opdragelsen af vanskelige børn og i øvrigt skal kunne til-

kaldes til assistance i særlige tilfælde. Pågældende, der både er uddannet børnehavelærerinde og har gennemgået den psykologiske sk-pædagogiske universitetsuddannelse, er aflønnet i lønklasse 4 800-6 000 kr. i den tidlige lønningslov.

Om erfaringerne fra dette arbejde er for udvalget oplyst følgende:

Det har vist sig at være en fordel, at den psykolog, der kommer i børnehaverne, er uddannet børnehavelærerinde og har haft praktisk virksomhed som sådan. Det har for mange børnehavedere været en lettelse, at de i ro og mag har kunnet drøfte ikke alene de problemer, der kan opstå i forbindelse med de enkelte børn, men børnehaveproblemer i almindelighed med et menneske, der har erfaring med hensyn til alle børnehaveforhold og har suppleret denne erfaring med mere teoretiske og psykologiske synspunkter, der lader sig overføre på disse forhold.

Fremgangsmåden, at komme rundt i institutionerne frem for at lade børn, forældre og personale komme ind på et kontor, har ligeledes vist sig at være den rigtige. Psykologen får selv hurtigere kontakt med det pågældende barn og personale og fornemmer stedets atmosfære, og forældrene føler sig i almindelighed sikrere i egne eller deres barns omgivelser end i fremmede. Det er dog en nødvendighed, at psykologen har et kontor. Dels er der en del administrativt arbejde og materialer, der skal opbevares, dels er der tungt prøvemateriale, som ikke kan bæres rundt, og endelig er der enkelte forældre, som hellere vil komme efter børnehavens lukketid for at tale om tingene på et roligt sted.

Det har gennem årene vist sig, at netop for børn i småbørnsalderen har det været af stor vigtighed, at man har kunnet gribe ind, når der var opstået en eller anden konflikt, som kunne klæres, inden problemerne var blevet for dybtgående.

Psykologen kommer dog i mange tilfælde til kort i arbejdet, fordi der er praktisk uløselige problemer. F. eks. vil en effektiv hjælp ofte først være mulig, når barnet kan komme i terapi. I provinsen er dette helt udelukket, bortset fra de ganske få tilfælde, der kan henvises til en psykiatrisk afdeling. I København, hvor der er flere henvisningsmuligheder, ofte dog med alt for lang ventetid, standses arbejdet tit af, at det er praktisk umuligt at få barnet bragt til og hentet fra en

rådgivningsklinik, især når mødrene er udearbejdende. Desuden er der altfor få eller ingen helt gode henvisningsmuligheder for et kortere eller evt. for et fuldstændigt børnehavemilieuskitte; der er således langt fra nok af små gode børnehaver, der kan magte vanskelige børns problemer.

Det har gennem årene vist sig, at også andre børnehaver end menighedsbørnehaverne har ønske om og behov for at kunne rådføre sig med en psykolog. Det må dog fremhæves, at det er en forudsætning for et godt resultat af rådgivningen, at børnehaver og forældre selv erkender dette behov. Selv om der aflægges besøg i de børnehaver, der aldrig selv søger bistand, skal man således ikke forvente, at der af den grund vækkes behov hos dem for psykologisk assistance.

3. Udvalgets forslag.

Efter udvalgets opfattelse må det anses for meget betydningsfuldt, om der kunne blive etableret en tilsvarende ordning også for andre børnehaver end menighedsbørnehaverne, hvortil kommer, at det må anses for absolut nødvendigt, at der knyttes psykologisk bistand til de børnehaver, der skal kunne modtage enkelte særlig tilpasningsvanskelige børn, jfr. afsnit b, ovenfor.

Udvalget vil mene, at man må sigte på, at der i København udover psykologen ved menighedsbørnehaverne efterhånden ansættes 3 børnehavepsykologer, medens der i provinsen formentlig efterhånden bør ansættes 3 psykologer i Jylland, henholdsvis for Nordjylland, Østjylland og Syd- og Vestjylland, 1 på Fyn og 1 på Sjælland uden for hovedstaden. Det er for udvalget afgørende, at pågældende psykolog både har uddannelse og erfaring som børnehavelærerinde og har bestået universitetseksamen i psykologi, ligesom man bør tilstræbe, at pågældende er i besiddelse af en klinisk uddannelse.

Udvalget vil endvidere mene, at de pågældende børnehavepsykologer må have mulighed for at have et nært samarbejde med en psykiater. Udvalget skal derfor foreslå, at man knytter børnehavepsykologerne til de under afsnit X nævnte rådgivningsklinikker. Ved en sådan ordning vil man dels opnå, at børnehavepsykologerne vil kunne få et nært samarbejde med en børnepsykiater med hensyn til en eventuel behandling af

vanskelige børn i børnehaverne, idet det er en forudsætning for anerkendelsen af en rådgivningsklinik, at der til denne er knyttet en børnepsykiater, dels vil have mulighed for at henvise de vanskeligste tilfælde til behandling i klinikkerne. Ved at knytte børnepsykologen til rådgivningsklinikken vil man endvidere opnå en rationel fordeling af udgifterne til pågældendes aflønning, idet der da til denne på samme måde som til klinikkenes øvrige udgifter skal ydes et offentligt tilskud på 90 pct., hvoraf staten forskudsvis udreder 60 pct., der fordeles efter reglerne i forsørgslovens § 65, stk. 12, om tilskud til anerkendte opdragelseshjem, medens den eller de kommuner, for hvilke klinikken er bestemt, yder et tilskud på 30 pct.

Efter udvalgets opfattelse bør man sigte på, at der i forbindelse med udbygningen eller oprettelsen af de i afsnit X foreslåede rådgivningsklinikker i henholdsvis København, Odense, Ålborg og Esbjerg efterhånden søges ansat det fornødne antal børnepsykologer til disse klinikker. Udvalget skal indstille, at der ved klinikken i København og ved hver af de klinikker, der måtte blive oprettet uden for København, foreløbig forsøgsvis ansættes en universitetsuddannet psykolog, der har uddannelse og erfaring som børnehavelærerinde, og som så vidt muligt tillige har klinisk uddannelse, med et område af et passende antal børnehaver, heraf enkelte der er egnede til at modtage særlig tilpassnings vanskelige børn. Hvad spørgsmålet om aflønning angår, bør de pågældende henføres til 21. lønklasse (19 800—23 940 kr.).

d. Supplerende kursus for personalet ved børnehaver og fritidshjem.

I sin betænkning har ungdomskommissionen rejst spørgsmålet om gennemførelsen af

supplerende kurser for børnehavelærerinder og fritidshjemslærere, hvis uddannelse er gennemført på et tidspunkt, hvor uddannelsen ikke har givet dem fornødent kendskab til børnepsykologi m. v.

På foranledning af nærværende udvalg har dette spørgsmål været gjort til genstand for nærmere behandling i det af arbejds- og socialministeriet nedsatte udvalg vedrørende uddannelse af ledere og medarbejdere til børneforsorgens institutioner (uddannelsesudvalget), der i en i 1955 afgiven betænkning vedrørende en særlig uddannelse af ledere og medarbejdere inden for børneforsorgen (betænkning nr. 128, p. 20-23) har stillet forslag om, at der ved socialministeriets foranstaltning gennemføres 4 måneders supplerende kursus for de ældre medarbejdere ved henholdsvis børnehaver og fritidshjem.

I nævnte betænkning blev der endvidere stillet forslag om gennemførelsen af en *videregående uddannelse* for børnehavelærerinder og fritidshjemslærere, der har gennemgået den normale 2-årige uddannelse. Det var dog forudsat, at sagen vedrørende ovennævnte supplerende kursus ikke skulle fremmes, førend spørgsmålet om gennemførelse af det videregående kursus var afklaret. Der foreligger imidlertid nu bevilling til dette, således at det første videregående kursus for børnehavelærerinder afholdes i vinteren 1959-60. Man skal herefter efter forhandling med børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn henstille, at uddannelsesudvalgets forslag om gennemførelse af supplerende kursus for børnehavelærerinder og fritidshjemslærerinder nu søges fremmet.

Udvalget har foranlediget, at der af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen udarbejdes forslag hertil, og at disse til sin tid gennem det pædagogiske nævn vil blive forelagt for socialministeriet.

V. Skolerne (kap. 9).

a. Læreruddannelsen.

I ungdomskommissionens betænkning er man på siderne 96 og 97 inde på spørgsmålet om læreruddannelsens betydning for forebyggelsen af tilpasningsvanskeligheder hos børn i skolealderen. Det understreges, at børnenes trivsel i skolen ikke alene er afhængig af metoder og pædagogiske principper, men i endnu højere grad af hvorledes disse gennemføres i det daglige arbejde. I denne forbindelse spiller lærerens personlighed den allerstørste rolle. Derfor fremhæves både betydningen af, at lærerne får kendskab til børns normale psykologiske udvikling i skolealderen og betydningen af, at læreren selv opnår en så stor personlig følelsesmæssig stabilitet som muligt. Indsigten i skolealderens psykologiske problemer er nødvendig for, at læreren kan erkende begyndende tilpasningsvanskeligheder hos børnene, og denne indsigt i forening med lærerens personlige holdning danner grundlaget for, at tilpasningsvanskeligheder kan modvirkes.

Fra forskellig side er det i de senere år draget i tvivl, at læreruddannelsen er tilfredsstillende, hvad disse forhold angår, idet det hævdes, at vordende lærere får for lidt kendskab til psykologiske og pædagogiske spørgsmål under uddannelsen på seminarierne. Specielt fremhæves, hvor vigtigt det er, at man lægger vægt på at give seminarieeleverne indsigt i den moderne skoles målsætninger og evelse i at opbygge en pædagogisk forsvarlig arbejdssituation, således at man ikke alene lærer dem teoretisk psykologi, men lader praktikundervisningen være gennemsyret af de psykologiske og pædagogiske grundsynspunkter.

Udvalget kan helt gå ind for disse betragtninger. Man skal imidlertid henvise til, at der

i lov af 11. juni 1954 om uddannelsen af lærere til folkeskolen er indført bestemmelser, der på væsentlige punkter imødekommer den rejste kritik og de opstillede ønsker. I denne lovs § 11 siges det, at seminariernes hovedfag er praktisk skolegerning, pædagogik og psykologi, og at undervisningen i alle seminariets fag bør lægges således tilrette, at den foruden at sigte på elevernes personlige udvikling tillige er vejledende med hensyn til stoffets praktisk-pædagogiske udformning. Endvidere er det fremhævet, at undervisningen i de 3 nævnte fag skal omfatte vejledning og praktiske øvelser i særundervisning af børn, der ikke kan følge den normale undervisning.

Udvalget er af den opfattelse, at der i pædagogik og praktikundervisningen bør tages særligt hensyn til tilrettelæggelsen af den samlede skolesituation i de to første skoleår, idet en mindre hensigtsmæssig tilrettelæggelse af arbejdet i denne periode formentlig kan fremkalde tilpasningsvanskeligheder i forholdet til skolearbejdet, der ellers kunne have været undgået. Dette sidste vil især have betydning for de børn, der har udviklet vanskeligheder allerede inden skolegangens begyndelse.

Endelig mener udvalget, at det tillige ville være af den største betydning for seminarieeleverne, om de i højere grad, end det nu er tilfældet, blev gjort bekendt med baggrunden for og tilrettelæggelsen af undervisningen på de skoler, der hører under børneforsorgen og særfor sorgen. Der ville herved kunne skabes en indsigt i den problemkreds, der betinger, at børn enten på grund af adfærdsvanskeligheder eller på grund af specielle defekter ikke kan undervises inden for folkeskolen. En sådan indsigt ville yderligere kunne uddybe forståelsen af de mindre vanskeligheder, der mødes i folkeskolen.

b. Udviklingen af den skolepsykologiske virksomhed.

Ungdomskommissionen anser det for ønskeligt, at den skolepsykologiske virksomhed udvides, dels ved indførelsen af skolepsykologer flere steder, dels; ved at udvide rammerne for den eksisterende skolepsykologiske virksomhed. Det anses endvidere for ønskeligt, at de skolepsykologiske kontorer optager en nær kontakt med lærere og alle institutioner, der beskæftiger sig med børn med tilpasningsvanskeligheder, herunder med børneværnene.

I de år, der er gået siden afgivelsen af ungdomskommissionens betænkning, er der i alle amter og de fleste købstæder ansat konsulenter for særundervisningen (skolepsykologer).

Spørgsmålet om en yderligere udvidelse af den skolepsykologiske virksomhed behandles af det af undervisningsministeriet nedsatte udvalg af 25. august 1955 om særundervisningen, og det kan forventes, at dette udvalg vil fremkomme med forslag angående den videre udbygning af dette arbejde.

Med hensyn til samarbejdet med børneværnene bemærkes, at der ved den pr. 1. oktober 1958 gennemførte ændring af forsorslovens børneværnsafsnit er pålagt børneværnsudvalget under behandlingen af en børneværnsrapport, i tilfælde hvor barnet er undersøgt af en skolepsykolog eller en konsulent for særundervisning, at indhente erklæring fra denne, jfr. forsorslovens § 92, stk. 2. Det er endvidere ved den nævnte lovændring pålagt udvalget, hvor det skønnes nødvendigt, at søge yderligere bistand til psykiatrisk, psykologisk eller pædagogisk undersøgelse af barnet, og denne sagkyndige bistand skal søges, hvor der er grund til at antage, at barnet lider af udprægede sjælelige mangler, eller der er tale om, at barnet har udvist alvorlige tilpasningsvanskeligheder, jfr. forsorslovens § 92, stk. 3.

Da det må forudses, at det ikke vil være muligt i den nærmeste fremtid at udbygge de skolepsykologiske kontorer med den fornødne psykiatriske og psykologiske medhjælp til i fornødent omfang at kunne imødekomme alle henvendelser angående opdragelsesvejledning for børneværnene, i hvert fald for så vidt barnets vanskeligheder ikke har vist

sig på skoleområdet, vil disse formentlig søge den fornødne bistand hos de anerkendte rådgivningsklinikker, jfr. afsnit X, også hvor det drejer sig om børn i skolealderen, og det er derfor ønskeligt, at der finder det snævrere mulige samarbejde sted mellem rådgivningsklinikkerne og de skolepsykologiske kontorer.

Dette samarbejde finder også sin naturlige begrundelse derved, at en stor del af de tilpasningsvanskeligheder, som rådgivningsklinikkerne skal beskæftige sig med, manifesterer sig i forbindelse med skolen.

Konsulenten for særundervisningen (skolepsykologen) bliver tidligt opmærksom på disse børn og ligger inde med oplysninger om dem og ikke sjældent med forundersøgelser af den ene eller anden art, der kan være af betydning for rådgivningsklinikken.

Konsulenternes og skolepsykologernes lokal- og personkendskab er i denne forbindelse værdifuld.

Det er meget ønskeligt, at dette samarbejde ikke indskrænkes til, at konsulenten (skolepsykologen) fremsender anmeldelse til rådgivningsklinikken ledsaget af visse oplysninger og skriftligt modtager klinikken kvittering herfor, men at der bliver tale om et praktisk samarbejde f. eks. således, at konsulenten (skolepsykologen) deltager i konferencer om behandlingen af de af ham henviste børn.

Han vil undertiden kunne påtage sig vejledning af forældre eller skole i forbindelse med et barns henvisning til observationskoloni, hospital eller behandlingshjem, og også på anden måde deltage i det psykologiske behandlings- og rådgivningsarbejde.

Konsulenten må være berettiget til på henvendelse og ved afslutningen af en behandling at få meddelelse om udviklingen hos de børn, han har henvist til rådgivningsklinikken. Det er til gengæld selvfølgelig, at han ikke videregiver oplysninger fra rådgivningsklinikken uden samtykke fra dennes leder.

Hvor der er tale om, at et barn på grundlag af konsulentens eller skolepsykologens undersøgelser henvises til en institution i forbindelse med rådgivningsklinikken, kan skolevalsenet afholde betalingen af klinikken egne udgifter, medens udgifterne til forældrenes og barnets befordring må afholdes efter de s. 54 omhandlede regler.

VI. Børneværnet (kap. 10).

Uddannelse af socialkontorenes personale og ansættelse af børneværnskonsulenter.

I ungdomskommissionens betænkning peges der på, at resultatet af den af det socialpolitiske udvalg foretagne undersøgelse af de langvarigt understøttede har vist, at en forholdsvis stor del af disse har fået børn fjernet af børneværnet, og at det derfor er af vigtighed, at børneværnet har et nært samarbejde med de grene af den sociale administration, der tager sig af de voksne familiemedlemrærs problemer. Det vil således ofte være nødvendigt at søge familiens problemer løst tinder ét i samarbejde mellem socialkontoret og børneværnet. En forudsætning for, at et sådant genopbygningsarbejde kan gennemføres tilfredsstillende er det, at også socialkontorenes personale og de tilsynsførende har tilstrækkelig forståelse for de vanskeligheder, der kan opstå og kendskab til de foranstaltninger, der eventuelt bør sættes ind. Det er derfor nødvendigt, at have en veluddannet stab, der har kendskab til disse spørgsmål, der rummer såvel juridiske, sociale som psykologiske problemer.

Spørgsmålet om en uddannelse for kommunale tjenestemænd, herunder socialkontorenes personale, er behandlet i en betænkning, afgivet i 1950 af en af indenrigsministeriet nedsat kommission. Der blev heri stillet forslag om oprettelsen af videregående kurser, heraf ét i socialvæsen på i alt 285 timer. Kommissionens forslag er ikke blevet gennemført.

I de senere år er der imidlertid ansat socialrådgivere ved socialkontorerne i en række af de større købstæder, og udviklingen synes at

gå i retning af, at flere og flere socialkontorer knytter socialrådgivere til sig.

Efter at Den sociale Skole i 1957 har fået en afdeling i Århus, skulle der indtil videre være mulighed for at dække behovet på dette område.

En støtte for arbejdet navnlig i de mindre børneværn vil også de *børneværnskonsulenter*, om hvis ansættelse ungdomskommissionen har stillet forslag, kunne blive. Ved forsorslovens § 154, således som denne bestemmelse er affattet ved lov nr. 192 af 7. juni 1958, er der tilvejebragt hjemmel til ansættelse af det fornødne antal børneværnskonsulenter. Direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen har efter forhandling med Dansk Børneværnsforening og børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn i skrivelse af 11. december 1959 afgivet indstilling til socialministeriet om, at der søges tilvejebragt bevillingsmyndighedernes tilslutning til ansættelse af 6 børneværnskonsulenter ud over den konsulent, der siden 1950 har været ansat i Odense med Fyn som arbejdsområde. Direktoratet har foreslået, at der søges ansat konsulenter i Jylland med tjenesteområderne: Nørrejylland, Østjylland, Vestjylland og Sønderjylland og 2 på øerne vest for Storebælt, således at foreløbig 3 af stillingerne, henholdsvis 1 i Østjylland og 2 øst for Storebælt besættes, idet der fra børneværnsforeningerne i de pågældende områder er indgået andragende til direktoratet om ansættelse af en konsulent. Udvalget kan meget anbefale, at direktoratets indstilling søges fremmet hurtigst muligt, men finder i øvrigt ikke anledning til at foreslå foretaget videre, for så vidt angår spørgsmålet om uddannelse af socialkontorenes personale.

VII. Anbringelse uden for hjemmet af børn under børneforsorg (kap. 11),

a. Spørgsmålet om øget offentlig støtte med henblik på intensivning af arbejdet med fremskaffelse af gode plejehjem.

1. Ungdomskommissionens betænkning.

I forsorgsloven, således som denne var gældende indtil 1. oktober 1958, var det med hensyn til børn anbragt uden for hjemmet som en hovedregel udtalt, at for børn under 14 år, som ikke kunne antages at være af særlig vanskelig karakter og ikke havde udvist særlig slet opførsel, skulle anbringelse ske i privat pleje (§ 136).

Efter de på tidspunktet for ungdomskommissionens betænkning (1. januar 1951) foreliggende oplysninger var imidlertid af de børn, der var inddraget under børneforsorg i henhold til § 130, stk. 1, (nugældende § 131, stk. 1) kun 10,3 pct. anbragt i privat pleje, og for de børn, der var inddraget under børneforsorg af forsørgelsesmæssige grunde i henhold til § 130, stk. 2, var den tilsvarende procent 13,7. Med hensyn til forholdene straks ved barnets anbringelse uden for hjemmet var tallene endnu lavere, nemlig henholdsvis 1,9 pct. og 0,2 pct.

Ungdomskommissionen fandt denne tendens til i højere grad at anbringe børn i opdragelseshjem meget uheldig, *idet der er almindelig enighed om, at gode plejehjem er at foretrække for opdragelseshjem*, i alt fald når det drejer sig om normale børn. Efter ungdomskommissionens opfattelse skyldtes det lave antal plejhjemsanbringelser, at det ikke har været muligt at fremskaffe egnede plejehjem, hvilket antages at hænge sammen med, at plejeforældrene har anset plejelønnen for at være for lav, og at de trange boligforhold og vanskelighederne ved at skaffe hushjælp har gjort det mere betænkeligt at tage et barn til sig. Dette sidste hensyn er antagelig stærkt medvirkende til, at tilbud om plejeanbringelse praktisk talt kun er kommet fra landdistrikterne.

Ungdomskommissionen anså det for ønske-

ligt, at de igangværende bestræbelser i samarbejdet mellem de danske plejhjemsforeninger og Dansk Børneværnsforening fortsættes og intensiveres, støttet af en almindelig propaganda. Det påpegedes i denne forbindelse, at man fra det offentlige bør sørge for, at plejelønnen sættes i vejret og fastsættes så højt, at økonomiske vanskeligheder ikke stiller sig i vejen for, at en ellers velegnet familie, der måtte være villig til at tage et eller flere plejebørn, viger tilbage herfor på grund af udgifterne. For det offentlige vil dette, selv om plejelønnen forhøjes væsentligt, være betydeligt billigere end institutionsanbringelse.

Ungdomskommissionen udtalte endeligt, at det almindelige plejetilsyn bør omformes, således at det i højere grad kommer til at virke som en bistand eller rådgivning for hjemmet, der udføres af et velkvalificeret personale. Det må således antages, at flere private hjem vil påtage sig at tage et barn i pleje, såfremt de vidste, at de kunne forvente en virkelig pædagogisk støtte til løsning af eventuelle opdragelsesproblemer fra sådanne rådgivere, der kom i hjemmet. I samme retning ville det virke, såfremt mulighederne for rådgivning om opdragelsesproblemer blev udvidet.

2. Forsorgslovens regler efter 1. oktober 1958.

Ved loven af 7. juni 1958 om ændringer i forsorgslovens børneværnsafsnit, der trådte i kraft den 1. oktober 1958, har man ved en ændring af § 136 pointeret, at hovedvægten må lægges på plejhjemsanbringelse, når det drejer sig om børn under 14 år, og dette gælder, uanset om børnene har adfærdsvanskeligheder. Det er således lovens tanke, at børneværnene *skal* undersøge mulighederne for en plejhjemsanbringelse, førend anbringelse i en institution finder sted.

Det er endvidere i loven udtrykkeligt fastslået, at socialministeren kan fastsætte vejledende takster for anbringelse i plejehjem.

Ved en ændring af bestemmelsen i § 156 er det yderligere pålagt direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen at føre tilsynet r.r.ed, at forsorgen med børn anbragt uden for hjemmet gennemføres på den mest hensigtsmæssige måde. Det vil herefter bl. a. være direktoratets pligt i forbindelse med de normale inspektionsbesøg at påse, at der ikke i de anerkendte opdragelseshjem opholder sig børn, der vil kunne anbringes i plejehjem, og i givet fald at optage forhandling med vedkommende børneværnsudvalg herom.

Endelig kan nævnes, at der ved en ny bestemmelse i § 125 A er skabt hjemmel for at yde tilskud til driften af rådgivningsklinikker for børn. Sådanne klinikker vil dels kunne rådgive børneværnsudvalgene og pleje-

hjemforeningerne om, hvorvidt et barn med adfærdsvanskeligheder er egnet til en plejehjemsanbringelse, og hvilke krav der må stilles til plejehjemmet, dels rådgive plejeforældre med hensyn til opdragelsen af det enkelte barn.

3. Statistiske oplysninger vedrørende antallet af børn, anbragt i privat pleje eller lære, tjeneste o. lign.

I nedenstående tabel er angivet antallet af børn, inddraget under børneforsorg ved udgangen af årene 1939 og 1946-58 og deres placering i henholdsvis privat pleje, lære, tjeneste o. lign. og i anerkendte opdragelseshjem:

Oversigt over antallet af børn inddraget under børneforsorg ved udgangen af 1939 og 1946-58 og deres placering.

Udgangen af året	Ifølge § 130, stk. 1 og § 131	I pct. af samtlige børn i alderen til 18 år	Ifølge § 130, stk. 2	I pct. af samtlige børn i alderen til 18 år	Ialt under børneforsorg	I pct. af samtlige børn i alderen til 18 år	Heraf anbragt			I pct. af kol. 5	I anerkendte opdragelseshj.	I pct. af kol. 5	På anden måde	I pct. af kol. 5
							I privat pleje	I pct. af kol. 5	I lære, tjeneste o. lign.					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1939	6742	0,60	4100	0,37	10842	0,97								
1946	9363	0,78	4895	0,41	14258	1,19	2607	18,3	1805	12,6	8370	58,7	1476	10,4
1947	9224	0,75	4762	0,39	13986	1,14	2418	17,3	1646	11,7	8243	59,0	1679	12,0
1948	9395	0,75	4700	0,38	14095	1,13	2326	16,5	1607	11,4	8302	58,9	1860	13,2
1949	9369	0,73	4842	0,38	14211	1,11	2243	15,8	1673	11,8	8361	58,8	1934	13,6
1950	9149	0,71	4830	0,38	13979	1,09	2390	17,1	1487	10,7	8262	59,1	1840	13,1
1951	9041	0,69	4647	0,36	13688	1,05	2199	16,1	1758	12,9	7680	56,1	2051	14,9
1952	8807	0,66	4583	0,35	13390	1,01	2168	16,1	1673	12,5	7616	57,0	1933	14,4
1953	8545	0,64	4369	0,33	12914	0,97	1983	15,3	1547	12,1	7427	57,5	1957	15,1
1954	8124	0,60	4442	0,32	12546	0,92	1964	15,7	1464	11,7	7187	57,2	1931	15,4
1955	7623	0,55	4458	0,32	12081	0,87	1811	14,9	1293	10,7	7248	60,0	1729	14,4
1956	7234	0,52	4369	0,32	11603	0,84	1742	15,0	1178	10,2	7032	60,6	1651	14,2
1957	7122 ¹⁾	0,51	4572 ¹⁾	0,33	11694	0,84	1725	14,8	1234	10,5	7168	61,3	1567	13,4
1958	6699	0,48	4256	0,31	10955	0,79	1586	14,5	1182	10,8	6821	62,2	1366	12,5

I kolonne 1 er angivet antallet af børn, inddraget under forsorg i henhold til forsorgslovens §§ 130, stk. 1, og 131, således som disse bestemmelser var affattet før 1. oktober 1958, d. v. s. de tilfælde, hvor børn kunne anbringes uden for hjemmet mod forældrenes vilje og for så vidt svarende til den nugældende bestemmelse i forsorgslovens § 131. Det angivne antal børn omfatter dog også børn, hvis forældre har

været enige i anbringelsen uden for hjemmet, jfr. den nugældende bestemmelse i forsorgslovens § 130, stk. 1.

I kolonne 3 er angivet antallet af børn, inddraget under forsorg i henhold til forsorgslovens § 130, stk. 2, d. v. s. af forsørgelsesmæssige grunde. Denne bestemmelse er ikke ændret ved loven af 7. juni 1958.

Det fremgår af tabellen, at det samlede antal børn under forsorg fra 1939-46 er ste-

¹⁾ Tallene i kolonne 1 og 3 for 1957 er efter de foreløbige til direktoratet indkomne beretninger henholdsvis 7 182 og 4 322.

get fra ca. 10 900 til ca. 14 300 eller i procent af det samlede antal børn under 18 år i Danmark fra 0,97 pct. til 1,19 pct. og derefter er faldet jævnt til ca. 11 000 eller 0,79 pct.

I 1946 udgjorde antallet af plejeanbringelser ca. 2 600 eller 18,3 pct. af samtlige børn under forsorg. Dette tal er i de følgende år faldet jævnt og udgjorde ved udgangen af 1958 1 586 eller 14,5 pct. af samtlige børn under forsorg.

Med hensyn til antallet af anbringelser i lære, tjeneste o. lign. er der sket en tilsvarende udvikling. Antallet af disse anbringelser er således faldet fra 1 805 eller 12,6 pct. i 1946 til 1 182 eller 10,8 pct. i 1958.

De i kolonnerne 13 og 14 anførte tal for anbringelser på anden måde vedrører for størstedelens vedkommende hjemgivelse på prøve.

4. Plejehjemsforeningerne.

Efter forsorgslovens § 139 kan børneværnsudvalget, når det har besluttet at anbringe et barn i pleje, enten selv trasffe de fornødne

overenskomster eller overlade dette til en anerkendt forening for børneforsorg. I praksis har der i årenes løb været et vist samarbejde mellem børneværnsudvalgene og de danske plejehjemsforeninger, der er en sammenslutning af en række anerkendte foreninger, hvis formål er at fremskaffe gode plejehjem og tjenestepladser til børn, som af en eller anden grund ikke kan bo sammen med deres forældre. Gennem plejehjemsforeningerne har gennem årene været anbragt i plejehjem $\frac{1}{6}$ af det antal børneværnslever, der har været anbragt i plejehjem (i årene 1953-58 mellem knapt 300 og 350).

Der er for tiden 31 foreninger, der er knyttet til de danske plejehjemsforeninger, men heraf driver de 6 ikke aktiv plejehjems virksomhed. Disse 6 foreninger¹⁾ er alle byselskaber, der under hensyn til, at den lokale amtsplejehjemsforening påtager sig plejehjemsanbringelser også i den pågældende by, indtil videre har indstillet plejehjems virksomheden. De pågældende 6 foreninger driver imidlertid alle opdragelseshjem eller institutioner for forebyggende børneforsorg.

Antallet af børn under plejehjemsforeningernes forsorg i 1950-58.

	Af de ialt under børneforsorg værende børn var følgende ¹⁾			Af de fra børneværnsudvalgene modtagne børn har plejehjemsforeningerne anbragt						Af de privat modtagne børn har plejehjemsforeningerne anbragt			Samlet antal børn under plejehjemsforeningernes forsorg	Heraf modtaget ²⁾		Antal fremskaffede nye plejehjem i pågældende finansår ⁴⁾
	Anbragt i privat pleje	Anbragt i lære, tjeneste o. l.	i anerk. opdragelseshjem	i privat pleje	i pct. af kol. 1	i lære, tjeneste o. l.	i pct. af kol. 2	i anerk. opdragelseshjem	i pct. af kol. 3	i privat pleje	i lære, tjeneste o. l.	i anerk. opdragelseshjem		fra børneværnsudvalg	fra private	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1950	2390	1487	8262													
1951	2199	1758	7680													
1952	2168	1673	7616													
1953	1983	1547	7427	331	15,0	252	14,2	886	11,5	107	377	79	2032	1469	563	112
1954	1964	1464	7187	350	16,1	234	13,9	824	10,8	97	393	82	1980	1408	572	149
1955	1811	1293	7248	328	16,5	226	14,6	967 ³⁾	13,0	100	384	129 ³⁾	2134	1521	613	137
1956	1742	1178	7032	314	16,0	230	15,7	949	13,2	102	377	98	2070	1493	577	110
1957	1725	1234	7168	306	16,9	238	18,4	972	13,4	111	383	119	2129	1516	613	153
1958	1586	1182	6821	296	18,7	227	19,2	965	14,2	115	347	88	2038	1488	550	134

¹⁾ Tallene refererer sig til udgangen af det foregående år (31. december).

Tallene refererer sig til den følgende 31. marts.

Der er her sket en ændring i reglerne for hvilke børn, der kan medregnes under foreningernes forsorg.

Hvis et nyt barn anbringes i et hidtil benyttet plejehjem, regnes dette tilfælde med til antallet af nye plejehjem.

²⁾ Disse 6 foreninger er: Børnenes Vel i Ålborg, Esbjerg, Fredericia, Horsens, Kolding og Vejle.

Foreningerne ejer i alt 19 optagelseshjem og 16 børnehjem samt driver 7 institutioner for forebyggende børneforsorg.

Antallet af børn under foreningernes forsorg fremgår af omstående oversigt.

Foreningerne oppebærer i statstilskud 8 kr. årligt pr. barn, for så vidt barnet er anbragt i privat pleje eller i lære, samt 4 kr. årligt pr. barn anbragt i opdragelseshjem. Er barnet modtaget fra private og anbragt i privat pleje eller lære, modtager foreningerne yderligere 75 kr. I finansårene 1958-59 og 1959-60 er der bevilget et tilskud på i alt henholdsvis 51 946 kr. og 52 974 kr. Fra bidragsfonden har hovedbestyrelsen endvidere i finansårene 1957-58 og 1958-59 modtaget i alt 3d 000 kr. til fordeling blandt foreningerne, særlig til sådanne som har taget nye opgaver op.

5. Udvalgets forslag.

A. Ændret tilskudsordning vedrørende plejehjemsforeningerne m. v.

Som det fremgår af oversigten foran side 27 er: antallet af børn under børneforsorg, der er anbragt i pleje, i årene 1946-58 faldet både absolut (fra 2 607 til 1 586, altså med 1 021) og relativt (fra 18,3 pct. til 14,5 pct.).

Plejehjemsforeningerne har imidlertid over for udvalget oplyst, at disse til stadighed har ca. 200 plejehjem til rådighed, *hvis forhold er undersøgt*, men at foreningerne ikke har børn at anbringe i disse.

De pågældende plejehjem fordeler sig således:

Sælland + Bornholm og Lolland-Falster	67
Fyn	31
Nørrejylland	21
Vestjylland	25
Østjylland	50
S anderjylland	0

194

Efter udvalgets opfattelse er disse plejehjem dog næppe egnede til alle former for plejehjem f. eks. ikke til kortvarige anbringelser og ikke til børn, der har vist adfærdsvanskeligheder, jfr. drøftelserne¹⁾ på Krogerupmødet september 1959.

Selv om dette forhold tages i betragtning, må det antages, at faldet i plejehjemsanbringelserne også skyldes, at børneværnsudvalgene

ikke er tilstrækkeligt opmærksomme på mulighederne for en plejehjemsanbringelse.

Efter udvalgets opfattelse bør man derfor først og fremmest sætte ind på at ansøge børneværnsudvalgene til i højere grad at anvende plejehjemsanbringelse. Den skete ændring af forsorgslovens børneværns afsnit har skabt gode muligheder herfor.

Som et led i disse bestræbelser bør mulighederne for anbringelse af et større antal børneværnslever gennem plejehjemsforeningerne søges udbygget ved, at foreningerne dels intensiverer det hidtidige arbejde med anbringelse af normale børn, dels tillige påtager sig anbringelse af børn med adfærdsvanskeligheder. For at foreningerne imidlertid skal kunne klare denne udvidelse af arbejdet, vil det være nødvendigt at ændre den nuværende tilskudsordning.

Ved fastsættelsen af en ændret tilskudsordning må der tages særligt hensyn til de foreninger, der ved siden af at skaffe plejehjem til ikke-vanskelige børn, påtager sig at skaffe plejehjem til børn med betydelige adfærdsvanskeligheder, eller som eventuelt har taget andre særlige opgaver op.

1°. Generel tilskudsordning for plejehjemsforeninger.

Udvalget betragter det som irrationelt, at der ydes varierende tilskud for børn anbragt i pleje, alt efter som de er henvist af børneværnsudvalg eller af private, og at der på den anden side ydes tilskud til børn, anbragt i opdragelseshjem. Det er endvidere ikke muligt at yde tilskud til undersøgelse af plejehjem, der efter undersøgelsen viser sig uegnede, idet tilskuddet ydes pr. anbragt barn. Man må således skønsomt kunne regne med, at kun 20 pct. af de tilbudte plejehjem vil kunne anvendes.

Udvalget skal foreslå, at der ydes samme tilskud for alle børn, der af foreningen anbringes i plejehjem, uanset om de er henvist af børneværnet eller af private, men at der ikke ydes tilskud for børn, anbragt i opdragelseshjem.

Af praktiske grunde bør tilskuddet fortsat fastsættes pr. anbragt barn, men for at animere foreningerne til at foretage så grundige undersøgelser af plejehjemmene som muligt, bør tilskuddet pr. barn være af en sådan størrelse, at også udgifterne ved undersøgel-

¹⁾ Gengivet i Bømesagens Tidende 1959, s. 483—527.

ser, der ikke fører til en plejeanbringelse, kan dækkes.

Udvalget skal herefter foreslå, at der fra 1. april 1960 at regne til samtlige plejehjemsforeninger, til hjælp til dækning af udgifterne ved at finde frem til og undersøge plejehjemmene ydes et årligt statstilskud på 20 kr. + sædvanligt procenttillæg pr. barn, anbragt i pleje i årets løb, samt til hjælp til dækning af de udgifter, der er forbundet med selve plejeforholdet 20 kr. + sædvanligt procenttillæg pr. barn, anbragt i pleje pr. den 31. marts, for så vidt barnet har været anbragt i pleje af foreningen i mindst 3 måneder.

Som det fremgår af oversigten nedenfor s. 33 oppebærer selskabet af 7. september 1898 til støtte for faderløs ungdom ca. 60 pct. af det samlede tilskud til plejehjemsforeninger, i alt ca. 30 000 kr. Selskabet driver imidlertid ikke nogen plejehjemsvirksomhed, idet dets formål er at yde økonomisk støtte til børn under uddannelse, der har ophold i deres naturlige hjem, og falder derfor uden for rammerne af en tilskudsordning, baseret på plejehjemsanbringelser. Da selskabet gennem en årrække har modtaget statstilskud til sin virksomhed via plejehjemsforeningerne, og da dets virksomhed må anses for særdeles fortjenstfuld, er udvalget dog af den opfattelse, at der også fremtidigt bør ydes statstilskud til Selskabet af 1898, dog således at tilskuddet til denne forening ydes som en saglig bevilling på finansloven, der foreslås fastsat til 30000 kr.

*2° Særlig tilskudsordning for landorganisationen
Red Barnet.*

Red Barnet, der er en anerkendt forening for børneforsorg, har bl. a. som opgave at anbringe børn, der trænger til rekreationsophold, i private plejehjem. Disse plejehjemsanbringelser, der normalt er af 6 ugers varighed, ydes som en hjælp til de dårligst stillede børn fra de større byer, navnlig fra København. Det er børn, der for en tid må hjælpes væk fra overbefolkede boliger, fra vanskelige hjemlige forhold, f. eks. på grund af forældrenes sygdom, arbejdsløshed, skilsmisse o. s. v., eller som en rekreation efter sygdom.

Børnene henvises til Red Barnet af praktiserende læger, socialrådgivere, tilsynsførende ved børneværnet, sundhedsplejersker, mødre-

hjælpen, børnehaver, vuggestuer og hospitalsafdelinger.

I årene 1954-55 til 1958-59 har der været anbragt i alt henholdsvis 293, 225, 203, 184 og 188 børn i private hjem.

Der ydes intet vederlag til plejehjemmene. Fled Barnet har ikke hidtil oppebåret noget statstilskud til administrationen under hensyn til den korte varighed af plejehjemsanbringelsen.

Regnskabet for 1958-59 er :

Udgifter :

Lønninger	15.680 kr.
Kontorhold	3 753 -
Huseleje	2 403 -
Diverse (uniform, medicin m. v.)	1 250 -
Transportudgifter	10 855 -
	33.941 kr.

Indtægter :

Refusion af udgifter vedrørende børn, der gennem samme afdeling i Red Barnet anbringes i Dronning Ingrid's optagelses- og småbørnsrecreationshjem	12 038 kr.
Statstilskud til befordring af børn til og fra private plejehjem (70 pct. af de faktiske udgifter)	7 599 -
Diverse tilskud	1 950 -
	21 587 kr.
Underskud	12 356 kr.
	33 941 kr.

Underskuddet dækkes af Red Barnet's egne midler.

Udvalget skal foreslå, at der fra 1. april 1960 at regne ydes Red Barnet et tilskud svarende til det tilskud, der ovenfor foreslås ydet til plejehjemsforeningerne, nemlig 20 kr. + sædvanligt procenttillæg pr. barn, anbragt i privat pleje i årets løb, medens der under hensyn til, at det drejer sig om kortvarige anbringelser, ikke er grundlag for at yde tilskud pr. barn, anbragt pr. den 31. marts. Beregnet på grundlag af de foretagne anbringelser i finansåret 1958-59 vil dette tilskud andrage 8 084 kr.

3° Plejehjemsforeninger, der løser særlige opgaver, herunder plejehjemsanbringelse af børn med adfærdsvanskeligheder.

Som ovenfor nævnt, er det ved den skete ændring af forsorg sloven fremhævet, at

også børn med adfærdsvanskeligheder bør søges anbragt i privat pleje.

Københavns amts Plejehjemsforening har i de senere år taget denne opgave op. I tiden 1. april 1956 til 31. marts 1957 har foreningen således anbragt i alt 29 børn i pleje, hvoraf 13 børn havde væsentlige adfærdsvanskeligheder, og i tiden 1. april 1957 til 31. marts 1958 22 børn, hvoraf 14 havde væsentlige adfærdsvanskeligheder. I tiden 1. april 1958 til 31. marts 1959 er anbragt 15 børn, heraf 12 med adfærdsvanskeligheder, hvorved bemærkes, at foreningens virksomhed på grund af økonomiske vanskeligheder har været væsentlig indskrænket siden 1. oktober 1958.

Medens plejehjemsforeningerne normalt arbejder med frivillige ulønnede medarbejdere, har det været en forudsætning for de her nævnte plejeanbringelser, der har krævet en særlig grundig undersøgelse og kontakt med plejehjemmet, at foreningen har ansat en heltidsbeskæftiget uddannet socialrådgiver.

Foreningen har over for udvalget oplyst, at der utvivlsomt vil kunne opnås gode resultater med hensyn til disse plejeanbringelser. En forudsætning herfor er imidlertid, at der, efter at anbringelse har fundet sted, er en meget nær kontakt med plejehjemmet, således at dette kan få den fornødne vejledning med hensyn til løsningen af de problemer, der uundgåeligt vil opstå med hensyn til barnets opdragelse. Foreningen vil derfor kun kunne påtage sig at fortsætte med dette arbejde, såfremt den får mulighed for ved ansættelsen af yderligere en socialrådgiver at udbygge den fornødne kontakt med plejehjemmene. Foreningen anser det endvidere for nødvendigt, at der til foreningens rådighed stilles psykiatrisk bistand dels med hensyn til valget af det rette plejehjem, dels med hensyn til vejledningen af dette, når anbringelsen har fundet sted.

Efter udvalgets opfattelse må det anses for særdeles værdifuldt, at foreningen fortsætter med dette arbejde, og at også andre foreninger tager opgaven op. En forudsætning må dog være, at disse foreninger i stedet over heltidsansatte medhjælpere, der er uddannet som socialrådgivere eller har anden tilsvarende uddannelse.

For at skabe mulighed for at udvide det af Københavns amts Plejehjemsforening udøvede plejehjemsarbejde af denne særlige art, og for at foreningen ved dens medarbejdere

kan følge forholdene i plejehjemmene, har foreningen for nylig efter forhandling med udvalget ansat yderligere en socialrådgiver.

Udvalget er enig i, at foreningerne i dette arbejde må have mulighed for at søge psykiatrisk bistand til undersøgelse af barnet eller af plejeforældrene. Efter udvalgets opfattelse bør denne bistand normalt ydes af rådgivningsklinikker, der forventes oprettet i henhold til den nye bestemmelse i forsorgslovens § 125 A, således at ydelsen af denne bistand betragtes som et led i klinikkernes arbejde.

For Københavns amts Plejehjemsforenings vedkommende skal man dog foreslå, at den fornødne psykiatriske bistand ydes af den psykiatriske tilsynsførende, der forventes knyttet til foreningens optagelseshjem »Brogårdsvænge«, og således at denne bistand betragtes som et led i tilsynet. Hvor barnet er anbragt i et andet opdragelseshjem, vil udgifterne til en undersøgelse af barnet efter reglerne i cirkulæret af 26. august 1955 dog kunne afholdes af vedkommende hjem. Såfremt liere undersøgelser må anses for påkrævet, bør barnet overflyttes til »Brogårds vænge«. Er barnet anbragt i et hjem med egen psykiatrisk tilsynsførende, må plejehjemsforeningen samarbejde med denne tilsynsførende.

Da de foreninger, der til løsning af særlige opgaver må ansætte uddannede heltidsbeskæftigede medarbejdere, ikke kan forventes selv fuldt ud at kunne dække udgifterne til lønninger til disse samt til den fornødne kontormedhjælp, skal udvalget anbefale, at der til sådanne foreninger ud over de foran nævnte tilskud pr. anbragt barn ydes et særligt tilskud til delvis dækning af lønningerne til den fornødne medhjælp, herunder til kontormedhjælp. Udvalget skal i denne forbindelse pege på, at der til visse opdragelseshjem ydes et offentligt tilskud på ca. 50 pct., til vuggestuer og børnehaver et tilskud på 70 pct., til fritidshjem og ungdomsklubber et tilskud på 80 pct. og til rådgivningsklinikker et tilskud på 90 pct. af de samlede godkendte driftsudgifter, herunder lønninger. Udvalget vil for sit vedkommende anse et tilskud på 90 pct. af lønningerne til de her omhandlede medarbejdere for passende.

For Københavns amts Plejehjemsforening vil et sådant tilskud på grundlag af budgettet for 1960-61 andrage ca. 42 900 kr., jfr. nedenstående budget.

*Budget for 1960-61 for Københavns amts
Plejehjemsforening:*

<i>Udgifter:</i>		<i>Lønninger.</i>	
Ledende socialrådgiver 18. løn-	kr.		
klasse (17 820-20.700)	19 200		
Assisterende socialrådgiver, 13. løn-			
klasse (12 300-16 140)	16 488		
Kontormedhjælper, 2. lønklasse			
(7 500-12 780) ea.	12 000	kr.	
		—	47 688
Kontorhold	11	250	
Rejseudgifter	4	500	
Andre udgifter		800	
			64 238

Indtægter:

Statstilskud pr. barn anbragt i årets	kn		
løb (ansl. 30 børn)	1 200		
Statstilskud pr. barn anbragt den			
31. marts 1960 (ansl. 30 børn) . . .	1 200		
		2 400	
Løntilskud 90 pct. af 47 688	42 900	kr.	
		—	45 300
Faste tilskud fra amtets kommuner	2	910	
Tilskud fra kommuner 350 kr. pr. barn, an-			
bragt i årets løb (ansl. 30 børn)	10	500	
Tilskud fra kommuner 200 kr. pr. barn, for			
hvilket der pr. 31. marts har været ført til-			
syn i 3 måneder (ansl. 30 børn)	6	000	
			64 710

Plejehjemsforeningen råder herudover over visse private indtægter, såsom medlemsbidrag (1 000 kr.) fra julekollekt og julestjerne (2 300 kr.) tilskud fra legater (1 200 kr.) og renter (500 kr.) eller ialt ca. 5 000 kr. Disse indtægter bør benyttes dels som reserve, såfremt anbringelserne for børneværnene ikke måtte nå det forudsatte omfang, dels til arbejde med anbringelse af egne — ikke børneværnsanbragte — børn i pleje.

Som foran nævnt vil det være af betydning, om også andre plejehjemsforeninger end Plejehjemsforeningen for Københavns amt kunne få bistand af en uddannet socialrådgiver i plejehjemsarbejdet. Det må imidlertid forudses, at de fleste af plejehjemsforeningerne hver for sig ikke vil have tilstrækkeligt arbejde til en heldagsansat socialrådgiver.

Der er til det af plejehjemsforeningen for Frederiksborg amt drevne optagelseshjem »Lundely« knyttet en honorarlønnet

socialrådgiver, der foruden socialrådgiverarbejde på hjemmet udfører arbejde med fremskaffelse og tilsyn med plejehjem på hjemmets og plejehjemsforeningens vegne. Man må anse dette for en udmærket og hensigtsmæssig kombination og skal derfor anbefale, at der ved optagelseshjemmet »Lundely« normeres en stilling til en heldagsbeskæftiget socialrådgiver i 13. lønningsklasse, således at han ud over sædvanligt socialrådgiverarbejde for optagelseshjemmet dels for hjemmet dels for plejehjemsforeningen kan deltage i arbejdet med at fremskaffe og tilse plejehjem.

Såfremt foranstående retningslinjer følges, vil det samlede statstilskud til plejehjemsforeningerne i finansåret 1960-61 kunne anslås til ca. 114 600 kr., der fordeler sig med 33 600 kr. for plejehjemsanbringelse pr. barn, 8 100 kr. til Red Barnet, 42 900 kr. som løntilskud til Københavns amts Plejehjemsforening og 30 000 kr. til Selskabet af 1898, jfr. omstående oversigt.

Udvalget skal foreslå, at nyordningen gennemføres med virkning fra 1. april 1960.

Udvalget har overfor socialministeriet anbefalet, at der ydes foreningen støtte af bidragsfondens midler for tiden 1. april til 30. september 1959, og således at støtten beregnes efter de foreslåede retningslinjer for den fremtidige tilskudsordning samt til dækning af de af foreningen oparbejdede underskud i 1957-58 og 1958-59 med i alt 25 000 kr.

Beløbet fordeler sig således:

Tiden 1. april-30. september 1959	
Tilskud pr. barn anbragt i	
årets løb	600 kr.
Tilskud pr. barn, anbragt pr.	
30. september 1959	1 050 -
90 pct. af lønningerne	15 165 -
	—
	16 815 kr.
Underskud i 1957-58	975 -
Underskud i 1958-59	7 150 -
	24 940 kr.

Dette tilskud er bevilget ved socialministeriets skrivelse af 21. oktober 1959. Udvalget skal anbefale, at en tilsvarende ordning træffes for tiden 1. oktober 1959 til 31. marts 1960.

Oversigt over den nuværende og foreslåede tilskudsordning for plejehjemsforeningerne¹⁾.

	Antal børn anbragt i pleje, lære, tjeneste o. l. i årets løb	Antal børn anbragt i opdragelses- hjem pr. 31. marts	Antal børn anbragt i pleje, lære, tjeneste o. l. pr. 31. marts	Nuværende tilskud	Fremtidigt tilskud ca.
				kr.	kr.
Foreningen af 1837	53	191	39	776	3 500
Langeland	0	8	17	168	600
Viborg amt	7	0	18	144	900
Svendborg amt	5	32	5	283	400
Cdense amt	6	22	13	417	700
Århus stift	7	36	22	328	1 000
Ribe amt	5	17	15	188	700
Vejle amt	45	34	55	1 208	3 700
Ringkøbing amt	9	120	51	1 209	2 100
Holbæk amt	8	50	55	913	2 200
Randers amt	19	0	24	1 574	1 600
Frederiksborg amt	15	117	25	772	1 400
Sorø amt	15	88	37	1 106	1 800
C.l. Roskilde amt	8	0	30	990	1 300
Thisted amt	5	47	39	800	1 500
Ålborg stift	7	2	14	420	800
Præstø amt	6	0	20	176	900
Bornholms amt	5	2	30	2 273	1 200
Lolland-Falsters stift	9	27	34	396	1 500
Københavns amt	24	32	48	1 002	2 600
Svendborg by	2	0	25	2 079	900
Horsens by	0	18	0	72	0
Fredericia by	0	34	0	136	0
Kolding by	0	8	0	32	0
Esbjerg by	0	47	0	188	0
Cdense by	11	30	9	864	800
Ålborg by	0	0	0	0	0
Vejle by	0	8	0	32	0
Næstved by	5	0	10	246	600
Nordslesvigsk asyl	9	83	17	543	900
	285	1 053	652	19 335	33 600
Red Barnet	184	—	—	0	8 100
Særligt løntilskud til Københavns amts Plejehjemsforening	—	—	—	0	42 900
Særlig finanslovbevilling til Sel- skabet af 1898	—	—	—	29 963	30 000
I alt	—	—	—	49 298	114 600

¹⁾ For så vidt angår den nuværende tilskudsordning er tallene for 1957-58 lagt til grund. For så vidt angår den foreslåede tilskudsordning bemærkes, at man med hensyn til tilskuddet til børn anbragt pr. 31. marts 1958 har forudsat, at ca. $\frac{1}{4}$ af børnene er blevet anbragt inden for det sidste kvartal.

B. Anbringelse i privat dagpleje.

I mødrehjælpen i København har man siden 1954 forsøgsvis arbejdet på at fremskaffe dagplejehjem til børn af enlige mødre, der af en eller anden grund ikke kan anbringes i vuggestue.

Baggrunden for dette arbejde er oprettelsen af mødrehjælps kollektivhus for enlige mødre under uddannelse. Dels var der i de nærliggende vuggestuer, herunder den vuggestue, der er knyttet til kollektivhuset, ikke det tilstrækkelige antal ledige pladser, dels viste det sig, - bl. a. på grund af den meget nære kontakt, institutionen fik med mødrene i kollektivhuset - at vuggestueanbringelse i visse tilfælde ikke kunne opfylde pågældende moders og barns behov, f. eks. hvor moderen havde skiftende eller forskudt arbejdstid, eller hvor barnets helbredstilstand krævede en behandling, det ikke var muligt at give inden for rammerne af en almindelig børneinstitution.

Siden starten i 1954 har i alt 900 hjem henvendt sig for at få et barn i pleje, og mødrehjælpen råder i dag over ca. 250 hjem, der enten har et barn i pleje (150) eller er parat til at modtage et plejebarn (100). Så snart et barn kan anvises til et dagplejehjem, retter plejeforældrene selv henvendelse til børneværnet om meddelelse af den fornødne plejetilladelse. Motiverne for de hjem, der har erklæret sig villige til at tage et barn i dagpleje, synes hovedsagelig at være enten savnet af et eget barn i forbindelse med vanskeligheden ved at få et adoptivbarn, eller ønsket om at skaffe et eget barn en legekammerat. Dertil synes der i ret vidt omfang at findes en gruppe hjem, hvor husmoderen vel ikke ønsker at påtage sig udeerhverv blandt andet af hensyn til de i hjemmet værende større børn, men hvor hun dog synes, at hun har et overskud af tid og arbejdskraft, som hun gerne vil anvende på en for samfundet og hende selv gavnlige måde gennem etablering af et plejeforhold.

De erfaringer, mødrehjælpen hidtil har gjort, peger i retning af, at der ikke blot er tale om en nødhjælpsforanstaltning til afhjælpning af den til enhver tid værende pladmangel i de bestående børneinstitutioner, men at der er tale om en hjælpeforanstaltning, hvorved en del enlige mødre får netop den hjælp, som de og deres børn har brug for, og som ikke kan gives ad anden vej.

Medens anbringelse i private hjem i døgnpleje sjældent giver anledning til særlige økonomiske problemer for mødrene, *er der den væsentlige vanskelighed ved anbringelse i private dagplejer, at den er betydeligt dyrere for moderen end anbringelse i en vuggestue, hvor der ydes tilskud af det offentlige.* Medens moderens betaling for en anbringelse på vuggestue for tiden andrager kr. 10¹/₂ — kr. 20 pr. uge, betales der for private dagplejer for tiden kr. 30 pr. uge. Gennem de private midler, der af legater og fonds stilles til rådighed for mødrehjælpen **til** fremme af opgaver, der tjener **til** at forbedre mødres forhold, er der hidtil forsøgsvis ydet tilskud på kr. 15 pr. uge til mødrene efter et skøn over deres ubemidlethed, således at disse selv kun betaler et beløb svarende til betalingen på vuggestue, men med det stigende antal plejeanbringelser vil de private midler ikke kunne dække behovet, der er anslået til ca. 19 000 kr. årligt.

For at mødrehjælpen skal kunne fortsætte dette arbejde, vil det derfor være nødvendigt, at de private midler suppleres med et offentligt tilskud.

Udvalget anser det for særdeles værdifuldt, at mødrehjælpen sættes i stand til at fortsætte med dette arbejde og skal under hensyn til, at der endnu er tale om en forsøgsordning, henstille, at der i hvert af finansårene 1959-60 og 1960-61 ydes mødrehjælpen et tilskud på 15 000 kr. af bidragsfondens midler.

Efter udvalgets opfattelse har spørgsmålet om anbringelse i dagpleje i stedet for en vuggestueanbringelse også betydning uden for mødrehjælps arbejdsområde, og udvalget har derfor foranlediget, at dette spørgsmål — herunder spørgsmålet om ydelse af offentligt tilskud til anbringelse i dagpleje, — vil blive taget op til drøftelse af det pædagogiske nævn.

C. Undersøgelse af værdien af plejehjems anbringelse.

Som tidligere nævnt har udvalget i foråret 1955 afholdt fællesmøder med det af Den danske sektion af Nordisk sammenslutning til værn for børn og unge nedsatte arbejdsudvalg vedrørende forskning inden for børneforsorgen. Under disse møder har man

tillige drøftet gennemførelsen af en undersøgelse af børn, anbragt i privat pleje, som skulle foretages af De danske Plejehjavsforeninger. Arbejdsudvalget er med tilslutning fra medlemmerne af nærværende udvalg over for sektionen gået ind for, at en sådan undersøgelse finder sted efter følgende retningslinjer:

Undersøgelsen skulle omfatte ca. 100 børn, der var anbragt af plejehjemsforeningerne i private plejehjem i Vejle og Holbæk amter, og således at børnene dels var anbragt efter henvisning af børneværnsudvalg, dels efter henvisning af private. Undersøgelsen skulle endvidere omfatte et dertil svarende antal børn, der var anbragt af Københavns kommune. Børnene, der skulle være født i tiden 1. januar 1930–31. december 1939, skulle have været i pleje normalt i mindst 1 år.

Undersøgelsen var i øvrigt tænkt tilrettelagt således, at de pågældende plejehjemsforeninger med bistand af socialrådgivere skulle tilvejebringe de nødvendige oplysninger på grundlag af et skema, der er udarbejdet efter samme retningslinjer som det, der anvendes ved den af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen foretagne 5-årige undersøgelse af børn, udskrevet fra opdragelseshjem. Det indkomne materiale skulle gennemgås kritisk af direktoratet og her gøres til genstand for statistisk bearbejdelse.

Udgifterne ved undersøgelsen blev i 1955 opgjort til ca. 8 000 kr., der fordelte sig således:

Socialrådgiverassistance til de to plejehjemsforeninger	4 000 kr.
Rejseudgifter	1 000 -
Kontormedhjælp	3 000 -
I alt.	8 000 kr.

Den danske sektion vedtog imidlertid i et plenarmøde at stille spørgsmålet om, hvorvidt der bør søges bevilling til foretagelse af denne undersøgelse, i bero indtil videre.

Udvalget har foranlediget, at spørgsmålet om, hvorvidt denne efterundersøgelse bør søges iværksat, er blevet drøftet i et møde i børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn. I mødet, hvori deltog direktøren for det sociale forskningsinstitut, *Henning Friis*, og forskningsleder ved instituttet *Svend Skyum-Nielsen*, vedtog nævnet at udtale, at nævnet må anse det for værdifuldt, at der søges gennemført en undersøgelse af vær-

dien af plejehjemsanbringelser, navnlig efter at det ved lov om offentlig forsorg, således som denne blev ændret ved lov af 7. juni 1958, i højere grad end tidligere er blevet pålagt børneværnsudvalgene at undersøge, om et barn eventuelt er egnet til anbringelse i plejehjem, forinden det anbringes i en institution, idet man anser det for at være af den største betydning, at plejehjemsanbringelserne fremmes mest muligt.

En undersøgelse af plejehjemmene vil også kunne få stor betydning for arbejdet i opdragelseshjemmene med henblik på eventuel udskrivning fra opdragelseshjem til et plejehjem. Med hensyn til den foreslåede undersøgelse er nævnet imidlertid ængsteligt for, at den ikke vil kunne give de oplysninger, som har afgørende interesse for børneværnsudvalgene og børneforsorgens institutioner. Disse oplysninger må efter nævnets opfattelse navnlig være en bedømmelse af 1) barnets udvikling før anbringelsen. Endvidere må selve 2) plejehjemmet undersøges, og endelig må det oplyses, hvordan 3) barnet tilpasser sig i det bestemte plejehjem, hvor det er anbragt. Nævnet er af den opfattelse, at det vil være yderst vanskeligt at få et sikkert billede af disse faktorer, hvis undersøgelsen omfatter plejehjemsanbringelser, der ligger ca. en snes år tilbage i tiden.

Nævnet finder det derfor mere hensigtsmæssigt, at man begynder med at undersøge nogle nyere anbringelser i plejehjem, hvor der har vist sig vanskeligheder i forholdet mellem barnet og plejeforældrene, og nævnet skal i så henseende pege på, at der formentlig vil kunne foretages en sådan undersøgelse vedrørende plejehjemsanbringelser, der foretages gennem plejehjemsforeningen i Københavns amt. Først når man har foretaget en sådan indledende undersøgelse, kan der tages stilling til, hvorvidt man på grundlag af det indkomne materiale bør gå i gang med en mere dybtgående undersøgelse af plejehjemmene, der formentlig bør tilrettelægges som en prospektiv undersøgelse.

Udvalget kan tilslutte sig det af børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn indtagne standpunkt og har henstillet til direktoratet at ville udarbejde et forslag til en undersøgelse af denne art, såsnart en fast tilskudsordning til sikring af foreningens fremtidige arbejde efter de foran anførte retningslinjer er gennemført.

D. Udøvelse af direktoratets kontrol med, at børn under børneforsorg i fornødent omfang anbringes i plejehjem.

Ved den stedfundne ændring af forsorgslovens børneværnsafsnit ved lov nr. 192 af 7. juni 1958 er der som nævnt indført en bestemmelse i forsorgslovens § 156 om, at direktoren for børne- og ungdomsforsorgen har det almindelige overtilsyn med, at forsorgen for børn anbragt uden for hjemmet i henhold til reglerne i forsorgslovens børneværnsafsnit gennemføres på den mest hensigtsmæssige måde, hvilket, som også anført i socialministeriets cirkulære af 30. september 1958 vedrørende ændringer i forsorgslovens børneværnsafsnit, må indebære, at direktoratet også påser, at der ikke i de anerkendte opdragelsehjem opholder sig børn, der vil kunne anbringes i plejehjem.

Dette arbejde vil kunne gribes an på flere måder. I socialministeriets cirkulære af 30. september 1958 henvises der som nævnt til muligheden af at varetage denne opgave samtidig med de ordinære inspektionsbesøg, som direktoratets pædagogiske inspektører aflægger i institutionerne. Imidlertid er opgaven at finde frem til børn, som kunne og burde have været anbragt i plejehjem, temmelig kompliceret, idet en række faktorer her spiller ind. Det vil derfor blive nødvendigt i hvert enkelt tilfælde nøje at drøfte barnets forhold og undersøge dets hjemlige baggrund. En sådan opgave vil — i hvert fald med det antal inspektører, der i øjeblikket står til direktoratets rådighed — vanskeligt kunne gennemføres på tilstrækkelig effektiv måde af inspektørerne, og opgaven vil derfor efter udvalgets opfattelse mere effektivt kunne løses, hvis den blev henlagt til en speciel medarbejder i direktoratet.

Under hensyn til arten af de undersøgelser, der må foretages, bør vedkommende medarbejder formentlig være socialrådgiver eller have anden lignende uddannelse. Udvalget foreslår derfor, at der i direktoratet ansættes en socialrådgiver med den opgave at foretage de undersøgelser, der er fornødne, for at det heromhandlede spørgsmål kan afgøres.

Det vil formentlig ikke være rigtigt i første omgang at rette opmærksomheden mod de børn, der i længere tid har været anbragt i børnehjem m. v. En del af disse vil

nu være blevet så stærkt knyttet til børnehjemmene, at en flytning pædagogisk og menneskeligt kan virke uheldigt. Derimod bør man sikkert i første række bestræbe sig for at hindre, at nyanbringelser finder sted af børn, som med fordel kunne have været anbragt i plejehjem, og det vil her være naturligt at have opmærksomheden henvendt på de børn, der fra spædbørnehjem eller optagelsehjem skal videreanbringes, fordi de ikke kan hjemgives til moderen eller bortadopteret. Endvidere bør man foretage nærmere undersøgelser vedrørende børn, der kun i kortere tid har været anbragt i almindelige børnehjem.

E. Vejledende takster for anbringelse i plejehjem.

Ved den pr. 1. oktober 1958 gennemførte ændring af forsorgslovens børneværnsafsnit er det i § 136 udtalt, at der af socialministeren kan fastsættes vejledende takster for anbringelse i plejehjem.

Bestemmelsen blev indsat under folketingets behandling af lovforslaget efter forslag af vedkommende folketingsudvalg, idet det var udvalgets opfattelse, at en forhøjelse af de anvendte takster ville muliggøre en forøgelse af plejhjemsanbringelserne.

Der har aldrig af det offentlige været fastsat *generelle* takster for plejhjemsanbringelse, men det har været overladt til det enkelte børneværnsudvalg, hvilken takst det ville udrede med den begrænsning, der følger af forsorgslovens § 58 om direktoratets (tidligere landsnævnets) godkendelse af børneværnsudgifter.

For at få belyst, hvilke takster der anvendes af børneværnsudvalgene, har udvalget rettet henvendelse til direktoratet for Københavns kommunes børneværn og børneværnsudvalgene i en række større købstæder (Ålborg, Århus, Esbjerg, Odense og Randers).

Af de indkomne besvarelser fremgår det, at taksterne for anbringelse af børn under 14 år i privat pleje *som hovedregel* udgør følgende.

København.

I København: 150 kr. månedlig + beklædningsudstyr ved anbringelsen + 200 kr. til beklædning ved opnåelsen af skole-

pligtig alder + 375 kr. til beklædning ved konfirmation.

Udenfor København: 125 kr. månedlig + beklædningsudstyr ved anbringelsen + 200 kr. til beklædning ved opnåelsen af skolepligtig alder + 75 kr. og 300 kr. til beklædning ved henholdsvis indskrivningen til og selve konfirmationen.

Ålborg.

50-200 kr. månedlig + et mindre beklædningsstilskud.

Århus.

Under 7 år: 130 kr. månedlig.

7-14 år: 160 kr. månedlig + 550 kr. til konfirmationsudstyr. Eventuel beklædning til større skolebørn bevilges i hvert enkelt tilfælde.

Over 14 år: 210-225 kr. månedlig.

Esbjerg.

3,50 kr.-4 kr.-5 kr. pr. dag + 25-35 kr. månedlig til beklædning.

Odense.

Normalbidraget til forældreløse børn.

Randers.

Normalbidraget til forældreløse børn.

For alle de nævnte kommuners vedkommende gælder det, at taksterne i det enkelte tilfælde kan fraviges; således kan der være tale om vederlagsfri pleje, hvor plejeforældrene udtrykker ønske herom, og på den anden side kan taksten forhøjes, såfremt det drejer sig om anbringelse af et særlig adfærdsvanskeligt barn.

Normalbidraget til forældreløse børn udgør pr. 1. april 1959 for børn under 2 år henholdsvis 164 kr., 145 kr. og 122 kr. månedlig og for børn over 2 år henholdsvis 137 kr., 121 kr. og 102 kr. månedlig, efter hvilken kommunegruppe barnet opholder sig i.

Som det fremgår af oversigten, svarer de sædvanlig anvendte takster i det store og hele til normalbidraget for forældreløse børn eller ligger eventuelt i overkanten af dette, ligesom der i almindelighed herudover ydes særlig beklædningsudstyr i anledning af konfirmation. Særlig for så vidt angår Københavns kommune bemærkes, at plejepengene

er holdt i overkanten af normalbidraget, idet man udover den egentlige forsørgelse (kost og logi) har påregnet, at plejeforældrene også har visse småudgifter, hvis eleverne skal sidestilles med børn i egne hjem.

Udvalget har endvidere rettet henvendelse til børneværnene i Oslo og Stockholm.

I *Oslo* betales en takst på 120 norske kr. månedlig for anbringelse i landdistrikterne og 135 norske kr. månedlig for anbringelse i byerne. Taksterne fraviges dog i stor udstrækning, navnlig hvor der er tale om anbringelse af adfærdsvanskelige børn.

I *Stockholm* betales en takst på 110 svenske kr. månedlig for anbringelse i Stockholm by og 100 svenske kr. månedlig for anbringelse uden for Stockholm. For ikke normale børn kan taksten stige til 300 svenske kr. månedlig.

De af *plejehjemsforeningerne* anvendte takster har - indtil 1955 - regelmæssigt været offentliggjort i Børnesagens Tidende. De senest offentliggjorte takster (Børnesagens Tidende 1955, pag. 493-494) er gengivet i bilag 2).

Det fremgår heraf, at taksterne varierer fra 400 til ca. 1 600 kr. årlig fra plejehjemsforening til plejehjemsforening. Særlig for så vidt angår Københavns amts plejehjemsforening, der senere har påbegyndt arbejdet med plejehjemsanbringelse af adfærdsvanskelige børn, bemærkes dog, at denne forenings takster nu udgør mindst 1 800 kr. årlig.

I skrivelse af 4. marts 1959 (bilag 3) til direktoratet har hovedbestyrelsen for De danske Plejehjemsforeninger udtalt, at plejehjemsforeningernes synspunkt er, at det ideale er ikke at yde plejepenge, idet plejeanbringelse skal være for barnets skyld og ikke for at opnå en økonomisk fordel. I tilfælde, hvor plejehjemets økonomi er af en sådan beskaffenhed, at økonomisk støtte er nødvendig, bør plejepengene derfor fastsættes individuelt.

Udvalget finder, at der - som forudsat i i forsørgslovens § 136 - bør fastsættes vejledende takster, og at udgangspunktet for disse, når det drejer sig om anbringelse af normale børn, må være normalbidraget til forældreløse børn. For imidlertid at animere til anbringelse af børn i pleje finder man det rimeligt, at de vejledende takster fastsættes noget højere. I så henseende finder man, at den af Københavns kommune fulgte graduering er rimelig. Dette

bidrag bor dog kun være vejledende. Der bor således intet være til hinder for, at man hvor plejeforældrene ikke ønsker plejepenge og deres økonomiske forhold ikke taler imod det., undlader at betale plejepenge, ligesom taksterne må kunne forhøjes, hvor særlige grunde taler derfor.

For adfærdsvanskelige børn bor plejepen-
gene fastsættes i hvert enkelte tilfælde under
hensyn til hvert enkelt barns forhold.

b. Udskillelse af optagelseshjem og iagttagelseshjem samt udbygning af iagttagelseshjemmene.

I sin betænkning har ungdomskommissionen peget på det uheldige i, at optagelseshjemmene har et dobbelt formål, nemlig at modtage dels helt normale børn, der midlertidigt anbringes uden for hjemmet f. eks. på grund af sygdom i hjemmet (forsorslovens § 130, stk. 2), dels børn, der anbringes midlertidigt til iagttagelse med henblik på deres endelige anbringelse uden for hjemmet.

Spørgsmålet om at dele disse opdragelseshjem i rene optagelseshjem og rene iagttagelseshjem samt om en udbygning af iagttagelseshjemmene er behandlet udførligt såvel i betænkningen vedrørende opdragelsesmæssige metoder i opdragelseshjem (1952) og betænkningen vedrørende forsorgen for børn og unge, som har særlige tilpasningsvanskeligheder (1953).

I begge betænkninger gås der stærkt ind for den af ungdomskommissionen foreslåede deling af optagelseshjemmene, hvilken deling efter de 2 udvalgs opfattelse skulle kunne gennemføres uden lovændring. Der peges endvidere på, at det vil være nødvendigt at forbedre de ydre rammer i de hjem, der skal virke som iagttagelseshjem, samt at knytte den formodne psykologiske og psykiatriske bistand til disse hjem, ligesom der bør knyttes særlig uddannede pædagogiske medarbejdere til hjemmene.

Ved den pr. 1. oktober 1958 skete ændring af forsorslovens børneværnsafsnit har man ophævet de særlige gruppebetegnelser på de forskellige former for opdragelseshjem, herunder iagttagelseshjem og optagelseshjem, men man har bevaret inddelingen i grupper

efter hjemmets formål. De hidtidige optagelses- og iagttagelseshjem er herefter angivet som

- a) hjem, der er beregnet til kortere ophold for børn under 14 år, der ikke har udvist betydelige adfærdsvanskeligheder, jfr. § 136, stk. 2 a, sammenholdt med § 138, stk. 2. (Pr. 1. april 1959 36 hjem med 1 134 pladser).
- b) hjem, der er beregnet for børn, som har udvist adfærdsvanskeligheder, og for hvem en støtte af kortere varighed med hensyn til undervisning og opdragelse må anses for tilstrækkelig, eller der er beregnet til iagttagelse i tilfælde, hvor der er tvivl om, hvorledes et barn bør anbringes, jfr. § 136, stk. 2 c, sammenholdt med § 138, stk. 1. (Pr. 1. april 1959 8 hjem med 285 pladser).
- c) hjem, der er beregnet for unge, som har udvist adfærdsvanskeligheder, og for hvem en støtte af kortere varighed med hensyn til undervisning og opdragelse må anses for tilstrækkelig, eller der er beregnet til iagttagelse i tilfælde, hvor der er tvivl om, hvorledes den unge bør anbringes, jfr. § 137, stk. 2 c, sammenholdt med § 138, stk. 1. (pr. 1. april 1959 16 hjem med 394 pladser for unge mænd og 11 hjem med 210 pladser for unge kvinder).

Udvalget er enig i, at man bør tilstræbe, at enkelte af de under b) og c) omhandlede hjem udskilles, således at disse hjem fortrinsvis modtager børn henholdsvis unge til iagttagelse, og således at der til disse hjem knyttes særlig psykiatrisk-psykologisk bistand. Ved afgørelsen af hvilke hjem der bør vælges til denne opgave, bør man først og fremmest lægge vægt på, at de anerkendte rådgivningsklinikker får mulighed for et nært samarbejde med hjemmet, jfr. afsnit X nedenfor. Udvalget må særlig anse det for påkrævet, at der snarest oprettes et iagttagelseshjem i Storkøbenhavn. Man er bekendt med, at Gladsaxe kommune har skænket en velegnet grund. Man skal herefter foreslå følgende finansieringsplan for et nyt iagttagelseshjem for 25 børn:

De anslåede udgifter ved opførelsen af hjemmet:

Grundudgifter

Haveanlæg og legeplads	20 000 kr.
Øvrige grundudgifter	8 500 -
	—————28 500 kr.
Håndværkerudgifter	600 000 -
Omkostninger	67 000 -
Inventar	64 500 -
	760 000 kr.

Udgifterne foreslås finansieret på følgende måde:

Tilskud fra privat side	135 000 kr.
Finanslovbevilling eller boligstøttelån i forbindelse med størst muligt sparekasselån, godkendt i henhold til forsorgslovens § 65, stk. 2 a . . .	625 000 -
	<u>760 000 kr.</u>

Den foreslåede statsstøtte herunder i form af godkendelse af lån udgør herefter 25 000 kr. pr. plads hvilket svarer til det beløb, som i de senere år er ydet som støtte fra staten til etablering af behandlingshjem og hjem for unge. Under hensyn til det særlige formål kan udvalget anbefale, at samme statsstøtte også ydes i nærværende tilfælde.

Udvalget har foranlediget, at direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen fører de til gennemførelsen af forslaget videre fornødne forhandlinger, og at et projekt gennem det økonomiske nævn vil blive forelagt socialministeriet.

c. Almindelige børnehjem.

For de almindelige børnehjem, der er bestemt til anbringelse gennem længere tid af børn, der ikke frembyder særlige opdragelsesvanskeligheder, anbefaler ungdomskommissionen, at disse hjem ikke gøres for store, og at man i det hele bestræber sig for at skabe en særlig hjemlig atmosfære, således at børnehjemmene i så vid udstrækning som overhovedet muligt kommer til at minde om almindelige hjem. Med hensyn til de eksisterende større børnehjem anbefales det - såfremt en nedlæggelse ikke er mulig, og

hvor det i øvrigt er muligt af hensyn til hjemmenes indretning - at inddele disse i grupper med hver sin afdelingsleder og således, at aldersfordelingen mellem børnene er så vid som mulig som i en almindelig søskendeflok.

Endelig tillægges det stor betydning, at børnene for at opnå kontakt med livet uden for børnehjemmet deltager i den almindelige skoleundervisning på egnen.

Antallet af almindelige børnehjem (forsorgslovens § 136, stk. 2 a) udgjorde pr. 1. april 1959 116, der fordeler sig således:

61 hjem med 20 børn eller derunder
16 hjem med 21-25 børn
22 hjem med 26-30 børn
9 hjem med 31-40 børn
4 hjem med 41-50 børn
4 hjem med 51 børn og derover.

Hjemmene med over 30 børn er følgende: (Normeringstallet er angivet i parentes).

Bolbro (72)
Chr. den IX's børnehjem (69)
Nærumgård (67)
Jacob Michaelisens Minde (60)
Erlev (50)
Bethlehem (50)
Vallø Strand (45)
Esbjerg børnehjem (41) ¹⁾
Ormslev (40)
Jens Jessens Vej (40)
Aalborg drengeshjem (38) ²⁾
Thorshavn (36)
Schuberts børnehjem (36)
Toftlund (32)
Tibberup (32)
Hummeltofte (32)
Granbakken (31)

Siden ungdomskommissionens betænkning er der oprettet i alt 8 børnehjem i bygninger, der er opført til formålet. Børnetallet i disse hjem er fastsat til henholdsvis 18, 30, 31, 20, 36, 28, 26 og 26. Der er endvidere opnået bevillingsmyndighedernes tilslutning til opførelse af yderligere et børnehjem med et børnetal på 25 børn til afløsning af et bestående hjem af samme størrelse.

Med hensyn til de eksisterende større børnehjem er allerede adskillige af disse opdelt i flere afdelinger. Ved sin gennemgang af de bygningsmæssige forhold ved opdragseshjemmene og i sin indstilling om en

¹⁾ Heraf 5 lærlinge i en særlig afdeling.

²⁾ Heraf 8 lærlinge i en særlig afdeling.

forbedring af disse - evt. om hjemmets nedlæggelse - har direktoratet med hensyn til de almindelige børnehjem også taget hensyn til børnetallets størrelse, og om hjemmet virker for institutionspræget. Man skal fremhæve, at ungdomskommissionens betragtninger i særlig grad gælder de førnævnte 17 større hjem, og man går ud fra, at direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen specielt har sin opmærksomhed henvendt på disse hjem.

Spørgsmålet om, til hvilket antal børn almindelige børnehjem fremtidig bør indrettes, har været drøftet i børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn, som har udtalt, at 25 pladser inklusive lærlingepladser eller pladser til udgående elever bør være det absolutte maximum ved godkendelse af planer til opførelse af fremtidige børnehjem, og at der i hvert fald aldrig bør ydes højere støtte til etablering af større børnehjem, end der ville være blevet ydet til etablering af hjem, der normeres til at modtage 25 børn. På den anden side er nævnet klar over, at man under hensyn til de faste udgifter ved hjemmenes drift næppe vil kunne regne med et væsentligt mindre børnetal.

Udvalget kan ganske slutte sig til nævnets standpunkt.

For så vidt angår *skoleundervisningen* fandtes der pr. 1. april 1959 endnu 12 børnehjem med 466 normerede pladser, der har egen skole. Særlige forhold med hensyn til elevklientellet, der nødvendiggør opretholdelse af egen skole, gør sig gældende med hensyn til 6, d. v. s. halvdelen af hjemmene, nemlig Opfostringshuset Hellebækgård, der er børneforsorgens kostskole for velbegavede elever, og som fører eleverne frem til realeksamen, og 5 andre hjem (Håbet, Rågelund, Klintebjerg, Vejle Fjord og Rønshoved), der modtager børn med så store skolevanskeligheder, at de ikke vil kunne følge undervisningen i den sædvanlige folkeskole. Sådanne særlige grunde, der nødvendiggør opretholdelse af skolerne ved børnehjemmene, gør sig derimod ikke i samme grad gældende ved de øvrige 6 hjem med egen skole (Hjortebjerg, Toftegård, Søndbjerg, Ås, Skade og Heibergs Gave). Skolerne ved disse hjem bør derfor efterhånden, evt. i forbindelse med forstanderskifte, søges afviklet.

Også dette spørgsmål har været drøftet i det pædagogiske nævn, som har erklæret sig enigt med udvalget.

d. Udbygning af skolehjem til mindre behandlingshjem og udbygning af børneforsorgen for børn og unge med særlige tilpasningsvanskeligheder.

Ungdomskommissionen foreslår, at man efterhånden erstatter de eksisterende skolehjem, der er for store og uhensigtsmæssigt indrettet til at påtage sig en behandlingsmæssig opgave af stærkt adfærdsvanskelige børn, med mindre behandlingshjem, der arbejder i nært samarbejde med den psykiatriske og psykologiske sagkundskab. Det foreslås endvidere at udvide antallet af behandlingshjem for børn og at indrette behandlingshjem for unge med særlige tilpasningsvanskeligheder, nemlig ét for drenge og ét for piger, idet de bestående ungdomshjem, herunder statsungdomshjemmet Bråskovgård og Vejstrup statsungdomshjem, ikke har muligheder for at klare denne opgave.

På tidspunktet for afgivelsen af ungdomskommissionens betænkning fandtes der 5 skolehjem for drenge med 345 normerede pladser og 3 for piger med 111 normerede pladser. Siden da er imidlertid 1 skolehjem for drenge med 55 pladser og 2 skolehjem for piger med i alt 66 pladser nedlagt, og det normerede pladsantal på de resterende hjem nedsat, således at der nu kun findes 4 drengehjem med 235 pladser og 1 pigehjem med 30 pladser. I de senere år er der sket en stigning i den faktiske optagelsesalder til skolehjemmene, således at det nu kun er sjældent, at der optages børn, der er yngre end 12 år. Denne udvikling, der dels skyldes den løbende udbygning af behandlingshjemmene, dels en del enkeltanbringelser i børnehjem med og uden egen skole, medfører, at det i de fleste tilfælde ikke vil være muligt at udskrive børnene ved 14-15 års alderen. Der melder sig derfor spørgsmålet, om man for at undgå overflytning til anden institution kan skabe egnede udviklingsvilkår for børnene i skolehjemmet, til de bliver 16-17 år.

På *Godhavn* er der i kraft af en lærlingeafdeling og uddannelsesmuligheder gennem det tilknyttede landbrug, gartneri, snedkerværksted og maskinsmed je mulighed for at beholde eleverne i en del af - i enkelte tilfælde hele - uddannelsesstiden.

Det har hidtil været princippet kun at an-

bringe hjemmets egne elever i lærlingeafdelingen. Denne linje agtes fortsat, således at man fortrinsvis på Godhavn placerer elever, som skønnes egnede for at begynde en håndværkeruddannelse.

Himmelbjerggården har i foråret 1959 rejst spørgsmålet om omdannelse af hjemmet, således at det særlig skulle tage sig af psykopatisk prægede drenge med en optagelsesalder på 7-12 år. Man skal anbefale, at denne ændring søges gennemført.

Med hensyn til *Holsteinsminde* og *Landerupgård* foreligger der ikke endelige planer om disse hjemms fremtidige placering inden for børneforsorgen.

Det må dog anses for sandsynligt, at der 2r behov for, at i hvert fald et af dem omdannes på linje med Godhavn med etablering af lærlingeafdeling og oplæringsværksteder.

Endvidere er spørgsmålet om oprettelse af en særlig realskole for børneværnselever blevet rejst. For tiden anbringes ikke få børneværnselever på private kostskoler, som fører frem til realeksamen. En del elever vil imidlertid fortsat have brug for mere opdragelsesmæssig støtte, end der kan gives på en almindelig kostskole.

Uanset hvilken anvendelse de eksisterende skolehjem vil få i fremtiden, vil en gennemgribende modernisering være tiltrængt, herunder ikke mindst en afvikling af de helt forældede sovesale. For Holsteinsmindes vedkommende er skolefløj og økonomirum dog allerede udbygget, og dette hjem vil derfor formentlig kunne danne en fortrinlig ramme for en eventuel kostrealskole.

Spørgsmålet om skolehjemmenes omdannelse og ombygning hænger sammen med de overvejelser og undersøgelser over anbringelsesbehov, der for tiden finder sted i direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen. Udvalget finder derfor ikke anledning til at stille forslag vedrørende disse hjem.

Spørgsmålet om oprettelse af behandlingshjem for børn og unge har været genstand for behandling af det af arbejds- og socialministeriet: under 7. december 1951 nedsatte udvalg vedrørende forsorgen for børn og unge med særlige tilpasningsvanskeligheder. I udvalgets betænkning (1953) blev der med hensyn til behandlingshjem for børn under eller i den skolepligtige alder stillet forslag om oprettelse dels af hjem, der fortrinsvis

bygger på en gruppemæssig behandling, dels af behandlingshjem til individuel psykoterapi. Med hensyn til behandlingshjem for unge stillede udvalget forslag om en udbygning af statsungdomshjemmet Bråskovgård og om opførelse af et nyt statsungdomshjem for unge piger i stedet for Vejstrup statsungdomshjem.

Medens der på tidspunktet for afgivelsen af ungdomskommissionens betænkning kun fandtes 5 behandlingshjem for børn med 85 pladser, fandtes der pr. 1. oktober 1959 7 behandlingshjem med 138 pladser.

I forbindelse med den af direktoratet foretagne opgørelse over de bygningsmæssige forhold ved opdragelseshjemmene er der af direktoratet foreslået en udvidelse af pladserne på behandlingshjem for børn med ca. 100, hvilket vil kunne opnås ved oprettelse af 5 nye hjem.

Disse planer har været forelagt børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn og er tiltrådt af dette, og bevillingsmyndighedernes tilslutning er nu opnået til opførelse af 2 nye hjem, 1 i Skade Bakker ved Århus, 1 i Stutgård ved Hillerød, hver med 20 pladser.

Med hensyn til behandlingshjem for unge piger er der i overensstemmelse med det af udvalget vedrørende børn og unge med særlige tilpasningsvanskeligheder stillede forslag for tiden under opførelse et nyt statsungdomshjem i Viby til afløsning af Vejstrup statsungdomshjem.

Spørgsmålet om oprettelse af specialafdelinger ved enkelte opdragelseshjem til afløsning af den lukkede afdeling ved Bråskovgård har været drøftet i børneforsorgens administrationsudvalg, der stillede forslag om at skabe lovmæssig hjemmel for oprettelse af sådanne afdelinger, der efter administrationsudvalgets opfattelse burde være små med et hjemligt præg og med mulighed for praktisk arbejde og varierende fritidsbeskæftigelse.

Til afdelingerne bør endvidere være knyttet et særlig velkvalificeret personale med mulighed for samarbejde med den psykiatriske og psykologiske sagkundskab.

Ved den pr. 1. oktober 1958 gennemførte ændring af forsorgslovens børneværnsafsnit er der ved en ændring af § 160, stk. 2, skabt lovmæssig hjemmel til at oprette specialafdelinger for elever over 15 år, der har udvist ganske særlige adfærdsvanskeligheder.

i forbindelse med bestående opdragelseshjem eller at indrette særlige Institutioner for sådanne elever.

Spørgsmålet om tilrettelæggelse af forsorgen for unge mænd med særlige adfærdsvanskeligheder efter moderne pædagogiske retningslinier, herunder om hvorvidt der til afløsning af Bråskovgårds lukkede afdeling bør oprettes en specialafdeling, og hvorvidt også andre opdragelseshjem for unge mænd bør råde over en specialafdeling, er for tiden til overvejelse i borne- og ungdomsforsor-

gens pædagogiske nævn, der forventes at afgive indstilling herom i løbet af vinteren 1960.

Efter de således foreliggende oplysninger finder udvalget ikke anledning til at tage et selvstændigt initiativ til at foreslå foretaget videre, for så vidt angår de af ungdomskommissionen her nævnte spørgsmål.

Det pædagogiske nævn, som har drøftet nærværende indstilling i et den 1. juni 1959 afholdt møde, har erklæret sig indforstået hermed.

VIII. Ungdomsforsorgen (kap. 12).

Ungdomskommissionen har, for så vidt angår forsorgen over for unge over 18 år, anført, at de på ungdomshjemmene opnåede resultater må anses for utilfredsstillende, og at dette har ført kommissionen ind på overvejelser om, hvorvidt der fra det offentlige side kunne gøres en mere effektiv indsats, eventuelt således, at man samlede alle de forsorgsbetonede bestræbelser, der udfoldes fra forskellige sider, under ét og etablerede en særlig ungdomsforsorg.

Problemet omfatter efter ungdomskommissionens opfattelse nemlig langt flere unge end dem, der nu kommer på ungdomshjem. For det første gruppen af unge kriminelle, der idømmes ungdomsfængsel. Endvidere en række unge, der fører et uordentligt liv uden dog at have vist egentlige kriminelle tilbøjeligheder eller at have forbindelse med børneforsorgen. Det drejer sig her eksempelvis om en række unge, som det ikke er muligt for statens arbejdstekniske ungdomsskoler eller Koføeds skole at få tag i, eller som disse institutioner, hvis de får tag i dem, ikke er i stand til at hjælpe på ret køl, jfr. nærmere ungdomskommissionens tidligere betænkning om den tilflyttede ungdoms særlige problemer. Nogle af disse kan være stærkt asociale typer, der ofte i perioder træffes på vore arbejdsanstalter. Andre kan være mere neurotisk prægede typer, der er slået ud i barndoms- eller ungdomsårene af dårlige hjemforhold, og har svært ved at finde et blivende sted i tilværelsen.

Efter ungdomskommissionens formening er der med hensyn til behandlingen af disse grupper af unge et tomrum i de offentlige forsorgsforanstaltninger. Ungdomskommissionen har peget på forskellige problemer i forbindelse hermed. Der peges således på betydningen af, at retssager mod unge mennesker fremmes med den størst mulige hurtighed, og at behandlingen af sager om tiltalefrafald ikke sker for rutinemæssigt. Der slås endvidere til lyd for en differen-

tiering af såvel ungdomshjem som ungdomsfængsler, således at særbehandling af svagt-begavede og unge med udtalte karakterafvigelser muliggøres. Endelig anses det for ønskeligt, at der bliver skabt adgang til i visse tilfælde at inddrage unge mennesker under forsorg udover 18 års grænsen, idet mange af de tilpasningsvanskelige unge ikke i 18-20 års alderen er så udviklede, at man trygt kan overlade dem til sig selv.

Spørgsmålet om et nærmere samarbejde mellem børne- og ungdomsforsorgen og kriminalforsorgen om hurtig fremme af retssager mod unge og behandlingen af sager om tiltalefrafald samt endelig om en udbygning af ungdomsfængslerne er behandlet af den permanente straffelovskommission i en betænkning vedrørende ungdomskriminaliteten, der er afgivet i september 1959. Nærværende udvalg kan ganske slutte sig til det i denne betænkning om disse spørgsmål udtalte.

Med hensyn til anbringelse i ungdomshjemmene bemærkes, at man ved ændringerne i forsorgslovens børneværnsafsnit, der trådte i kraft den 1. oktober 1958, ved at stille krav om, at direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen skal give forudgående samtykke til anbringelse bl. a. i ungdomshjem, netop har tilstræbt en mere hensigtsmæssig differentiering af klientellet. Hertil vil endvidere kunne bidrage den skete ansættelse i direktoratet af en psykologisk-pædagogisk konsulent, hvis opgave er at vejlede børneværnsudvalgene med hensyn til den rette anbringelse af de børn og unge, der er inddraget under forsorg. For så vidt angår de særlig adfærdsvanskelige unge, henvises i øvrigt til afsnit VII d vedrørende oprettelse af specialafdelinger eller specialinstitutioner for stærkt adfærdsvanskelige unge.

Spørgsmålet om, hvorvidt man bør have mulighed for at inddrage også unge over 18 år under forsorg, har været overvejet såvel i udvalget vedrørende børneforsorgens ad mi-

nistration som i udvalget vedrørende åndssvageforsorgen. Udvalget om børneforsorgens administration har ikke ment at kunne fremsætte forslag om tilvejebringelsen af en sådan hjemmel, men i overensstemmelse med de af udvalgene fremsatte forslag er det henholdsvis ved loven af 7. juni 1958 om ændringer i forsorgslovens børneværnsafsnit og ved loven af 5. juni 1959 om forsorgsforlængelse for åndssvage under forsorg gennemført, at forsorgen såvel for unge anbragt i ungdomshjem, som for unge, der er anbragt i fredeshjem, eller som ved det 18. år modtager hjælp fra åndssvageforsorgen, automatisk vedvarer til det 21. år.

Spørgsmålet i øvrigt om iværksættelse af særlige foranstaltninger over for det af ungdomskommissionen fremhævede klientel er taget op til overvejelse i et under arbejdsministeriet nedsat: embedsmandsudvalg — Træningskoleudvalget — der består af repræsentanter for arbejdsministeriet, justitsministeriet, socialministeriet og undervisningsministeriet.

Da de af ungdomskommissionen nævnte spørgsmål således enten har været overvejet eller for tiden er til overvejelse i kompetente udvalg eller kommissioner, finder nærværende udvalg ikke anledning til at foreslå videre foretaget.

IX. Særlig behandling af unge lovovertrædere (kap. 14).

Blandt de spørgsmål, der rejser sig under behandlingen af straffesager mod unge lovovertrædere har ungdomskommissionen navnlig peget på betydningen af, at der i alle sager vedrørende unge forbryderbegyndere, herunder hvor der anvendes betinget dom, foretages en socialt og psykologisk orienteret personundersøgelse, og at der allerede under sagens gang iværksættes et forsorgsarbejde over for den sigtede.

Ungdomskommissionen anbefaler endvidere, at anvendelsen af betingede domme udstrækkes så langt som muligt, at ungdomsfængslerne udbygges til at modtage også psykisk abnorme, og at den hidtidige regel om, at kortvarige straffe skal afsones i de lokale arresthuse ændres, idet disse ikke har mulighed for en udskillelse af de unge, f. eks. ved oprettelse af en særlig ungdomsafdeling med skolegang og i en vis udstrækning fællesskab om aftenen.

Med hensyn til de problemer, der opstår for unge fanger, der løslades på prøve efter udståelsen af en del af straffetiden eller efter udstået straf, fremhæver ungdomskommissionen, at der savnes overgangshjem, hvor de unge kan opholde sig, indtil de opnår logi og beskæftigelse, ligesom der kunne være trang til hjem eller pensionater beregnet på længerevarende ophold under oplæring, uddannelse eller almindelig stabilisering.

Spørgsmålet om anvendelsen af personundersøgelser i videre omfang over for unge lovovertrædere er behandlet i straffelovskommissionens betænkning af 1953 om forsorgsdomme og betingede domme. Det er endvidere udvalget bekendt, at justitsministeren for nylig har fremsat lovforslag om en ændring af retsplejeloven med hensyn til personundersøgelser i straffesager bl. a. på grundlag af de forslag, der er fremsat i den nævnte betænkning.

Ved fremkomsten af ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelige ungdom i 1952 blev i København forsorgsarbejdet over for de sigtede under sagen varetaget dels af en forsorgssekretær, knyttet til Københavns opdagelsespoliti, dels af forsorgssekretærene, der var knyttet til Københavns fængsler. En tilsvarende ordning var ikke gennemført for provinsens vedkommende. I de senere år har Dansk Forsorgsselskab imidlertid påtaget sig dette arbejde, dels gennem ansættelsen af heldagsansatte afdelingsledere, dels gennem et samarbejde med de lokale arrestforvarere, der virker som frivillige medarbejdere ved forsorgsselskabet i tilknytning til de lokale afdelinger. Dette arbejde er under stadig udbygning.

Spørgsmålet om en videre anvendelse af betingede domme er behandlet såvel i straffelovskommissionens betænkning af 1953 om forsorgsdomme og betingede domme og i den betænkning vedrørende ungdomskriminaliteten, der er afgivet i september måned 1959.

Med hensyn til spørgsmålet om nedsættelse af grænsen på 5 måneder som betingelse for overførelse af en fængselsfange til statsfængsel er der angivet retningslinjer i justitsministeriets cirkulære af 7. juni 1955 om anmeldelse til statsfængsel af mandlige domfældte. Herefter kan også fængselsstraffe mellem 4 og 5 måneder afsones i statsfængsel. For kvindefangers vedkommende har der siden 1948 været gennemført en ordning, hvorefter kvindelige fængselsfanger, der normalt skulle udstå straffene i arresthusene på Sjælland (herunder Københavns fængsler), Møn, Lolland, Falster og Bornholm, anbringes i statsfængslet for kvinder ved Horserød, medens kvindelige fængselsfanger, der normalt skulle udstå straffene i arresthusene på Fyn og i Jylland, anbringes i arresthuset i Ålborg, hvortil der er knyttet kvindeligt fængselspersonale.

Med hensyn til den af ungdomskommissionen foreslåede oprettelse af pensionater eller hjem for unge løsladte bemærkes, at Dansk Forsorgsselskab i de sidste 5-6 år har samarbejdet med ungdomspensionen »Ringgården«, der har plads til 9 unge mænd i alderen 18-25 år og til stadighed er fuldt belagt med forsorgsselskabers klientel. Et tilsvarende ungdomspensionat er i 1958 oprettet af Dansk Forsorgsselskab selv, nemlig Brøndbyhus, der har plads til 20 unge mænd. Da de af ungdomskommissionen rejste

spørgsmål vedrørende unge lovovertrædere således har været til overvejelse i kompetente udvalg eller kommissioner, eller således, som det er tilfældet med etableringen af et forsorgsarbejde over for unge sigtede, i det store og hele har fundet sin løsning, finder nærværende udvalg ikke anledning til at foreslå foretaget videre. Man skal dog henstille, at direktoratet for fængselsvæsenet og Dansk Forsorgsselskab er opmærksom på spørgsmålet om oprettelse af flere ungdomspensionater for unge løsladte.

X. Oprettelse af klinikker for behandling af børn og unge med særlige tilpasningsvanskeligheder (kap. 17).

I *ungdomskommissionens* betænkning udtales det, at det må anses for absolut nødvendigt, at der sker en udbygning af de bestående muligheder for specialundersøgelse og behandling af tilpasningsvanskeligheder hos børn og unge. En sådan udbygning bør bestå dels i en udbygning af de hospitalsafdelinger, der har med børn at gøre, og i oprettelse af flere børnepsykiatriske afdelinger, dels i udvidelse af den skolepsykologiske virksomhed og endelig i oprettelse af børnepsykiatriske konsultationer baseret på ambulantly virksomhed.

Spørgsmålet om oprettelse af *børnepsykiatriske afdelinger* har været behandlet af kommissionen vedrørende statens sindssygevesen, der blev nedsat i 1952. I overensstemmelse med kommissionens forslag er der i 1958 oprettet en børnepsykiatrisk afdeling på 40 senge ved sindssygehospitalet i Risskov, og det er tanken i tilknytning til det under opførelse værende sindssygehospital i Glostrup at indrette en afdeling på 25-30 sengepladser. Der er endvidere planer om at oprette en mindre børnepsykiatrisk afdeling i Odense.

Udvalget finder herefter ikke anledning til at foreslå foretaget videre, for så vidt angår dette spørgsmål.

Med hensyn til spørgsmålet: om en udvidelse af *den skolepsykologiske virksomhed*, henvises til afsnit V b foran.

Spørgsmålet om *oprettelse af rådgivningsklinikker* for børn og unge har været behandlet i *børneforsorgens administrationsudvalg*, der i 1. del af sin betænkning - afgivet i september 1957 - har stillet forslag om, at der i en ny paragraf i forsorsloven fastsættes nærmere regler for oprettelsen af rådgivningsklinikker for børn samt skabes hjemmel for at yde offentligt tilskud til driften af disse.

Ved de pr. 1. oktober 1958 gennemførte ændringer af forsorslovens b *ørneværns afsnit* - jfr. lov nr. 192 af 7. juni 1958 - er der i overensstemmelse med administrationsudvalgets forslag skabt adgang for børneværnsudvalget til under visse nærmere betingelser at lade et barn eller en ung underkaste ambulantly undersøgelse og eventuelt behandling bl. a. på en rådgivningsklinik for børn samt givet nærmere regler for oprettelse af sådanne rådgivningsklinikker.

I henhold til forsorslovens § 125 A skal sådanne klinikker herefter have en offentlig anerkendelse, der skal meddeles af socialministeriet efter indstilling af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen. Forud for en rådgivningsklinikks første anerkendelse skal der gennem vedkommende kommunalbestyrelse indhentes en erklæring fra børneværnsudvalget i de kommuner, for hvilke klinikken er bestemt, eller, såfremt klinikken er bestemt for en amtsrådsreds eller en væsentlig del af en amtsrådsreds, for landkommunernes vedkommende fra amtsrådet. Anerkendelsen skal meddeles med en bestemt person som leder og skal fornyes ved lederskifte. Der er i den nævnte lovbestemmelse skabt hjemmel for at yde anerkendte rådgivningsklinikker et tilskud fra det offentlige med 90 pct. af de godkendte driftsudgifter, således at staten forskudsvis yder 60 pct., hvoraf 3/20 fordeles på landets kommuner efter reglerne om den mellemkommunale refusion, medens den eller de kommuner, for hvilke klinikken er bestemt, for så vidt vedkommende kommune ikke selv driver institutionen, yder et tilskud på 30 pct. Såfremt klinikken er bestemt for flere kommuner, fordeles denne udgift på kommunerne efter folketal.

Det er i loven fastsat, at anerkendte rådgivningsklinikker kun kan drives som selvejende institution, af staten, af en eller flere

kommuner eller af en eller flere anerkendte foreninger for børneforsorg.

Det fremgår af den af det nedsatte folketingsudvalg vedrørende lovforslaget afgivne betænkning, at der inden for folketingsudvalget har været betæneligheder ved forslaget om oprettelse af rådgivningsklinikker, idet der navnlig har været udtalt frygt for, at der med hjemmel i bestemmelsen skulle blive oprettet et betydeligt antal klinikker og derved pådraget det offentlige væsentlige udgifter.

Det fremgår endvidere af betænkningen, at folketingsudvalget har forhandlet med socialministeren om spørgsmålet, og at denne over for udvalget har oplyst, at det øjeblikkelige behov for rådgivningsklinikker af den heromhandlede art vil kunne dækkes ved anerkendelse af en eksisterende klinik i København - d. v. s. Red Barnets mentalhygiejniske rådgivningsklinik - ved oprettelse af 1 a 2 rådgivninger på Sjælland uden for København og 3 a 4 rådgivninger på Fyn og i Jylland, og at socialministeren over for udvalget har erklæret, at der ikke i den foreslåede 5 års gyldighedstid for loven vil blive tale om oprettelse af yderligere rådgivninger.

Nærværende udvalg har herefter nærmere drøftet, hvorledes det af socialministeren nævnte antal klinikker bør placeres, samt drøftet opbygningen af den enkelte rådgivningsklinik.

En forudsætning for, at der allerede nu skulle kunne oprettes indtil 6 nye klinikker, vil imidlertid være, at klinikkerne, i hvert fald for så vidt angår den psykiatriske og psykologiske sagkundskab, nøjes med at råde over deltidsbeskæftiget arbejdskraft, idet manglen på kvalificerede børnepsykiatere og klinisk uddannede psykologer ikke vil gøre det muligt at besætte disse stillinger ved et så stort antal klinikker med heldagsansatte.

Det er imidlertid udvalgets absolutte opfattelse, at man på langt sigt må gå ind for, at i hvert fald størstedelen af personalet, herunder lederen, ved samtlige klinikker bør være heltidsansatte, idet man kun herved vil kunne påregne et effektivt og fuldt ud tilfredsstillende arbejde og mulighed for at dække behovet for denne særlige sagkyndige bistand.

Udvalget har dog overvejet, om man i star-

ten skal lade personalet i hvert fald ved en del af de foreslåede 7 klinikker være deltidsbeskæftigede. Udvalget vil imidlertid fraråde en sådan ordning, idet: man må lægge afgørende vægt på, at arbejdet i klinikkerne fra første færd lægges i de rigtige rammer, og dette vil kun være muligt, hvis personalet kan vie hele deres arbejdskraft til dette arbejde. En ordning med deltidsbeskæftiget psykiatrisk og psykologisk arbejdskraft vil nærmest kun betyde en delvis flytning af rådgivningskapaciteten fra de børnepsykiatriske afdelinger m. v. til de efter forsorsloven anerkendte rådgivningsklinikker og ikke en samlet forøgelse af rådgivningskapaciteten. Hertil kommer, at det er af overordentlig stor betydning, at klinikkenes børnepsykiatriske uddannede personale kan anvendes som psykiatrisk tilsynsførende ved opdragelseshjemmene, og det vil næppe være muligt for dem at overkomme et sådant tilsynsarbejde, hvis de foruden arbejdet i rådgivningsklinikken har et hovederhverv andetsteds.

Udvalget vil derfor foreslå, at man i første omgang begrænser sig til at udbygge Red Barnets rådgivningsklinik i København samt til at oprette 1 klinik på Fyn og 2 klinikker i Jylland, således at alle 4 klinikker får heldagsansat personale.

Klinikken i København.

Som tidligere nævnt er det tanken for Københavns vedkommende at meddele anerkendelse til den af landsorganisationen Red Barnet drevne mentalhygiejniske klinik i København. Klinikken er kun beregnet til børn under den skolepligtige alder, men bør udvides således, at den kan modtage ældre børn og unge, foreløbig op til 15 års alderen.

Klinikkenes område bør indtil videre være Storkøbenhavn.

Klinikken på Fyn.

Denne klinik bør oprettes i Odense og have en kapacitet, så den kan dække området Odense og Svendborg amter. Det er udvalget bekendt, at landsforeningen Forebyggende børneværn har indgivet andragende om anerkendelse af en klinik i Odense og erklæret sig rede til selv at afholde 10 pct. af driftsudgifterne. Som nævnt ovenfor, påtænker sta-

tens sindssygevæsen ganske vist med tiden at oprette en børnepsykiatrisk afdeling i Odense med dertil knyttet ambulante rådgivning. Denne rådgivningsvirksomhed vil imidlertid næppe i større omfang kunne påtage sig at foretage de fornødne undersøgelser for børneværnene på Fyn.

Klinikkerne i Jylland.

Der har gennem flere år til sindssygehospitalet i Risskov ved Århus været knyttet en ambulante børnepsykiatrisk konsultation. I august 1958 er der endvidere i forbindelse hermed oprettet en børnepsykiatrisk afdeling med 40 senge. Det vil dog på samme måde, som det er tilfældet med den planlagte afdeling og rådgivningsklinik i Odense, næppe kunne forventes, at den børnepsykiatriske konsultation i Århus i større omfang v.l kunne påtage sig at foretage undersøgelser for børneværnene.

Udvalget har derfor overvejet, om man skulle placere den første klinik i Jylland i Århus, hvad der vil være absolut nødvendigt, såfremt der skal regnes med deltidsbeskæftiget arbejdskraft. Udvalget har imidlertid fundet det rigtigere at foreslå den første klinik placeret i *Ålborg*, hvor der i dag ikke er mulighed for at søge børnepsykiatrisk rådgivning. Der er til direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen indgået andragende fra Plejehjemsforeningen for Ålborg stifts østlige del. Foreningen frie Børnehaver i Ålborg samt D. U. I. i Ålborg om anerkendelse af en klinik i *Ålborg*, drevet af de 3 foreninger i fællesskab. Udvalget kan anbefale, at denne klinik anerkendes med Thisted, Ålborg og Hjørring amter som område.

Med hensyn til placeringen af den anden klinik er det udvalget bekendt, at Ribe amts børneværnsforening har rettet henvendelse til landsforeningen for mentalhygiejne om oprettelsen af en klinik i *Esbjerg*, og at foreningen er villig til at påtage sig denne opgave under forudsætning af, at det - evt. i samarbejde med skolevæsenet i *Esbjerg* - er muligt at skaffe den fornødne psykiatriske bistand. Udvalget kan anbefale, at denne klinik anerkendes med Ribe og Ringkøbing amter som område.

Som foran anført er det tanken, at de 4 klinikker skal dække henholdsvis Storkøben-

havn, Odense og Svendborg amter, Ålborg, Hjørring og Thisted amter samt Ribe og Ringkøbing amter. Udvalget har drøftet, om man for at lette børnenes og forældrenes muligheder for at søge klinikkerne - evt. udstrække disses område - bør indføre en ordning, hvorefter hver klinik med regelmæssige mellemrum afholder konsultationer i forskellige byer inden for - evt. uden for - området. En forudsætning for en sådan ordning må dog være, at det personale, der anvendes til sådanne ambulante konsultationer, er af samme standard som klinikkenes øvrige personale, og at kun selve samtalerne med forældrene eller barnet foregår i den ambulante konsultation, medens den nødvendige journalskrivning og konference med klinikkenes øvrige personale er henlagt til selve klinikken. Udvalget mener imidlertid ikke at kunne gå ind for denne ordning. Man skal herved pege på, at sådanne ambulante konsultationer har været praktiseret ved de børnepsykiatriske konsultationer i Århus, men at man her har haft dårlige erfaringer. Det er således ofte forekommet, at tilsagte patienter er udeblevet, og arbejdskraften herved spildt.

Så snart der er mulighed for at besætte yderligere klinikker med heldagsansat personale, skal udvalget henstille, at yderligere 2 klinikker søges oprettet på Sjælland og placeres i en af Københavns omegnskommuner og i Slagelse eller Hillerød, og at yderligere 1 klinik oprettes i Jylland og placeres i Århus eller evt. i Randers til at betjene Østjylland.

Udvalgets forslag til den nærmere opbygning af klinikkerne.

Den organisatoriske opbygning.

Som tidligere nævnt er det i forsorgsloven fastsat, at en anerkendt rådgivningsklinik kun kan drives som selvejende institution, af staten, af en eller flere kommuner eller af en eller flere anerkendte foreninger for børneforsorg.

Udvalget skal foreslå, at der under hensyn til de betydelige offentlige tilskud, der kan ydes til anerkendte rådgivningsklinikker, på samme måde som det er tilfældet med de opdragelseshjem, til hvis drift staten yder fuld refusion i henhold til § 65, stk. 3, samt

til hjem, der er oprettet eller overtaget af staten, af socialministeriet beskikkes et tilsynsråd for hver klinik og således, at beskikkelsen gælder for en periode af 4 år, svarende til valgperioden for de kommunale råd.

Efter udvalgets opfattelse bør tilsynsrådet bestå af 5 à 7 medlemmer, hvoraf 1 medlem beskikkes direkte af socialministeriet, medens 2 à 3 medlemmer bør repræsentere henholdsvis de købstæder og amtsråd, inden for hvis område klinikken er bestemt til at virke. De 2 à 3 medlemmer bør beskikkes efter indstilling af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen efter forudgående forhandling med det tidligere tilsynsråd, såfremt klinikken drives som selvejende institution, som vedkommende kommune (kommuner), såfremt klinikken drives af en eller flere kommuner, og med vedkommende forening (foreninger), såfremt klinikken drives af en eller flere foreninger. Blandt: de 2 à 3 medlemmer bør altid være en læge, ligesom mindst et af tilsynsrådets medlemmer bør være en børneforsorgsmyndig person. Tilsynsrådet bør bestå både af mænd og kvinder.

Tilsynsrådet ansætter lederen, men skal dog forinden afgive indstilling gennem direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen til socialministeriet, der træffer den endelige afgørelse af spørgsmålet om, med hvem stillingen vil være at besætte. *Inden* tilsynsrådet tager stilling til de indkomne andragender til lederstillingen, vil der i overensstemmelse med lægelovens § 14 være at indhente en udtalelse fra sundhedsstyrelsen. Tilsynsrådet ansætter efter lederens indstilling det øvrige personale, men ansættelsen skal godkendes af direktoratet, for så vidt angår personale, der ønskes ansat i normerede stillinger.

Klinikkens leder bør i almindelighed deltage i tilsynsrådets møder, dog uden stemmeret.

Klinikkernes arbejdsområde.

Klinikkernes hovedopgave må være at undersøge og behandle de børn og unge, der henvises af børneværnet i henhold til bestemmelsen i forsorgslovens § 123, stk. 1, nr. 3 in fine. Herudover bør klinikken kunne modtage børn, der henvises af en læge, af et hospital eller af en børnehave- eller skolepsykolog.

Klinikkerne bør kunne modtage børn i alderen fra 1-15 år. Udvalget vil dog mene, at man eventuelt bør sigte på en udbygning af klinikkerne, således at de bliver i stand til med tiden at modtage også unge mellem 15 og 18 år.

Som nævnt i afsnit VII a bør det være et led i klinikkens arbejde at yde psykiatrisk bistand til den stedlige plejehjemsforening, navnlig for så vidt denne har påtaget sig den særlige opgave at anbringe adfærdsvanskelige børn og unge i private plejehjem.

Yderligere bør der, efterhånden som **klinikken** opbygges, ydes psykologisk og eventuelt psykiatrisk vejledning til børnehaver inden for klinikkens område, herunder særligt til sådanne, der modtager særligt adfærdsvanskelige børn. Som der nærmere er redegjort for i afsnit IV c, bør den psykologiske vejledning ydes af en til klinikken knyttet universitetsuddannet psykolog, der har uddannelse og erfaring som børnehavelærerinde og som såvidt muligt tillige har klinisk uddannelse.

Klinikkens personale.

Der har i udvalget været fuld enighed om, at der til klinikken bør knyttes såvel psykiatrisk som psykologisk sagkundskab, og at de pågældende bør være henholdsvis speciallæger i børnepsykiatri og klinisk uddannede psykologer, hvorved forstås psykologer, der har suppleret deres universitetsuddannelse med mindst 2 års klinisk uddannelse, hvoraf mindst 1 år på universitetsklinikken. Der bør endvidere til de enkelte klinikker knyttes en konsulent, der er speciallæge i børnesygdomme, medmindre en af de til klinikken knyttede speciallæger i børnepsykiatri har en sådan autorisation.

Da der under behandlingen af de enkelte patienter ofte vil opstå sociale problemer, der bør søges løst i forbindelse med behandlingen, bør der knyttes en socialrådgiver til hver klinik. Herudover er det nødvendigt, at der stilles kontorhjælp til rådighed for klinikken.

Udvalget har særlig drøftet spørgsmålet om, hvilke uddannelsesmæssige krav, der bør stilles til klinikkens leder. *Dansk Psykologforening* har således over for udvalget gjort gældende, at en universitetsuddannet klinisk uddannet psykolog må anses for kvalificeret til at lede

en af de i forsorsloven omhandlede rådgivningsklinikker for børn, medens *Den alm. danske Lægeforening* over for udvalget har hævdedet, at klinikkerne bør ledes; af en overlæge, der er speciallæge i børnepsykiatri.

Idet man skal henviser til de til udvalget afgivne redegørelser af 12. januar 1960 og 4. januar 1960 fra henholdsvis Dansk Psykologforening og Den alm. danske Lægeforening, der er optrykt som bilag 5 og 6 til betænkningen, skal udvalget bemærke, at afgørende for, hvorvidt en børnerådgivningsklinik i alle tilfælde må ledes af en overlæge i børnepsykiatri, eller om en klinik også vil kunne ledes af en anden speciallæge eller en klinisk uddannet psykolog, er, *hvilke typer børn disse klinikker må forventes at ville modtage.*

Principielt må man være af den opfattelse, at disse klinikker ikke skal være psykiatriske ambulatorier, men i første række mentalhygiejniske rådgivningscentre. Hovedopgaven må være at yde vejledning til forældre og myndigheder med hensyn til enkelte børns opdragelsesvanskeligheder på et tidspunkt, hvor disse endnu ikke har antaget en så alvorlig karakter, at der foreligger en sygelig tilstand. Hvis dette ikke fastholdes som et hovedformål, vil denne meget værdifulde nyskabelse indenfor dansk børne- og ungdomsforsorg miste sin karakter af forebyggende institution.

Udvalget anser denne opfattelse for at være i overensstemmelse med forsorsloven, der omtaler disse klinikker i sit kapitel 8, forebyggende børneværn.

I betænkningen vedrørende børneforsorgens administration m. v. lægges der også megen vægt på rådgivningsmomentet, idet der udtales: »Det er hensigten, at disse klinikker, der antagelig fortrinsvis vil få de lettere tilfælde af tilpasningsvanskeligheder til behandling, skal kunne samarbejde med de psykiatriske hospitalsafdelinger eller de klinikker, der er eller måtte blive oprettet af hospitalsvæsenet, herunder statens sindsygehospitalet, og det er ikke tanken, at disse afdelinger eller klinikker skal have anerkendelse eller oppebære tilskud efter de her nævnte regler.«

Imidlertid må udvalget nære tvivl om, hvorvidt det med de nuværende muligheder for at rådgive og behandle børn med større tilpasningsvanskeligheder vil være muligt på

forhånd til disse klinikker at udskille de lettere tilfælde.

Dette ville forudsætte, at der gennem de børnepsykiatriske afdelinger eller på anden måde sker henvisning af børn til klinikker som de omhandlede.

Imidlertid vil en sådan ordning ikke være gennemførlig i øjeblikket og vil formentlig først kunne gennemføres, når der er sket en betydelig udbygning af de børnepsykiatriske afdelinger, evt. i forbindelse med yderligere oprettelse af et antal børnerådgivningsklinikker.

Udvalget vil derfor mene, at de 4 klinikker, der foreslås oprettet i første omgang, bør søges anerkendt med en overlæge, der er speciallæge i børnepsykiatri, som leder, men skal henstille, at spørgsmålet om ledelsen af klinikkerne tages op påny, såfremt det ikke måtte være muligt at få stillingerne besat med højt kvalificerede ansøgere, eller yderligere klinikker oprettes.

Medlem af udvalget *H. Torpe* er dog under henvisning til, at rådgivningsklinikkerne, som det tidligere er anført, ikke skal være psykiatriske ambulatorier, men i første række mentalhygiejniske rådgivningscentre, af den opfattelse, at en klinik enten bør ledes af en psykolog, forudsat at pågældende psykolog har bestået universitetseksamen i psykologi og har suppleret denne med en klinisk uddannelse, og forudsat at der til klinikken iøvrigt er knyttet mindst en speciallæge i børnepsykiatri, eller af en overlæge, der er speciallæge i børnepsykiatri.

Såfremt socialministeriet måtte ønske at træffe en ordning, hvorefter en psykolog kan ansættes som leder, bør den fornødne børnepsykiatriske sagkundskab antagelig knyttes til klinikken som assisterende overlæge. Efter det af lægeforeningen i den for nævnte skrivelse af 14. januar 1960 in fine anførte, vil en sådan ordning imidlertid forudsætte en særlig overenskomst med lægeforeningen.

Udvalget skal herefter foreslå, at der til klinikken i København knyttes følgende personale:

1 overlæge, der er speciallæge i børnepsykiatri og aflønnet i tjenestemandslovens 27ⁿ lønningsklasse (33 000 kr.-35 100 kr.), hvortil kommer de tillæg, der måtte blive fastsat, jfr. tjenestemandslovens § 276.

- 1 reservelæge aflønnet i henhold til overenskomsten mellem sygehusforeningen i Danmark og foreningen af yngre læger, begyndelsesløn for en 1. reservelæge: 27 500 kr. + et tillæg på 1 500 kr. med sædvanligt tillæg, for tiden 115 pct. + 2 750 kr. til pensionsbidrag.
- 1 konsulent, der er speciallæge i børnesygdomme og aflønnet med et honorar på 3 200 kr. med sædvanligt tillæg, for tiden 115 pct., med mindre overlægen eller reservelægen selv er speciallæge i børnesygdomme.
- 1 ledende psykolog, aflønnet i tjenestemandslovens 23. lønningsklasse (21 300 kr.-26 100 kr.).
- 1 børnehavepsykolog, aflønnet i tjenestemandslovens 21. lønningsklasse (19 800 kr.-23 940 kr.).
- 1 psykolog, aflønnet i tjenestemandslovens 18. lønningsklasse (17 820 kr.-20 700 kr.).
- 1 halvdagspsykolog, aflønnet med et honorar, beregnet på grundlag af lønnen i tjenestemandslovens 18. lønningsklasse (17 820 kr.-20 700 kr.).
- 1 socialrådgiver, aflønnet i tjenestemandslovens 13. lønningsklasse (12 300 kr.-16 140 kr.).
- 2 kontorassistenter, aflønnet i tjenestemandslovens 2. lønningsklasse (7 500 kr.-12 780 kr.).

Klinikkens budget for et helt finansår kan herefter anslås til følgende:

Lønninger	189 000 kr.
Husleje, lys og varme	11 400 -
Rengøring	5 600 -
Kontorhold	3 000 -
Forsikringer	1 000 -
Materialer til børnene	1 000 -
Diverse	500 -

I alt... 211 500 kr.

For så vidt angår de foreslåede klinikker uden for København, vil udvalget mene, at man bør sigte på, at der efterhånden ansættes følgende personale:

- 1 overlæge, der er speciallæge i børnepsykiatri og aflønnet i tjenestemandslovens 27. lønningsklasse (33 000 kr.-35 100 kr.), hvortil kommer et tillæg, der måtte blive fastsat, jfr. tjenestemandslovens § 276.

- 1 reservelæge, aflønnet i henhold til overenskomsten mellem sygehusforeningen i Danmark og foreningen af yngre læger, begyndelsesløn for en 1. reservelæge: 27 500 kr. + et tillæg på 1 500 kr. med sædvanligt tillæg for tiden 115 pct. + 2 750 kr. til pensionsbidrag.
- 1 konsulent, der er speciallæge i børnesygdomme og aflønnet med et honorar på 3 200 kr. med sædvanligt tillæg, for tiden 115 pct., med mindre overlægen eller reservelægen selv er speciallæge i børnesygdomme.
- 1 ledende psykolog, aflønnet i tjenestemandslovens 23. lønningsklasse (21 300-26 100 kr.).
- 1 børnehavepsykolog, aflønnet i tjenestemandslovens 21. lønningsklasse (19 800 kr.-23 940 kr.).
- 1 psykolog, aflønnet i tjenestemandslovens 18. lønningsklasse (17 820 kr.-20 700 kr.).
- 1 socialrådgiver, aflønnet i tjenestemandslovens 13. lønningsklasse (12 300 kr.-16 140 kr.).
- 2 kontorassistenter, aflønnet i tjenestemandslovens 2. lønningsklasse (7 500 kr.-12 780 kr.).

Budgettet for hver af disse klinikker for et helt finansår vil efterhånden som disse udbygges fuldt ud kunne anslås til følgende:

Lønninger	176 300 kr.
Husleje, lys og varme	5 000
Rengøring	2 500
Kontorhold	3 000
Forsikringer	1 000
Materialer til børnene	1 000
Diverse	500

I alt... 189 300 kr.

Man går ud fra, at det i normerede hel-dagsstillinger ved rådgivningsklinikkerne ansatte personale, bortset fra kontorassistenterne og reservelægerne, der bør forblive i lægernes pensionskasse, vil få mulighed for at opnå en pensionsordning ved optagelse i børneforsorgens pensionskasse. For overlægerne vedkommende vil udvalget anse det for rigtigt, at der ved overførsel fra lægernes pensionskasse til børneforsorgens pensionskasse anvendes de samme regler, som gælder ved tjenestemandsansættelse af en læge. Herefter overføres den fulde genkøbsværdi, og den pågældende stilles i pensionsmæssig hen-

seende, som om hans ansættelse i pensionsberettigende stilling havde fundet sted på det tidspunkt, da indbetaling af medlemsbidrag til lægernes pensionskasse påbegyndtes, dog tidligst fra den 1. i måneden efter den pågældendes fyldte 30. år. Endvidere bør efter udvalgets opfattelse den i vedtægten for børneforsorgens pensionskasse hjemlede adgang til at forhøje bidraget for medlemmer, der indtræder i pensionskassen efter det fyldte 32. år, forudsat at de senest fra dette tidspunkt at regne har været medlem af lægernes pensionskasse, ikke finde anvendelse på de pågældende overlæger, der bør udrede det normale bidrag på 5 pct.

Samarbejdet med andre institutioner.

Der bør være et nært samarbejde med de opdragelseshjem for adfærdsvanskelige børn eller unge, som ligger i nærheden af klinikken, herunder navnlig opdragelseshjem, anerkendt i henhold til § 136, stk. 2 c og e (optagelses-, iagttagelses- og behandlingshjem), således at klinikken i samråd med direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen og efter aftale med vedkommende børneværn, hvis barnet er inddraget under børneforsorg, kan benytte disse hjem som led i undersøgelsen og behandlingen af barnet. I denne forbindelse bemærkes, at det må tilstræbes, at de til klinikken knyttede psykiatere i videst muligt omfang benyttes som psykiatrisk: tilsynsførende ved opdragelseshjemmene for adfærdsvanskelige børn og unge. Dette arbejde bør dog normalt ikke betragtes som et led i klinikken arbejde, men vederlægges på sædvanlig måde efter reglerne i socialministeriets cirkulære af 26. august 1955. Man skal pege på, at det må anses for påkrævet, at der i Storkøbenhavn indrettes et nyt optagelses- og iagttagelseshjem, som vil kunne samarbejde med klinikken i København om undersøgelse og behandling af børn, jfr. forslag herom side 38-39.

Klinikkerne bør endvidere så vidt muligt samarbejde med børneværnene og hospitalsafdelingerne, evt. således, at repræsentanter herfra i et vist omfang deltager i klinikken konferencer om det enkelte barn. Udvalget skal her pege på den fremgangsmåde, der anvendes ved optagelses- og iagttagelseshjemmet »Søndermarken« i Århus, jfr. afsnit III c.

Om samarbejdet med de skolepsykologiske kontorer, se afsnit V. b.

Betalingen for de foretagne undersøgelser og behandlinger.

Som nævnt ydes der et offentligt tilskud på 90 pct. af driftsudgifterne til anerkendte rådgivningsklinikker, medens klinikken selv skal afholde de 10 pct.

For opdragelseshjem, der oppebærer procenttilskud i henhold til § 65, stk. 4, er de plejefølge, som børneværnet yder for børn, anbragt i hjemmet, fastsat således, at hjemmets regnskab skulle kunne balancere. For de forebyggende institutioners vedkommende dækkes den del af udgifterne, der ikke dækkes af det offentlige (for guggestuers og børnehavers vedkommende 30 pct., for fritidshjem og ungdomsklubber 20 pct.), af institutionen selv. Dette sker normalt gennem forældrenes betaling, der er fastsat til en sådan størrelse, at denne betaling skulle kunne dække restudgifterne.

Udvalget vil finde det rigtigt, at en del af de 10 pct. af driftsudgifterne ved rådgivningsklinikkerne dækkes gennem børneværnenes betaling for de foretagne undersøgelser, jfr. at der i forsorgslovens § 123 er hjemmel for børneværnet til at afholde disse udgifter som børneværnsudgifter.

Udvalget har overvejet, hvorvidt forældrene bør deltage i disse udgifter ved at betale en vis takst, såfremt de henvender sig til klinikken uden om børneværnet.

Erlæggelsen af en sådan takst vil utvivlsomt medføre, at forældrene i højere grad vil anerkende betydningen af klinikken behandling af deres barn og dermed medvirke til at fremme et positivt resultat af behandlingen. På den anden side vil en sådan takst muligvis afholde nogle forældre fra at søge klinikken. Når hertil kommer, at behandlingen på de børnepsykiatriske klinikker, der er knyttet til hospitalerne, og på Universitetets Børnepsykologiske Klinik er vederlagsfri, er der i udvalget enighed om, at der ikke bør opkræves en særskilt takst af forældrene for de her omhandlede klinikkers vedkommende.

Udvalget har undersøgt spørgsmålet om, hvorvidt der af sygekasserne ville kunne ydes hjælp til børnenes undersøgelser og behandling på rådgivningsklinikkerne. Efter

det for udvalget foreliggende er muligheden herfor imidlertid meget ringe, så længe der ikke er afsluttet en overenskomst mellem rådgivningsklinikkerne og de samvirkende centralforeninger af sygekasser i Danmark.

For det første vil sygekasserne kun kunne yde hjælp til behandling, og kun hvis der foreligger en henvisning fra en sygekasse-læge. Men herudover vil det være en forudsætning, at der i vedkommende sygekasses vedtægt er optaget en bestemmelse om, at sygekassen betaler til ambulans behandling på privat klinik, og det er herved yderligere en betingelse, at der for distriktets sygehus er fastsat en særlig takst for behandling af samme art som den, der gives på rådgivningsklinikkerne, og dette vil givetvis kun være tilfældet ganske enkelte steder i landet. Udvalget vil imidlertid anse det for rimeligt, om der blev tilvejebragt hjemmel til, at sygekasserne i væsentligt videre omfang kunne betale en fastsat takst for børns behandling på rådgivningsklinikker.

Et eventuelt restbeløb må derfor betales af den institution, der har påtaget sig at drive institutionen, for Københavns klinikens og Esbjergklinikens vedkommende således henholdsvis landsorganisationen Red Barnet og landsforeningen for mentalhygiejne. Der bør efter udvalgets opfattelse ved en rådgivningsklinik anerkendelse lægges vægt på, at vedkommende organisation må antages på længere sigt at kunne påtage sig at afholde henvend 10 pct. af driftsudgifterne.

Etableringsudgifter.

Med hensyn til afholdelse af udgifter til etablering af rådgivningsklinikker bemærkes, at der ikke i forsorgsloven er optaget særlige regler herom. Man vil imidlertid fra udvalgets side foreslå, at udgifter til etablering fordeles på samme måde mellem staten, kommunerne og det private initiativ som de egentlige driftsudgifter, d. v. s. med 60 pct., 30 pct. og 10 pct.

Befordringsudgifter.

Da det er tanken, at hver klinik skal dække et større område (2 eller 3 amter), vil der i mange tilfælde opstå transportudgifter, når et barn skal undersøges og behandles på klinikken, nemlig dels udgifter til barnets

transport, dels udgifter til forældrenes transport, idet samtaler med forældrene er et nødvendigt led i undersøgelsen og den eventuelle behandling af barnet.

Hvor barnet er henvist til klinikken af vedkommende børneværnsudvalg i medfør af forsorgslovens § 123, stk. 1, nr. 3, må de nødvendige transportudgifter såvel vedrørende barnet som vedrørende forældrene kunne afholdes af vedkommende børneværnsudvalg som børneværnsudgift.

I andre tilfælde er der formentlig kun mulighed for at afholde transportudgifterne i trangstilfælde som særhjælp efter bestemmelsen i forsorgslovens § 334, nr. 14. Denne adgang vil imidlertid være meget begrænset, og klinikken bør derfor orienteres om, at den, såfremt forældrene er indforstået hermed, kan rette henvendelse til vedkommende børneværnsudvalg, om dette er villigt til at påtage sig udgiften i medfør af § 123, stk. 1, nr. 3. Barnet anses herefter for henvist af børneværnsudvalget, og den af socialministeriet fastsatte takst for børn henvist af børneværnsudvalg bør da udredes.

Udvalget skal dog henlede opmærksomheden på, at det i forslaget til lov om den offentlige sygeforsikring, der er forelagt for folketinget i vinteren 1959, er foreslået, at kun befordringsudgifter, der overstiger 3 kr. pr. patient, i almindelighed skal refunderes. Udvalget vil finde det rimeligt, om en tilsvarende ordning blev indført i de her omhandlede tilfælde.

Et i overensstemmelse med foranstående udarbejdet udkast til cirkulære om anerkendte rådgivningsklinikker for børn er optrykt som bilag 4 til betænkningen.

Udvalget har om gennemførelse af bestemmelsen i forsorgslovens § 125 A forhandlet med *børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn*, der under et besøg i England i maj 1959 har haft lejlighed til at drøfte arbejdet i rådgivningsklinikker med lederen af en pionerinstitution på dette område, dr. *John Bowlby*, The Tavistock Clinic.

Dr. Bowlby oplyste ved denne forhandling, at Tavistock Clinic's afdeling vedrørende børnerådgivning har to opgaver, for det første at uddanne børnepsykiatere, kliniske børnepsykologer og psykiatriske social-workers, for det andet at undersøge og behandle neurotiske børn.

Dr. Bowlby betoned, at hovedopgaven i dag må være at uddanne de personer, der sidder i nøglepositioner med hensyn til børns psykiske velfærd, på den bedste måde, således at: begyndende vanskeligheder kan erkendes og forsøges afbødet på det tidligst mulige tidspunkt i barnets udvikling. Dette hænger sammen med, at behandlingsbehovet må anses for at være så stort, at en dybtgående individuel behandling af samtlige de børn, der trænger til den, vil være uigennemførlig i mange år frem i tiden både af økonomiske grunde og på grund af mangel på uddannede folk.

Endvidere drøftedes kriterier for udvælgelse af behandlingstrængende børn til behandling. Han nævnte, at man havde de bedste erfaringer med neurotiske børn, der kom fra hjem, der var villige til at samarbejde om behandlingen. Som kriterium for at undlade behandling nævnte han følgende:

1. Barnet er for stærkt skadet.

2. Den hjemlige baggrund er en sådan, at behandling formentlig ikke kan gennemføres.
3. Barnet eller dets forældre vil ikke samarbejde om behandlingen.

Angående staben på en klinik omtalte han, at han på sin egen afdeling havde 3 børnepsykiatere, 4^{1/2} psykolog, hvoraf de 2 havde specialuddannelse i psykoterapi, og 3 socialrådgivere. Det er vanskeligt at skaffe tilstrækkelig kvalificerede folk til de lokale klinikker ude i landet, der enten hører under undervisningsministeriet eller Public health-service.

Efter det således oplyste kan det pædagogiske nævn ganske slutte sig til udvalgets forslag om oprettelse af klinikker med hel-dagsbeskæftiget personale og om sammensætningen af den nødvendige stab. Nævnet, der også i øvrigt kan tiltræde udvalgets forslag, har i et den 29. januar 1960 afholdt møde enstemmigt anbefalet udvalgets forslag til hurtig gennemførelse.

XI. Tilpasningsvanskeligheder på grund af nedsat intelligens (kap. 20).

Ä. Ungdomskommissionens betænkning.

Ungdomskommissionen foreslår, at der for at lette overgangen for unge sinker fra skole til erhverv og under hensyn til, at hjemmet ofte har ringe mulighed for at støtte den unge i disse år med den fornødne vejledning eller med økonomisk bistand, til folkeskolens særundervisning knyttes rådgivere (kuratorer), hvis opgave skal være at være forældrene behjælpelige med opdragelsesmæssige spørgsmål og at sætte de unge svagtbegavede i forbindelse med de offentlige eller private institutioner, der på forskellig måde kan være til gavn for den svagtbegavede.

Kuratoren må således kunne træde i forbindelse med psykologiske og psykiatriske klinikker, åndssvagevæsenet, børneværnet, socialkontorer, udskrivnings myndigheder og militære instanser. Han må endvidere virke fremmende ved oprettelsen af fritidsklubber og må af alle offentlige myndigheder anerkendes som den svagtbegavedes talsmand. Kuratoren bør lønnes således, at det bliver muligt at knytte de bedst egnede til arbejdet, ligesom der til stillingen må lægges et rådighedsbeløb, der kan anvendes til dækning af kontorudgifter, rejser, til etablering af kontakt med hjemmene ved forældremøder, eventuelt til honorarer til lærere, hvis disse deltager i hjemmebesøg. Endelig må kuratoren have mulighed for at hjælpe den unge med mindre ekvipering, arbejdstøj, træsko og lignende ved hurtig pladsanvisning. Til stillingen bør almindeligvis vælges en af hjælpeskolens lærere eller en specialrådgiver med særlig erfaring på dette område. Til støtte for kuratoren bør der endvidere i byer gives mulighed for at tilknytte hjælpeskolens lærere som tilsyn med udgæede elever.

B. Private foreninger, hvis formål er at støtte svagtbegavede unge efter udskrivning af skolen.

a. Foreningen af 1915 i København.

Foreningens foranstaltninger er følgende:

Husholdningsskole.

Husholdningsskolen, der er oprettet i 1934 og hvis lokaler stilles gratis til rådighed af Københavns kommune, består af 3 hold, 2 formiddagshold og 1 eftermiddagshold, der undervises henholdsvis 28 og 27 timer ugentlig. Undervisningen er gratis for eleverne, der tillige får kosten på skolen. Antallet af ansøgere har i årene 1955 til 1958 udgjort henholdsvis 49, 45, 41 og 42. Af hensyn til pladsen har imidlertid kun kunnet optages henholdsvis 39, 39, 40 og 42.

Skomagerværksted.

Foreningen har i en årrække drevet et skomagerværksted, der har til huse i foreningens ejendom, Kastrup vej 17, og har været drevet i sin nuværende form siden 1950. Værkstedet er beregnet for unge mænd, der er udgået af de københavnske hjælpeklasser. Hovedparten af dem er ganske unge, men der har dog i enkelte tilfælde været anbragt unge, der har forladt skolen 2-3 år i forvejen. Opholdets varighed har siden 1950 strakt sig fra 1 måned til 26 måneder; den gennemsnitlige varighed har været 8 måneder.

Arbejdstiden er 45 timer ugentlig. Hovedformålet er at vænne de unge til en normal arbejdsrytme.

De unge oppebærer en ugeløn, der svarer til den laveste lærlingeløn, og får tillige mælk til frokosten samt sporvognskort.

Der er plads til 9 unge på værkstedet, der ledes af en skomagermester.

Om de 55, der - november 1958 - har afsluttet opholdet på værkstedet, er oplyst følgende:

Lærepladser	17
Arbejdsdrenge	20
Bude og lign	7
Hyre	1
Landbruget	2
Ustabile, ofte ledige	5
Ikke-beskæftigede	2
Døde	1

Ialt 55

Tilsyn med tidligere hjælpeskoleelever.

Der føres af foreningen tilsyn med en del af de elever, der er udgået af de københavnske hjælpeskoler inden for de sidste 4 år. Dette arbejde hviler på en tilsyns-virksomhed, som hjælpeskolelærerne i en årrække har påtaget sig. Lærerne aflægger således forældrene et besøg, kort forinden den unge udskrives af skolen, og følger med ca. 1 års mellemrum den unge ved hjemmebesøg til det 18. år. Efter det første besøg indsendes et kartotekskort til foreningens kartotek, og efter hvert af de følgende besøg indsendes er. indberetning til foreningen med oplysninger om den unges arbejde, lønforhold, fritid m. v. Såfremt det af indberetningerne fremgår, at videre hjælp er ønskelig, overgår sagen til foreningens erhvervsvejlednings- og rådgivningsvirksomhed.

Der føres for tiden tilsyn med 6-700 elever eller godt halvdelen af samtlige udskrevne hjælpeskoleelever inden for de sidste 4 år. For tilsynet ydes et årligt vederlag på 10 kr. pr. elev.

Erhvervsvejledning og rådgivning.

Da den svagtbegavede unge har behov for er. individual erhvervsvejledning, der ikke vil være mulighed for at yde i skolen, er der til foreningen knyttet en egentlig erhvervsvejledningsvirksomhed, der udføres af foreningens kurator, for drengenes vedkommende foreningens sekretær, som er kommunelærer og; cand. psych., og for pigernes vedkommende en kvindelig socialrådgiver. Endvidere er der som medhjælper i erhvervsvejledningen med drengene knyttet en mandlig socialrådgiver til foreningen.

Der er et nært samarbejde med psykoteknisk institut, der modtager alle udgåede hjælpeskoleelever til en psykoteknisk grund-

prøve. I enkelte tilfælde, hvor forholdene taler for det, kan foreningen yde økonomisk støtte til anskaffelse af arbejdstøj og udstyr, ligesom foreningen i enkelte tilfælde har deltaget i udgifterne ved uddannelse på søfartsskole eller på andre kursus. Herudover har foreningen ydet bistand i en række andre spørgsmål, f. eks. optagelse i sygekasse, lægdsrulle og teknisk skole samt ansøgning til invalideforsikringsretten.

Erhvervsvejledningen bygger dels på hjælpeskolelærernes indberetninger, dels på direkte henvendelse fra de unge. I 1958/59 har sekretariatet således modtaget 187 henvendelser, og der er ved foreningens hjælp skaffet 182 pladser til unge, der ikke ved egen hjælp har kunnet skaffe sig arbejde.

Fritidsklubvirksomhed.

Foreningen driver fritidsklubber på 6 forskellige skoler. Klubberne er normalt åbne 2 gange ugentlig a 3 timer og er i 1958/59 gennemsnitligt besøgt af 220 unge. Klubberne er anerkendt efter forsorslovens regler.

Aftenskole.

Siden 1954 har foreningen haft et nært samarbejde med Københavns kommunes aftenskole for svagt begavede unge. På grundlag af foreningens adresselister har der således gennem skoledirektionen været rettet opfordring til de 3 sidste årgange af udskrevne hjælpeskoleelever om at melde sig til undervisning på aftenskolen. Aftenskolen blev i 1958/59 besøgt af 120 elever, der blev undervist i 7 klasser på forskellige kommuneskoler i byen. 5 klasser undervistes i dansk og regning, 1 i kjolesyning og 1 i sløjd.

Foreningen har i en årrække oppebåret statstilskud. Statstilskuddet blev i 1953/54 forhøjet fra 18 000 kr. til 30 000 kr. og har siden 1956/57 andraget 49 000 kr. årlig eller halvdelen af foreningens udgifter. Statstilskuddet er ydet under forudsætning af en tilsvarende støtte fra Københavns kommune.

Nedenstående oversigt udviser foreningens driftsregnskab for 1957/58 og 1958/59, samt budget for 1959/60.

For så vidt angår 1957-58 bemærkes, at underskuddet, der i dette år har andraget ca. 3 000 kr., kun har kunnet holdes på denne

<i>Indtægter :</i>	<i>1957-58</i>	<i>1958-59</i>	<i>1959-60</i>
Ordinære tilskud fra staten	49 000,00 kr.	49 000,00 kr.	49 000 kr.
Ordinære tilskud fra Københavns kommune	49 000,00 -	55 000,00 -	60 000 -
Forventet tilskud til ungdomsklubberne i henhold til forsorgslovens § 127, stk. 4			6 600 -
Renter	76,35 - }	38,48 - }	
Medlemsbidrag	901,00 - }	854,00 - }	1 000 -
Skomagerværkstedet	8 750,25 -	17 675,32 -	9 000
Elever fra nabokommuner	4 030,00 -	1 820,00 -	
Overført fra ungdomsklubberne		15 565,75 -	
Underskud	3 010,96 -		34 600 -
	114 768,56 kr.	139 953,55 kr.	160 200 kr.
<i>Udgifter :</i>	<i>1957-58</i>	<i>1958-59</i>	<i>1959-60</i>
Husholdningsskolen	58 371,84 kr.	58 750,28 kr.	69 300,00 kr.
Skomagerværkstedet	29 566,32 -	41 676,67 -	43 400,00 -
Tilsyn med udgåede elever	6 888,91 -	8 314,53 -	17 800,00 -
Opholdspenge	404,00 -	1 293,00 -	500,00 -
Omkostninger vedr. sekretærerens arbejde	536,27 -	1 747,00 -	1 800,00 -
Tilskud til ungdomsklubberne	5 647,47 -		6 600,00 -
Driftsudgifterne ved ejendommen, Kastрупvej	346,02 -	602,54 -	500,00 -
Lønninger	10 330,02 -	11 040,00 -	17 000,00 -
Kontorhold	2 085,91 -	2 233,55 -	2 500,00 -
Revision	300,00 -	300,00 -	400,00 -
Diverse	291,80 -	303,70 -	400,00 -
Overskud		13 692,28 -	
	114 768,56 kr.	139 953,55 kr.	160 200,00 kr.

størrelse ved, at foreningen undtagelsesvis har optaget elever fra nabokommunerne på sine husholdningskursus, hvorved der er opnået en indtægt på ca. 4 000 kr. En sådan indtægt er i 1958/59 oppebåret med et mindre beløb og kan slet ikke påregnes i 1960/61, idet man forventer at modtage et tilstrækkeligt antal indmeldelser til husholdningskursen fra elever fra Københavns kommune.

Det i 1958-59 oparbejdede overskud på ca. 13 000 kr. skyldes, at foreningen i dette år i overensstemmelse med en af udvalget afgiven indstilling har oppebåret et tilskud på 15 000 kr. af rådighedssummen i henhold til forsorgslovens § 127, stk. 4. Foreningen havde nemlig pr. 31. marts 1958 et likviditetsunderskud på 21 000 kr., der i det væsentlige hidrører fra de gennem årene opsummerede underskud i ungdomsklubberne.

I 1959-60 forventes et underskud på ca. 35 000 kr. Underskuddet skyldes navnlig, at der i overensstemmelse med de for statens tjenestemænd pr. 1. april 1958 gennemførte lønforhøjelser må regnes med en forhøjelse af lønnen til lederne af de 3 husholdnings-

kursus, der aflønnes dels som lærerinder i Københavns kommune, dels efter lønningsplanerne for personale ved de anerkendte institutioner for forebyggende børneforsorg, af lønnen til lederen af skomagerværkstedet, der aflønnes som værkstedsmestre inden for særfor sorgen, samt af lønningerne til foreningens sekretær m. v.

Med hensyn til tilsynet med eleverne bemærkes, at dette tilsyn siden 1940 har været vederlagt med 10 kr. årligt pr. elev, men at foreningen for at kunne opretholde denne virksomhed og eventuelt udvide den har fundet det rigtigt at fastsætte vederlaget pr. tilsyn pr. år til et beløb svarende til den timebetaling, der ydes overlærere i Københavns kommune for overarbejde, svarende til ca. 9 kr. -- sædvanligt tillæg. Der er endvidere regnet med en udvidelse af tilsynet til foreløbig 900 elever.

b. Foreningen af 1944 i Århus.

Foreningens formål er at følge og støtte tidligere elever fra Århus kommunes hjælpeskole, fortrinsvis i de første år efter udskrivningen fra skolen.

Denne støtte ydes hovedsageligt i form af en kurator virksomhed, men gives endvidere i form af aftenkursus i fagene husgerning, husflid, dansk og regning samt i lektiehjælp til elever, der går på teknisk skole og lign.

Foreningens kurator, der er lærer ved hjælpeskolen, yder rådgivning til de tidligere elever. Rådgivningen ydes dels under hjemmebesøg, der aflægges efter en fast plan, og når det skønnes nødvendigt, dels når eleven selv henvender sig til ham.

Kuratoren har et nært samarbejde med a mtsarbejdsan visningskontorets forskellige afdelinger og har siden 1954 haft fast træffetid 2 gange månedligt på kontoret.

Foreningen oppebærer et årligt statstilskud, der for 1959-60 er bevilget med 2 000 kr., samt et tilsvarende tilskud fra Århus kommune.

c. Foreningen af 1953 i Randers.

Foreningens formål er at følge og støtte tidligere elever fra hjælpeskoler i Randers og forstæder - fortrinsvis i de første år efter udskrivningen.

Foreningens virksomhed består dels i afholdelse af et husholdningskursus for både drenge og piger, dels i kuratorvirksomhed.

Foreningen har 1 mandlig og 1 kvindelig kurator, der begge er hjælpeskolelærere. Der er et nært samarbejde med amtsarbejdsanvisningskontoret.

Foreningen oppebærer et årligt statstilskud, der for 1959-60 er bevilget med 1 600 kr., samt et tilsvarende tilskud fra Randers kommune og forstadskommunerne til Randers.

d. Det af Ålborg kommunes skolevæsen iværksatte efterforsorgsarbejde for elever udgået fra hjælpeklasser.

Siden 1952 har man i Ålborg haft et efterforsorgsarbejde for tidligere hjælpeklasse-elever efter grundprincipperne fra Foreningen af 1915 i København, men med mindre udbygning og uden foreningsdannelse.

Kuratorvirksomheden udøves af en af hjælpeskolens lærere, der følger eleverne i ca. 3 år efter udskrivningen af skolen, i enkelte tilfælde også ud over 3 år.

Der ydes et årligt statstilskud, der for 1959-60 er bevilget med 2 000 kr., samt et tilsvarende tilskud af Ålborg kommune.

e. Det af Frederikshavn kommunes skolevæsen planlagte efterforsorgsarbejde for elever udgået fra hjælpeklasser.

Fra det sociale udvalg i Frederikshavn har direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen modtaget indstilling om ydelse af statstilskud til et efterforsorgsarbejde for elever udgået fra hjælpeklasser i Frederikshavn kommune på linie med det arbejde, der udføres for hjælpeklasseeleverne i Ålborg kommune. Udgifterne er anslået til ca. 1 400 kr. årlig, hvoraf det forventes, at Frederikshavn kommune vil dække halvdelen.

C. Undervisningsministeriets udvalg af 25. august 1955 vedrørende særundervisningen.

Spørgsmålet om støtte til svagtbegavede unge, der udskrives af hjælpeskolerne, er for tiden under overvejelse af et underudvalg af det af undervisningsministeriet den 25. august 1955 nedsatte udvalg vedrørende særundervisningen, der under en forhandling med nærværende udvalg har oplyst, at man er sindet at foreslå, at der tilvejebringes en kuratorordning gennem en udbygning af skolevæsenet og arbejdsanvisningen (erhvervsvejledningen). Dette tænkes opnået ved, at der knyttes kuratorer til konsulenten for særundervisningen (skolepsykologen) og i kommuner med en særlig hjælpeskole til hjælpeskolens leder, og at disse kuratorer samtidig knyttes til arbejdsanvisningskontorerne.

Udgifterne, som omfatter honorar til kurator og udgifter ved timereduktion, kontorholdsudgifter, rejseudgifter m. v., forudsættes fordelt på skolevæsenet og arbejdsanvisningen i forholdet 3:1. Skolevæsenets udgifter tænkes fordelt på stat og kommune i samme forhold, som er gældende for udgifterne ved konsulenterne for særundervisningen, d. v. s. at statskassen for landkommunernes vedkommende afholder den fulde udgift, medens købstadskommunerne selv afholder udgifterne, men med almindelig lærerlønrefusion (85 pct.). Udgifterne ved eventuel oprettelse af erhvervsoptrænende skoler o. l. foreslås afholdt fuldt ud af skolevæsenet.

Udgifterne ved den del af kuratorernes virksomhed, der er knyttet til arbejdsanvisningskontorerne, afholdes af disse.

Arbejdet skal dog eventuelt kunne udføres af private foreninger, såfremt der lokalt er stemning for en sådan ordning og under

forudsætning af, at foreningen i fuldt omfang påtager sig det arbejde, der normalt tænkes udført af kurator inden for det pågældende område.

D. Udvalgets forslag.

Udvalget er med det under C nævnte udvalg enig i, at der over hele landet bør tilvejebringes mulighed for at yde hjælp til svagbegavede unge, der er udskrevet af skolen. Udvalget kan således tiltræde forslaget om oprettelsen af kuratorstillinger i tilknytning til det skolepsykologiske arbejde og arbejdsanvisningskontorerne. Udvalget er endvidere af den opfattelse, at man for så vidt angår København bør bygge videre på det arbejde, der udføres af Foreningen af 1915, og at denne forening bør udvide sit arbejde til omegnskommunerne, idet eleverne herfra ofte vil søge arbejde i København. Udvalget vil endvidere mene, at man i de byer, hvor der består en forening, bør bygge videre på denne forenings arbejde, medens udvalget i øvrigt er enig i, at der bør oprettes kuratorstillinger som foreslået, medmindre der fra lokal side fremsættes ønske om at oprette private foreninger til varetagelse af dette arbejde. Udvalget er enig i den foreslåede refusionsordning, dog således, at der til dækning af foreningernes udgifter gennem socialministeriet ydes et tilskud af statskassen, svarende til det tilskud, der ville blive ydet til en kommunal kuratorordning, medens de øvrige udgifter forudsættes dækket dels af vedkommende kommune, dels gennem private bidrag. Udvalget finder, at initiativet til en udbygning af de bestående foreninger og eventuel oprettelse af kuratorstillinger bør ligge hos interesserede private kredse og det stedlige skolevæsen.

Særlig for så vidt angår Foreningen af 1915 skal udvalget udtale følgende:

Det er udvalgets indtryk;, at foreningens arbejde ligger i udmærkede rammer, men at der bør skabes mulighed for foreningen gennem forhøjelse af vederlaget for tilsynsarbejdet at udvide dette til ca. 1200 børn, hvorved behovet må anses for dækket for Københavns kommunes vedkommende.

For at opbygge og stabilisere tilsynsarbejdet påtænker foreningen endvidere for et mindre honorar (150 kr. årlig + pct.-tillæg) at antage en kontaktperson ved hver hjælpskole, hvis opgave det bliver at være mellem-

mand mellem de enkelte lærere og sekretæren (kuratoren). Udvalget kan anbefale en sådan ordning.

En forudsætning for en udvidelse af foreningens arbejde til omegnskommunerne må være, at der sker en stabilisering af foreningens økonomi, således at denne kan hvile i sig selv.

Det er udvalgets opfattelse, at staten for Foreningen af 1915's vedkommende fortsat bør dække halvdelen af udgifterne, med fradrag af egne indtægter, herunder for så vidt angår skomagerværkstedet og husholdningskurserne.

Ifølge det foran side 58 gengivne budget for 1959-60 for foreningen, hvor der er taget hensyn til de pr. 1. april 1958 skete lønforhøjelser og en foreløbig udvidelse af tilsynet, andrager foreningens underskud ca. 34 600 kr. Hertil kommer 8 000 kr., der vedrører efterbetaling af løn for 1958-59. En fortsættelse af den hidtidige tilskudsordning, hvorefter staten og kommunen yder lige store tilskud, vil herefter medføre, at disse tilskud i 1959-60 bør fastsættes til 80 000 kr., og det årlige statstilskud herefter fastsættes til 72 000 kr.

Efter udvalgets opfattelse bør den fremtidige tilskudsordning fra det tidspunkt at regne, da det under C nævnte udvalgs forslag måtte blive gennemført, dog fastsættes således, at den ikke bliver ringere end den refusionsordning, der gennemføres for købstæderne.

Udvalget skal foreslå, at statstilskuddet til foreningen for tiden fra 1. april 1960 at regne fastsættes til 72 000 kr. årlig under forudsætning af, at der ydes et tilsvarende tilskud fra Københavns kommune, og at der ikke dækkes mere end det faktiske underskud ved foreningens arbejde.

Som der nærmere er redegjort foran, har foreningen gennem årene oparbejdet et likviditetsunderskud, der nu er dækket gennem et tilskud på 15 000 kr. af rådighedssummen i henhold til forsorg slovens § 127, stk. 4. Udvalget vil dog mene, at foreningen bør råde over en vis driftskapital og skal derfor foreslå, at der af bidragsfondens midler ydes foreningen et tilskud på 10 000 kr. til dette formål.

Udvalget skal endelig pege på, at en udvidelse af foreningens arbejde formentlig vil medføre, at der bør indrettes yderligere et værksted for drenge samt indrettes et optræningsværksted for piger.

XII. Sammendrag.

I betænkningen gennemgås de forslag, der er fremsat i ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelige ungdom, men som endnu ikke er ført ud i livet. Udvalget gør dels rede for, i hvilket omfang der foreligger planer om gennemførelse af de nævnte forslag, og afgiver dels indstilling herom.

I *kap. II* behandles spørgsmålet om en *efterundersøgelse af de i ungdomskommissionens børneværnsundersøgelse omhandlede børneværnslever*. Udvalget har foranlediget, at spørgsmålet er blevet drøftet i børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn, på grundlag af hvis forslag direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen gennemfører en foreløbig begrænset efterundersøgelse.

I *kap. III* redegøres for ungdomskommissionens forslag om at *give læger og sundhedsplejersker øget kendskab til tilpasningsvanskeligheder hos børn og om ansættelse af sociallæger ved større kommuner*. Udvalget har ikke fundet anledning til at foreslå foretaget videre, for så vidt angår disse spørgsmål, men har dog peget på, at det må anses for ønskeligt, at den nuværende undervisningsplan for sundhedsplejersker, da disses arbejdsområde i hvert fald i København påtænkes udstrakt til også at omfatte børn over 1 år, udvides med hensyn til fagene børnepsykiatri og børnepsykologi.

Udvalget foreslår, at der til direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen knyttes en deltidsansat honorarlønnet *psykiatrisk konsident*.

Med hensyn til det *psykiatriske tilsyn ved opdragelseshjemmene* er udvalget med ungdomskommissionen enig i, at der bør indføres psykiatrisk tilsyn ved samtlige opdragelseshjem, der er beregnet for børn og unge med adfærdsvanskeligheder, idet udvalget dog understreger betydningen af, at udvidelse af det psykiatriske tilsyn sker gradvis, efter-

hånden som der fremsættes ønsker herom fra det pågældende hjem. Udvalget er principielt af den opfattelse, at der bør aflægges mindst 12 besøg årlig og således, at hvert besøg har en varighed af mindst en halv dag. Det anbefales endelig, at der *ved de opdragelseshjem*, der er beregnet på at modtage det vanskeligste klientel ansættes - indtil videre normalt deltidsbeskæftigede - *psykologer*.

I *kap. IV* behandles de af ungdomskommissionen rejste spørgsmål vedrørende den forebyggende børneforsorg.

Der gøres rede for mulighederne for at indføre *familiesystemet i vuggestuer*. Udvalget finder en sådan tilrettelæggelse af arbejdet ønskelig og foreslår, at der arbejdes henimod gennemførelse af en sådan ordning, men mener af hensyn til de økonomiske konsekvenser ikke at kunne stille forslag om systemets fuldstændige gennemførelse for tiden.

Udvalget kan ikke gå ind for oprettelse af særlige *børnehaver for børn med særlige adfærdsvanskeligheder*, men foreslår, at der anbringes enkelte (3 a 4) vanskelige børn i dertil særligt egnede almindelige børnehaver, der bør have et nært samarbejde med en børnehavepsykolog.

Udvalget stiller forslag om, at der ved de rådgivningsklinikker, der ventes anerkendt inden for en nærmere fremtid, ansættes en *børnehavepsykolog*, der har bestået universitetseksamen i psykologi og derefter har gennemgået en klinisk uddannelse. Pågældende bør tillige have uddannelse og erfaring som børnehavelærerinde.

Endelig foreslår udvalget, at det af udvalget vedrørende uddannelse af ledere og medarbejdere til børneforsorgens institutioner fremsatte forslag om et *supplerende kursus for ældre medarbejdere ved henholdsvis børnehaver og fritidshjem* nu fremmes. Der

vil af direktoratet blive udarbejdet nærmere forslag til afholdelse af kursus af denne art.

I kap. V redegøres for *læreruddannelsens* betydning for forebyggelsen af tilpasningsvanskeligheder for børn i skolealderen. Udvalget foreslår, at der i pædagogik og i praktikundervisningen tages særligt hensyn til tilrettelæggelsen af den samlede skolesituation i de 2 første skoleår, samt at seminarieleverne gøres bekendt med baggrunden for og tilrettelæggelsen af undervisningen på de skoler, der hører under børneforsorgen og sørforsorgen.

Der opstilles endvidere visse retningslinjer for et samarbejde mellem de *skolepsykologiske kontorer* og de *anerkendte rådgivningsklinikker for børn*.

I kap. VI behandles spørgsmålet om *uddannelse af socialkontorernes personale*. Udvalget finder, da Den sociale Skole nu er udbygget med en afdeling i Århus, ikke anledning til at foreslå foretaget videre, for så vidt angår dette spørgsmål. Man peger også på, at *børneværnskonsulenterne*, til hvis ansættelse der nu er tilvejebragt lovhjemmel, vil kunne blive en støtte for arbejdet i de mindre børneværn. Det anbefales, at der snarest søges bevillingsmæssig hjemmel til ansættelse af 6 konsulenter udover konsulenten på Fyn, der har virket i en årrække.

I kap. VII behandles først ungdomskommissionens forslag om at intensivere *plejehjemsarbejdet*. Der foreslås en ændret tilskudsordning for plejehjemsforeningerne, således at der fremtidig ydes disse et årligt tilskud på 20 kr. + sædvanligt procenttillæg pr. barn anbragt i pleje i årets løb samt 20 kr. + sædvanligt procenttillæg pr. barn anbragt i pleje pr. 31. marts, for så vidt barnet har været anbragt i pleje af foreningen i mindst 3 måneder. For så vidt angår selskabet af 1898 til støtte for faderløs ungdom, der hidtil har oppebåret tilskud via plejehjemsforeningerne, foreslås det, at tilskuddet til denne forening, der ikke driver egentligt plejehjemsarbejde, ydes som en særlig bevilling på finansloven, der foreslås fastsat til 30 000 kr.

Der foreslås en særlig tilskudsordning for landsorganisationen Red Barnet, nemlig 20 kr. + sædvanligt procenttillæg pr. barn anbragt i pleje i årets løb inden for 6 ugers perioder.

Endelig foreslås det at yde et ekstraordi-

nært tilskud til de plejehjemsforeninger, der med henblik på løsning af særlige opgaver, herunder anbringelse af børn med tilpasningsvanskeligheder i pleje, ansætter kvalificerede heldagsbeskæftigede medarbejdere, svarende til 90 pct. af udgifterne til lønningerne. Det foreslås endelig, at der med henblik på løsning af tilsvarende opgaver i Frederiksborg amt ved optagelseshjemmet Lundely, der drives af plejehjemsforeningen for dette amt, normeres en heldagsbeskæftiget socialrådgiver i 13. lønningsklasse.

Udvalget foreslår, at der i hvert af finansårene 1959-60 og 1960-61 ydes mødrehjælpen i København et tilskud på 15 000 kr. af bi-dragsfondens midler til dækning af udgifterne til *anbringelse i privat dagpleje* af børn af enlige mødre, der af en eller anden grund ikke kan anbringes i vuggestuer, hvorhos udvalget har foranlediget, at spørgsmålet om ydelse af offentligt tilskud til anbringelse i privat dagpleje tages op til drøftelse af det pædagogiske nævn.

Udvalget har endvidere foranlediget, at spørgsmålet om, hvorvidt der bør foretages en *undersøgelse af værdien af plejehjemsanbringelse*, er blevet drøftet i et møde i det pædagogiske nævn. Udvalget har tilsluttet sig nævnets standpunkt, hvorefter man begynder med at undersøge nogle nyere anbringelser i plejehjem, hvor der har vist sig vanskeligheder i forholdet mellem barnet og plejeforældrene, og hvorefter en sådan undersøgelse formentlig kan foretages af plejehjemsforeningen i Københavns amt. Udvalget har herefter henstillet til direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen at udarbejde et forslag til en undersøgelse af denne art, så snart en fast tilskudsordning til sikring af plejehjemsforeningens arbejde er gennemført.

Udvalget foreslår, at der i *direktoratet ansættes en socialrådgiver* med den opgave at foretage de undersøgelser, der er fornødne for at afgøre, om de i de forskellige *opdragelseshjem* anbragte børn evt. bør anbringes i *plejehjem*. Udvalget finder det naturligt, at man begynder med at have opmærksomheden henvendt på de børn, der fra spædbørnehjem eller optagelseshjem skal videreantares, fordi de ikke kan hjemgives til moderen eller bortadopteret. Endvidere bør der foretages nærmere undersøgelser vedrørende børn, der for kortere tid siden er anbragt i almindelige børnehjem.

Udvalget finder, at der bør fastsættes *vejledende takster for børns anbringelse i plejehjem*, og at disse takster bør fastsættes noget højere end normalbidraget til forældreløse børn. For adfærdsvanskelige børn bør plejehjemsgepengene fastsættes i hvert enkelt tilfælde under hensyn til hvert enkelt barns forhold.

Udvalget foreslår, at der sker en *udskillelse af de tidligere optagelseshjem og iagttagelseshjem*, der er beregnet for børn eller unge, som har udvist adfærdsvanskeligheder, og for hvem en støtte af kortere varighed med hensyn til undervisning og opdragelse må anses for tilstrækkelig, eller som er beregnet til iagttagelse i tilfælde, hvor der er tvivl om, hvorledes et barn bør anbringes. Der bør til disse hjem knyttes særlig psykiatrisk-psykologisk bistand, og de anerkendte rådgivningsklinikker bør have mulighed for et nært samarbejde med hjemmene.

Udvalget har peget på, at det særligt må anses for påkrævet, at der snarest oprettes et nyt iagttagelseshjem i Storkøbenhavn og har foranlediget, at direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen fører de videre forhandlinger herom, og at et projekt gennem det økonomiske nævn forelægges socialministeriet.

Udvalget redegør for det nuværende *antal normerede børn på almindelige børnehjem*. Spørgsmålet har været drøftet i det pædagogiske nævn, som har udtalt, at 25 pladser inkl. lærlingepladser eller pladser til udgående elever bør være det absolutte maksimum ved godkendelse af planer til opførelse af fremtidige børnehjem. Udvalget har tilsluttet sig nævnets standpunkt.

Udvalget har endvidere redegjort for, i hvilket omfang det kan anses påkrævet i tilknytning til *almindelige børnehjem at opretholde egen skole*. Ved halvdelen af hjemmene, der nu har egen skole (6 af 12) skulle opretholdelse af egen skole være påkrævet, medens skolerne ved de øvrige 6 hjem efterhånden skulle kunne afvikles.

Udvalget redegør for antallet af de bestående *skolehjem* og overvejelserne om disses

fremtidige anvendelse samt gør nærmere rede for de foreliggende planer med hensyn til *udbygningen af behandlingshjem* for børn og *specialafdelinger* for adfærdsvanskelige unge. Udvalget finder, da disse spørgsmål allerede drøftes i det pædagogiske nævn, ikke anledning til at fremsætte særlige forslag, for så vidt angår disse spørgsmål.

I *kap. VIII* redegøres for ungdomskommissionens forslag om *foranstaltninger over for unge over 18 år*. Under hensyn til, at disse spørgsmål enten har været overvejet eller for tiden er til overvejelse i kompetente udvalg eller kommissioner, finder udvalget ikke anledning til at foreslå videre foretaget.

I *kap. IX* behandles spørgsmålet om *særlig behandling af unge lovovertrædere*. Udvalget finder ikke anledning til at foreslå foretaget videre, for så vidt angår dette spørgsmål, men henstiller dog, at direktoratet for fængselvæsenet og Dansk Forsorgsselskab er opmærksom på spørgsmålet om oprettelse af flere ungdomspensioner for unge løsladte.

I *kap. X* stiller udvalget forslag om gennemførelse af den ved § 125 A i loven af 7. juni 1958 om ændringer i forsorsloven tilvejebragte hjemmel til at yde *rådgivningsklinikker for børn* offentlige tilskud og foreslår herunder fastsat nærmere regler for ledelsen og bestyrelsesforholdene m. v. for anerkendte rådgivningsklinikker.

I *kap. XI* behandles spørgsmålet om *hjelpeforanstaltninger over for svagtbegavede unge*. Udvalget kan tilslutte sig et af undervisningsministeriets udvalg af 25. august 1955 vedrørende særundervisningen under en forhandling fremsat forslag, hvorefter der ud over hele landet tilvejebringes en *kuratorordning* gennem en udbygning af skolevæsenet og arbejdsanvisningen. Endvidere bør der være mulighed for at oprette private foreninger til varetagelse af dette arbejde. For så vidt angår København, foreslår udvalget, at man bygger videre på det af *Forjeningen af 1915* udførte arbejde, og at der i konsekvens heraf ydes denne forening øget offentlig støtte.

Udkast til ændring af socialministeriets cirkulære af 26. august 1955 om læge- og tandlægetilsyn med børn i anerkendte opdragelseshjem og om statens refusion af udgifterne hertil, samt til læge-, tandlæge- og sygehusbehandling af sådanne børn.

Til § 19,

Stk. 1 og 2 affattes således:

»Ethvert af de i forsorgslovens §§ 136, stk. 2 d og 137, stk. 2 d nævnte opdragelseshjem, for så vidt de er anerkendt til at modtage børn eller unge, hvis udvikling ikke står mål med det normale, uden at de dog er trængende til særforsorg samt de i § 136, stk. 2 e nævnte anerkendte opdragelseshjem skal have psykiatrisk lægetilsyn.

Stk. 2. Efter socialministeriets nærmere bestemmelse kan der gennemføres psykiatrisk lægetilsyn ved de i forsorgslovens § 136, stk. 2 c, sammenholdt med 138, stk. 1, 137, stk. 2 b og 137, stk. 2 c, sammenholdt med § 138, stk. 1 samt ved de i §§ 136, stk. 2 d og 137, stk. 2 d nævnte hjem, der ikke er omfattet af bestemmelsen i stk. 1. Under ganske særlige omstændigheder kan psykiatrisk lægetilsyn endvidere gennemføres ved de i forsorgslovens §§ 136, stk. 2 a og b, og 137, stk. 2 a, nævnte anerkendte opdragelseshjem.«

Stk. 2 ændres til stk. 3, og 1. punktum affattes således:

»Lægen skal i almindelighed have anerkendelse som speciallæge i psykiatri, for så vidt angår hjem for børn, i børnepsykiatri. Der indhentes gennem direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen en udtalelse fra sundhedsstyrelsen over de indkomne ansøgninger,

hvorefter indstilling fra hjemmet indhentes, og lægen beskikkes af direktoratet.«

Stk. 3 ændres til stk. 4.

Til § 20.

Stk. 1 affattes således:

»Tilsynet skal have følgende omfang:

1) Ved de i forsorgslovens §§ 136, stk. 2 d, 137, stk. 2 c, sammenholdt med 138, stk. 1, og 137, stk. 2 d, nævnte hjem aflægger lægen regelmæssigt indtil 12 besøg årlig. Under særlige omstændigheder kan tilsynet efter direktoratets nærmere bestemmelse udvides til 24 besøg årlig.

2) Ved de i forsorgslovens §§ 136, stk. 2 c, sammenholdt med 138, stk. 1, nævnte hjem aflægger lægen regelmæssigt indtil 24 besøg årlig.

3) Ved de i forsorgslovens § 136, stk. 2 e, nævnte hjem fastsætter direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen det årlige antal besøg i det enkelte hjem under hensyn til hjemmets særlige forhold.

4) Såfremt der etableres tilsyn ved de i forsorgslovens §§ 136, stk. 2 a og b, og 137, stk. 2 a og b, nævnte hjem, fastsætter direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen tilsynets omfang for hvert enkelt hjemskommende. Kun de elever, der har behov herfor, undergives tilsyn.«

**De for plejehjemsforeningerne i Børnesagens Tidende 1955,
side 493-94 offentliggjorte takster.**

Foreningens navn	Takster	Bemærkninger
1) Foreningen af 1837	Indtil 11 år 400 kr. årl. 11 år-konfirmat. 300 Konfirmationshjælp. 400	Foreningen yder hjælp i særlige anledninger, f. eks. på grund af ødelagt sengetøj, anskaffelse af beklædningsgenstande, skolebøger, cykle o. lign. samt i anledning af tandlægebehandling og sygdom.
2) Plejehjemsforeningen for Københavns amt.		Taksterne forhøjes efter forholdene i det enkelte tilfælde. I almindelighed betales for tiden 1 200-1 500 kr. årlig. Konfirmationshjælp 300 kr. Andre udgifter efter behov.
3) Plejehjemsforeningen for Frederiksborg amt.	900 kr. årlig. 200-250 kr. til 1. gangs beklædning. 250 kr. konfirmationshjælp.	Som tilskud i læretiden 1 800 kr. årlig.
4) Plejehjemsforeningen for Roskilde amt.	600 kr. årlig. 200 kr. i konfirmationshjælp.	Ved anbringelsen i lære aftales størrelsen af taksten i hvert enkelt tilfælde.
5) Holbæk amts plejehjemsforening.	600 kr.-800 kr. årlig. 200 kr. beklædningsstilskud. 300 kr. konfirmationsudstyr.	I særlige tilfælde er betalt indtil 900 kr. årlig.
6) Sorø amts plejehjemsforening.	0-14 år 500 kr. årlig. Det første år kan der ydes 200 kr. til beklædning. Herudover ydes 50 kr. til beklædning ved skolegangs begyndelse, hvis barnet er anbragt før det fyldte 6. år. Konfirmationshjælp: 300 kr.	
7) Præstø amts plejehjemsforening.	600 kr. årlig 0-14 år. 50 kr. beklædningshjælp og skolegang. 300 kr. konfirmationshjælp.	Tjeneste- og læreforhold efter de betingelser, som er de alm. i den pågældende eg.

Foreningens navn	Takster	Bemærkninger
8) Plejehjemsforeningen »Børnenes Vel«, Næstved.	1 200-1 560 kr. årlig. 120 kr. i beklædningshjælp 2 gange årlig. Konfirmationshjælp: 300 kr.	Taksterne forhøjes og nedsættes efter forholdene i de enkelte tilfælde.
9) Bornholms amts plejehjemsforening.	0-7 år 400 kr. årlig + dyrtidstillæg 200 kr. 7-14 år 400 kr. årlig + dyrtidstillæg 300 kr. 300 kr. som hidtil i konfirmationshjælp. Lærlinge 500 kr. efter særlig vedtagelse i hvert enkelt tilfælde.	
10) Lolland-Falsters plejehjemsforening.	0-14 år 600 kr. årlig. Konfirmationshjælp 300 kr.	Der udbetales hjælp til lærlinge, men ikke efter bestemte takster.
11) Odense amts plejehjemsforening.	0-14 år 600 kr. årlig, i enkelte tilfælde er dog betalt 800 kr. årlig. Konfirmationshjælp 300 kr.	Ved anbringelse i lære kan der betales plejehjemmet 400 kr. årlig. Ved ophold i efter- eller højskole ydes 300 kr. til 400 kr.
12) Børnenes pleje, Odense.	900-1 080 kr. årlig. Til konfirmationshjælp ca. 200 kr.	
13) Svendborg amts plejehjemsforening.	600 kr. årlig. 300 kr. til konfirmationshjælp.	Herudover anmoder foreningen hjemstedskommunerne om tilskud til beklædning, uddannelse m. m.
14) Børnenes Vel, Svendborg.	Foreningen følger ikke bestemte takster. Overstiger ikke 35 kr. i kvartalet for hvert barn.	
15) Langelands plejehjemsforening.	0-5 år 800 kr. årlig. 5-14 år 750 kr. årlig. Konfirmationshjælp 200 kr.	Ved anbringelse i lære ydes 400 kr. årlig. Tandbehandling ydes til det fyldte 18. år.
16) Plejehjemsforeningen for Ålborg stifts østlige del.	540 kr. årlig 400 kr. konfirmationshjælp.	
17) Børnenes Vel, Ålborg.	0-2 år 180 kr. årlig. 2-8 år 156 kr. årlig. 8-11 år 132 kr. årlig. 11-14 år 108 kr. årlig. Der ydes et dyrtidstillæg på 30kr. årlig. Konfirmationshjælp 150-200 kr.	

Foreningens navn	Takster	Bemærkninger
13) Viborg og Ålborg amters plejehjemsforeninger.	0-14 år 600 kr. årlig. Ved skolegangens begyndelse ydes 40 kr. i beklædningsstilskud. Konfirmationsudstyr 350 kr.	Ved læreanbringelse aftales taksten i hvert enkelt tilfælde. Endvidere ydes eventuel hjælp til ophold på efterskole.
19) Thisted amts plejehjemsforening.	0-6 år 600 kr. årlig. 7-12 år 560 kr. årlig. 13-14 år 500 kr. årlig.	
20) Randers amts plejehjemsforening.	0-14 år 720 kr. årlig. Konfirmationshjælp 400 kr.	
21) Plejehjemsforeningen for Århus stifts sydlige del.	Foreningen følger ikke bestemte takster.	
22) Vejle amts plejehjemsforening.	750-1 000 kr. årlig + beklædning ved modtagelsen, i enkelte tilfælde betales mere. 300 kr. konfirmationsudstyr.	Ved læreanbringelse og efterskoleophold aftales taksten i hvert enkelt tilfælde.
23) Ringkøbing amts plejehjemsforening.	Købstæder o. 1. øvrige land 0-2 år 840 kr. 720 kr. over 2 år 700 kr. 604 kr. Konfirmationshjælp: 600 kr. 600 kr.	Hvis barnet er hjemmehørende i Ringkøbing amt, yder foreningen heraf 120 kr. eller 100 kr. årlig, eftersom barnet er under eller over 2 år.
24) Plejehjemsforeningen for Ribe amt.	0-8 år 600 kr. årlig. 8-12 år 500 kr. årlig. 12-konfirmation 400 kr. årlig. Konfirmationshjælp 200 kr.	
25) Nordslesvisk asyls plejehjemsforening.		Foreningen har ikke faste takster for børn under konfirmationsalderen. For drenge i lære ydes fra 2 040 kr.-2 160 kr. årlig. For piger i lære ydes 1 920 kr. årlig.
26) Kristelig Forening for Børneforsorg.	0-10 år 700 kr. årlig. 10-14 år 600 kr. årlig. Konfirmationshjælp 300 kr.	Når specielle forhold gør sig gældende, træffes særlig aftale.
27) Foreningen Jysk Børneforsorg, Århus.		Foreningen har ikke faste takster, men der forhandles med børneværnet i hvert enkelt tilfælde.
28) Katolske menighedsplejer.		Foreningen har ikke faste takster, men der forhandles i hvert enkelt tilfælde.

HOVEDBESTYRELSEN FOR
DE DANSKE PLEJEHJEMSFORENINGER

Vejle, den 4. marts 1959.

Bilag 3.

*Direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen,
Rosenvængets Allé 16, København 0.*

Under henvisning til direktoratets skrivelse af 11. oktober f. å. (202) vedrørende spørgsmålet om plejepentetakster skal man efter nærmere drøftelse dels på plejehjemsforeningernes repræsentantskabsmøde, dels med de enkelte organisationer, udtale, at de danske plejehjemsforeninger meget nødig vil ændre det principielle grundlag, på hvilke organisationerne hidtil har arbejdet i hen- seende til fremskaffelse af plejehjem.

Plejehjemsforeningernes synspunkter har altid været følgende: Det ideale er, at der ikke ydes plejeløn, idet plejhjemmet alene ønsker et plejebarn for barnets skyld og ikke

for igennem barnets modtagelse at opnå en indtægt. I praksis er det selvfølgelig klart, at man i mangfoldige tilfælde står over for hjem, der i og for sig gerne modtager plejebarnet ud fra disse synspunkter, men hvis økonomi er af en sådan beskaffenhed, at en økonomisk støtte er nødvendig, for at plejebarnet kan modtages. I sådanne tilfælde har plejehjemsforeningerne hidtil anset det for rigtigst at ansætte plejelønnen ganske individuelt. En følge heraf er, at plejehjemsforeningerne hverken opererer med en minimumstakst eller maksimumstakst.

P. h. v.

Kr. Black.

Udkast til cirkulære om anerkendte rådgivningsklinikker for børn.

I medfør af § 125 A lov om offentlig forsorg, således som denne bestemmelse er affattet ved lov nr. 192 af 7. juni 1958 om ændringer i forsorgsloven (vedrørende børneforsorgens administration m. v.), fastsætter socialministeriet herved regler angående ledelsen og bestyrelsesforholdene m. v. ved anerkendte rådgivningsklinikker for børn. Endvidere fastsættes nærmere regler for ansættelses- og lønforhold samt uddannelses- og pensionsforhold for det ved klinikkerne ansatte personale.

Kapitel I.

Bestyrelsesforholdene.

§ 1. Anerkendte rådgivningsklinikker for børn skal have et tilsynsråd og en af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen godkendt vedtægt.

§ 2. Tilsynsrådet består af 5 à 7 medlemmer og beskikkes af socialministeren for en periode af 4 år, svarende til valgperioden for kommunale råd.

Stk. 2. Et medlem beskikkes direkte af socialministeren. To à tre medlemmer, der skal repræsentere de købstæder og amtsråd, inden for hvis område klinikken er bestemt til at virke, beskikkes efter indstilling fra vedkommende købstæder, amtsråd eller kommunale organisation. De øvrige to à tre medlemmer, hvoraf ét skal være læge, beskikkes efter indstilling af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen efter forudgående forhandling med det tidligere tilsynsråd, såfremt klinikken drives som selvejende institution, med vedkommende kommune (kommuner), såfremt klinikken drives af en eller flere kommuner, og med vedkommende forening (foreninger), såfremt klinikken drives af en eller flere foreninger.

Stk. 3. Medlemmerne af tilsynsrådet skal nyde almindelig agtelse og skal normalt være

bosiddende inden for det område, klinikken dækker. Tilsynsrådet skal bestå både af mænd og kvinder og mindst ét medlem skal være en børneforsorgskyndig person.

§ 3. Tilsynsrådet har til opgave at samvirke med klinikkens leder til opnåelse af klinikkens formål og føre tilsyn med, at klinikken drives på en sådan måde, at den opfylder sine opgaver. Tilsynsrådet har ret til at undersøge alle klinikken vedrørende forhold og til desangående at forlange oplysninger og erklæringer af lederen. Klage over klinikkens forhold vil altid være at forelægge tilsynsrådet - for klinikker, der drives af en anerkendt forening for børneforsorg, dog foreningens bestyrelse, som derefter i samråd med tilsynsrådet tager stilling til det fremkomne. I tilfælde af meningsforskel mellem tilsynsrådet og lederen eller foreningens bestyrelse kan det pågældende spørgsmål forelægges direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen til afgørelse. Den af direktoratet truffene afgørelse kan af hver af parterne indankes for socialministeren.

Stk. 2. Tilsynsrådet afgiver, efter at der fra sundhedsstyrelsen er indhentet erklæring om andragernes kvalifikationer, indstilling om ansættelse af lederen gennem direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen til socialministeriet, der træffer den endelige afgørelse af spørgsmålet om, med hvem stillingen vil være at besætte. Lederen ansættes af tilsynsrådet. Afskedigelse af lederen foretages ligeledes af dette, men kan kun ske efter forud indhentet tilslutning fra socialministeriet. Klinikkenes anerkendelse vil være at søge fornyet i tilfælde af lederskifte.

Stk. 3. Lederen udarbejder hvert år en kortfattet beretning om klinikkens virksomhed for det sidst forløbne år. Beretningen tilstilles i 3 eksemplarer tilsynsrådet, som indsender denne med de bemærkninger, det måtte finde anledning til henholdsvis til direktoratet og sundhedsstyrelsen. Tilsyns-

rådet drager omsorg for beretningens eventuelle offentliggørelse.

§ 4. De for tilsynsrådet foreliggende sager behandles enten skriftligt ved cirkulation eller mundtligt i rådets møder, der afholdes så ofte, som dette er fornødent, dog mindst 4 gange årlig. Mindst 2 møder om året afholdes på klinikken. Møderne sammenkaldes af formanden eller, såfremt denne er forhindret, næstformanden, men 2 andre medlemmer har ret til at kræve afholdt møde ved henvendelse til formanden. Klinikkens leder bør i almindelighed deltage i tilsynsrådets møder, dog uden at have stemmeret. Over tilsynsrådets forhandlinger føres en protokol. Formanden eller, såfremt denne er forhindret, næstformanden leder forhandlingerne og drager omsorg for, at rådets beslutninger gennemføres.

Stk. 2. Om sager, hvis afgørelse ikke tåler opsættelse, indtil en beslutning af det samlede tilsynsråd foreligger, tages beslutning af formanden (næstformanden) på rådets vegne, men beslutningen bliver da senere at forelægge tilsynsrådet til godkendelse. Rådets beslutninger tages med simpel stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed gør formandens eller, såfremt denne er forhindret, næstformandens stemme udslaget. Tilsynsrådet er beslutningsdygtigt, når 4 af medlemmerne er til stede, herunder formanden eller næstformanden.

Stk. 3. Tilsynsrådet vælger blandt medlemmerne af rådet en formand og en næstformand og fastsætter i øvrigt selv sin forretningsorden.

§ 5. Det samlede tilsynsråd oppebærer et honorar, hvis størrelse fastsættes af socialministeren efter forhandling med finansministeren, og til hvilket der ydes et procenttillæg, svarende til tillæg, der ydes til de på finansloven opførte honorarer. Herudover kan der i særlige tilfælde med direktoratets godkendelse ydes befordringsgodtgørelse.

§ 6. Den i § 1 omhandlede vedtægt skal navnlig indeholde bestemmelser om klinikens navn og formål, det område inden for hvilket klinikken skal gælde, dens tilsynsråd, bestemmelse om antagelse og afskedigelse af lederen, ledelsen af den daglige drift, herunder hvem der kan forpligte klinikken, samt

regnskabsførelse og revision. Endvidere skal den bortset fra tilfælde, hvor klinikken ejes af en eller flere kommuner indeholde bestemmelse om, hvorledes der vil være at forholde med institutionens kapital i tilfælde af, at klinikken nedlægges. I almindelighed vil formuen efter indstilling af tilsynsrådet - for så vidt angår klinikker der ejes af en anerkendt forening for børneforsorg, dog efter beslutning af det ifølge foreningens vedtægter (love) kompetente organ - og med socialministerens godkendelse være at anvende til andre formål inden for børneforsorgen.

Kapitel II.

Personalet.

§ 7. Det er en forudsætning for klinikens anerkendelse, at der til klinikken er knyttet såvel børnepsykiatri som psykologisk sagkundskab. Klinikken bør normalt ledes af en overlæge, der er speciallæge i børnepsykiatri. De til klinikken knyttede psykologer bør være klinisk uddannede og en af dem bør tillige have uddannelse og erfaring som børnehavelærerinde, jfr. § 12, stk. 2.

Stk. 2. Til klinikken knyttes socialrådgiverbistand, samt en konsulent, der er speciallæge i børnesygdomme, medmindre en af de til klinikken knyttede speciallæger i børnepsykiatri selv er speciallæge i børnesygdomme.

Stk. 3. De til klinikkerne knyttede speciallæger i børnepsykiatri er forpligtede til at modtage beskikkelse som psykiatrisk tilsynsførende ved mindst ét opdragelseshjem, beliggende inden for klinikens arbejdsområde efter reglerne i socialministeriets cirkulære af 26. august 1955 om læge- og tandlægetilsyn med børn i anerkendte opdragelseshjem m. v.

§ 8. Socialministeriet fastsætter for hver klinik antallet af normerede stillinger. Ansættelse af personale vil i øvrigt kun kunne ske inden for rammerne af det af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen årligt godkendte budget.

§ 9. Tilsynsrådet ansætter efter lederens indstilling det øvrige personale. Ansættelse af personale, der ønskes ansat i normerede stillinger, skal forelægges direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen til godkendelse.

§ 10. For det normerede personales vedkommende finder reglerne i socialministeriets cirkulære af 00.

1960 om ansættelsesforholdene for det fast ansatte personale vel anerkendte institutioner for forebyggende børneforsorg tilsvarende anvendelse, herunder reglen om optagelse i børneforsorgens pensionskasse.

Kapitel III.

Klinikkernes arbejdsområde.

§ 11. Anerkendte klinikker for børn er forpligtet til at undersøge og behandle de børn, der i medfør af lov om offentlig forsorg § 123, stk. 1, in fine, henvises til klinikken af et børneværnsudvalg inden for klinikkens område.

Stk. 2. Klinikkerne kan herudover modtage børn, henvist af andre end de i stk. 1 nævnte børneværnsudvalg, samt børn, der henvises af en læge, af et hospital eller af er. børnehave- eller skolepsykolog.

§ 12. Anerkendte klinikker for børn er forpligtede til at yde psykiatrisk bistand til den stedlige plejehjemsforening, for så vidt denne anbringer særligt adfærdsvanskelige børn i pleje.

Stk. 2. De anerkendte klinikker er endvidere forpligtede til at yde psykologisk og eventuelt tillige psykiatrisk vejledning til børnehaver inden for klinikkens område, der modtager særligt adfærdsvanskelige børn. Den psykologiske vejledning skal fortrinsvis ydes af en universitetsuddannet psykolog med klinisk uddannelse, som tillige har uddannelse og erfaring som børnehavelærerinde.

Kapitel IV.

Samarbejdet med andre institutioner.

§ 13. En anerkendt klinik for børn har i samråd med direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen samt, såfremt vedkommende barn er inddraget under børneforsorg, efter aftale med vedkommende børneværn adgang til at benytte de opdragelseshjem, der ligger i nærheden af klinikken, herunder

navnlig opdragelseshjem af den i lov om offentlig forsorg § 136, stk. 2 c og e omhandlede art, som led i undersøgelsen og behandlingen af barnet.

§ 14. I tilfælde, hvor et barn tidligere har været undersøgt af et skolepsykologisk kontor eller på en hospitalsafdeling, bør vedkommende skolepsykolog, hospitalslæge eller hospitalspsykolog have adgang til at deltage i klinikkens konferencer vedrørende det omhandlede barn.

Kapitel V.

Betalingen af klinikkernes undersøgelse og behandling samt befordring til klinikkerne.

§ 15. For så vidt angår børn, der er henvist af et børneværnsudvalg, betales en af socialministeriet godkendt takst. I andre tilfælde er undersøgelsen og behandlingen vederlagsfri.

Stk. 2. Flvor barnet er henvist af et børneværnsudvalg afholdes de nødvendige befordringsudgifter såvel vedrørende barnet som forældrene af vedkommende børneværnsudvalg som børneværnsudgift. I andre tilfælde bør klinikken, hvor forældrene ikke selv kan afholde udgifterne til befordring, og hvor disse ikke kan afholdes som særhjælp efter bestemmelsen i forsorgslovens § 334, med forældrenes samtykke rette henvendelse til vedkommende børneværnsudvalg, om dette er villigt til at påtage sig udgiften i medfør af forsorgslovens § 123, stk. 1, nr. 3.

Kapitel VI.

Regnskabsførelse og revision m. v.

§ 16. Om regnskabsførelse og revision samt om ydelse af lån af statskassen, afskrivning af disse lån samt om anvendelse af overskud finder reglerne i socialministeriets bekendtgørelse af 10. juli 1951 af regler angående bestyrelsesforholdene, regnskabsførelse og revision m. v. ved anerkendte institutioner og foreninger for børneforsorg tilsvarende anvendelse.

København, 12. januar 1960.

Under henvisning til stedefunden forhandling senest den 14. december 1959 med udvalget vedrørende Ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelig ungdom vedrørende de i forsorgslovens § 125 A omhandlede rådgivningsklinikker for børn og disse klinikkers ledelse ønsker Dansk Psykologforening at fremkomme med følgende betragtninger:

Man kan ikke anerkende et synspunkt, der udelukker psykologer fra at komme i betragtning ved besættelse af lederstillingen på en rådgivningsklinik. De påtænkte klinikker skal ikke oprettes i tilslutning til hospitaler eller psykiatriske klinikker, men fungere selvstændigt. De skal ved arten at den behandling, der i langt de fleste tilfælde skal ydes, ligge på linje med andre institutioner, hvor ledelse og ansvar er overladt til særligt uddannede psykologer, f. eks. Universitetets Børnepsykologiske Klinik, behandlingshjem for børn og unge og skolepsykologiske kontorer.

Er tilpasningsvanskeligheder et medicinsk eller et psykologisk område ?

Fra lægemyndighederne bliver det stærkt betonet, at tilpasningsvanskeligheder i overvejende grad er et medicinsk område, hvorfor *ansvaret* for løsningen af de dertil knyttede problemer - eller for *forsøg* på en sådan løsning -- udelukkende kan placeres hos en læge, der er specialist i børnepsykiatri, og da dette postulat så sjældent har mødt modargumenter, bortset fra i mere lokale diskussioner, finder man det rimeligt i denne sammenhæng at fremsætte psykologernes synspunkter vedrørende de omhandlede problemer:

Barnets normale udvikling i forbindelse med omgivelsernes krav om social tilpasning gør forskellige konflikter unundgåelige, som det er beskrevet i litteraturen vedrørende den normale børnepsykologi og udviklingspsykologi. De forskellige udviklingsfaser indebærer i sig selv forskellige nærmere beskrevne kon-

fliktmuligheder og medfører karakteristiske reaktioner, der ligeledes er beskrevet og defineret i den psykologiske faglitteratur. Disse reaktioner opfattes tit af forældre som foruroligende, skønt det drejer sig om normale foreteelser, der ganske vist gennem uhenigtsmæssige modforholdsregler fra de voksnes side kan forstørres op eller bibeholdes urimeligt længe og derved kommer til at adskille sig fra de ytringer, der under mere gunstige betingelser gradvis klinger af for efterhånden at afløses af nye tilpasningskonflikter, der er normale for de følgende udviklingstrin. Som eksempel kan nævnes, at der *normalt* i forbindelse med forestillings- og fantasilivets voldsomme udvikling hos de 4-5-årige og den tilsvarende udvikling af impulser og primitive energier, der møder modstand og søges bremsede af omgivelserne, optræder angst hos barnet. Denne angst er således et *normalt* udviklingsfænomen, der imidlertid kan forstærkes i forbindelse med andre faktorer: Disse drejer sig undertiden om konstitutionelle forhold hos barnet og/eller om eftervirkninger af sygdom eller virkning af øjeblikkelig sygdom eller svækkelsestilstand, men i langt de fleste tilfælde står den forstærkede angst i forbindelse med forældrenes uforstående og upædagogiske holdning over for barnets reaktioner eller med tilfældige begivenheder af mere eller mindre voldsom karakter, der direkte eller indirekte får betydning for barnet i netop denne periode (social modgang, personlige skuffelser, stridigheder mellem forældrene, disses skilsmisse o. s. v., o. s. v.). Hvor den 4-5-åriges angst viser et normalt forløb, er behandling unødvendig, hvorimod pædagogisk-psykologisk støtte af forældrene i visse tilfælde kan være tilrådelig, hvis disse oplever de omtalte foreteelser som noget abnormt. Hvor udslagene derimod afviger fra normen, må der tages stilling til problemet og vurderes, om det drejer sig om en sygdom hos barnet, der kræver lægelig behandling og kontrol, eller

om det drejer sig om forståelige reaktioner på en for barnet ugunstig helhedssituation, hvori som regel et væld af faktorer indgår, som man kun gennem en indgående betragtning af dets livsbetingelser kan gøre rede for. Her kan forekomme tilfælde, hvor direkte sygdomssymptomer gør det vigtigt at få barn og familie i forbindelse med en læge - og andre, hvor det er pædagogisk-psykologiske eller sociale foranstaltninger, der er påkrævet.

Vi har her skitseret et enkelt af de mange tilfælde, hvor lægemyndigheder vil erklære, at ansvaret kun kan ligge hos en læge. Udtalelser af denne art stammer dog ofte fra læger, der ikke selv kender problemerne fra daglig praksis, men som rent teoretisk har indtaget deres standpunkt.

Som nævnt er en lang række vanskeligheder at betragte som normale udviklingsfænomener, som forældre, pædagoger og andre uden for den psykiatrisk-psykologiske fagkreds kan tage stilling til og »behandle«.

Hertil kommer en mængde adfærdsvanskeligheder, der kan forklares som forståelige reaktioner på uheldige milieufaktorer eller på mere tilfældige tilskikkelser, der rammer det enkelte barn eller dets familie. Disse reaktioner kan godt være yderst voldsomme, kan f. eks. dreje sig om grove tyverier hos børn, der føler sig snydt for kærlighed eller for materielle goder - eventuelt om ildspåstelse, udført af børn, der i et moralsk fordømmende milieu er blevet angst for egne seksuelle eller aggressive impulser. Andre eksempler kan dreje sig om børn, der ikke kan leve op til ambitiøse forældres krav om imponerende skolepræstationer, og som derfor intellektuelt kan gå i stå og end ikke kan fungere svarende til deres intelligensanlæg. Heller ikke disse børn kan uden videre kaldes »syge«. Endelig kan nævnes en meget omfattende gruppe børn, der uden selv at være det søger at svare til uklare ønsker og behov hos forældrene - til tendenser, som ofte er i modstrid med deres bevidst formulerede ønsker for deres barn. Man kan som eksempel nævne, at mange børn intellektuelt fungerer ringere end svarende til deres evner, fordi de har en uklar fornemmelse af, at »noget« i faderens eller moderens personlighed ville opfatte for stor dygtighed som en trussel - som et konkurrencemoment, der fremkalder modstand. Barnet indretter sig

derefter og vælger rollen som »dum«, for på denne måde at bevare en fars eller mors kærlighed.

Indgående psykologiske undersøgelser af barnets fantasiliv, bl. a. udført på Universitetets Børnepsykologiske Klinik, har kastet nyt lys over den meget nære sammenhæng mellem den rolle, barnet går ind i - og som kan manifestere sig som tilpasningsvanskeligheder - og dominerende træk i forældrenes personlighed.

Man har mange beviser på, at barnet i højere grad retter sig efter disse ubevidste tendenser hos forældrene end efter deres formulerede ønsker og opdragelsesprincipper. Heller ikke dette kan man kalde for »sygdom«, men for tendenser i den menneskelige natur, der er uhensigtsmæssige for opdragelsen af barnet til et harmonisk menneske med lyst og energi til at udnytte heldige dispositioner og med evne til ansvarsbevidste, sociale kontakter.

Mange af de nævnte vanskeligheder kan med held behandles af den, der har uddannet sig til en tilstrækkelig dyb forståelse af den menneskelige natur, baseret på børne- og ungdomspsykologiens fremstilling af den normale udvikling og de normale afvigelser herfra, på kendskabet til modning og indlæring, til de skiftende motivationer under udviklingen o. s. v. - og som har suppleret denne viden med dybdepsykologiens særlige bidrag til forståelse af psykiske fænomener og processer samt til sociologiens og socialpsykologiens teorier. Universitetsuddannede psykologer har i modsætning til lægerne fået en grunduddannelse på disse områder, og når de har suppleret denne uddannelse med specialtræning i klinisk psykologi, må de betragtes som de bedst kvalificerede til at løse de problemer, der hører ind under normalafvigelserne, eller som ligger tæt op til disse.

Et andet område har vi med de klart fremtrædende psykiatriske tilfælde, f. eks. med psykotiske eller grænsepsykotiske børn samt børn med hjernelidelser, der naturligt hører hjemme i den gruppe, der kun bør behandles af læger selv eller af psykologer under lægelig ansvar. Området er naturligvis ikke udtømt med de nævnte tilfælde.

Mellem disse to ydergrupper 1) de normale adfærdsproblemer og de normale afvigelser herfra, de forklarlige milieureaktioner på forældrenes ubevidste ønsker og tendenser og

2) de klart psykiatiske tilfælde - findes en gruppe, der kan betegnes som et grænseområde mellem psykologens og psykiaterens arbejdsfelt. Det drejer sig om en mængde af de symptomer, der ofte klassificeres som »neurotiske« - f. eks. tvangssymptomer, hysteriske reaktioner og meget voldsomme angstreaktioner. Her er et nært samarbejde mellem de to grupper ønskeligt og nødvendigt. Det viser sig gerne i praksis, hvem der har særligt talent for behandling af specielle vanskeligheder, og på de bestående klinikker har man da også fundet frem til en arbejdsfordeling, der ikke i det daglige volder problemer. Både læger og psykologer må erkende, at udforskningen af neuroser endnu ikke har nået til en klar og fyldestgørende afslutning, hvorfor man heller ikke har fundet frem til den mest hensigtsmæssige behandling, der tillige er praktisk gennemførlig. Mange neurotiske reaktioner hos børn er forståelige, når man tager deres miljøbetingelser i betragtning, og mange vil da også forklare neuroser som et opdragelsesprodukt og i videre forstand som skabt af sociale og kulturelle betingelser. Skønt vi med vor nuværende viden ikke har en helt sikker placering af neuroserne, vil læger være tilbøjelige til at betragte dem som medicinsk domæne, selv om det næsten udelukkende er de neurotiske børns psykologi, man har beskæftiget sig med, og som man med psykologiske midler har søgt at indvirke på.

Hvordan arbejdes i praksis på en rådgivningsklinik ?

Hvordan sikrer man sig nu i praksis, at barnet får den rette behandling? På en rådgivningsklinik (enten den nu er ledet af en læge, der samarbejder med en psykolog, eller af en psykolog, der samarbejder med læger) vil fremgangsmåden være den, at en socialrådgiver (evt. en læge eller en psykolog) optager en journal med så mange oplysninger om barnets øjeblikkelige tilstand, om dets hidtidige udvikling og om hele familiesituationen, som forældrene er i stand til og villige til at fremkomme med. En børnepsykolog vil foretage forskellige psykologiske prøver, eventuelt suppleret med eller erstattet af en observation af barnet i leg eller anden beskæftigelse eller blot i dets kontakt med psykologen selv eller med andre. Derefter vil en læge under-

søge barnet (i visse tilfælde både en børnelæge og en børnepsykiater), og på en efterfølgende konference vil der blive taget stilling til, hvad der yderligere skal ske med barnet, idet de forskellige bidrag fra anamnesen, fra de psykologiske prøver og/eller observation samt lægeundersøgelsen, sammenfattes under et helhedssynspunkt, og der vil blive truffet beslutning om videre dispositioner. Hvis der på grundlag af lægeundersøgelsen er fremkommet materiale, der motiverer direkte lægebehandling, eller i hvert fald lægekontrol, hvor en ikke-mediciner skal påtage sig den psykiske behandling, vil lægens krav naturligvis blive fulgt, også hvor lederen eventuelt er psykolog. Opfyldelsen af det rent medicinske krav vil således ikke være afhængig af, om lederen selv er læge.

Med hensyn til psykoterapien bør det fremhæves, at der ikke principielt er forskel på den af læger og den af psykologer udførte behandling, hvis begge parter har fået uddannelse i den i vore dage mest anvendte teknik. Det vil i disse kommentarer ikke være muligt at give en bare nogenlunde fyldestgørende fremstilling af den terapeutiske teknik eller af de teorier, hvorpå den bygger. Ganske groft kan man skitsere behandlingen således: Gennem samtaler med barnet eller gennem iagttagelse af dets leg, tegninger og eventuelt andre fantasiprodukter og specielt gennem en dybtgående vurdering af den måde, hvorpå barnet knytter sig til terapeuten både med positive og negative reaktioner, får man et billede af dets vurdering af sig selv og af sine omgivelser, ligesom man får et tydeligt billede af de fantasier og forestillinger, der er med til at diktere dets adfærd. De primitive impulser, der hører med til det menneskelige udstyr, er i kvalitet ens hos alle, men styrken og bremsevnen kan variere. Gennem den terapeutiske kontakt får man kendskab til impulsernes styrke og til den måde, hvorpå barnet forvalter de primitive tendenser. Man bliver klar over de misopfatninger og dominerende fantasier, der forhindrer det i en hensigtsmæssig og harmonisk tilpasning og intellektuel-social og følelsesmæssig udvikling. Terapien går ud på at gøre barnet mere realitetsbetonet og på at hjælpe det til en mere normalt fungerende samvittighed. Parallelt hermed arbejdes der på at ændre forældrenes holdning til barnet. Da der sjældent er lejlighed til at påtage sig en

egentlig behandling af forældrenes egne problemer eller at få en sådan behandling effektueret andetsteds, bliver kontakten med forældrene som regel en støttekontakt af pædagogisk-psykologisk og medmenneskelig karakter. Denne støtte kan normalt ydes af psykolog eller socialrådgiver, bortset fra de tilfælde, hvor forældrene virker så påfaldende og afvigende, at en psykiatrisk vurdering først bør finde sted, så lægen kan afgøre, om den fortsatte kontakt skal foregå hos psykiateren. Man kan her henvist til de af dr. Bowlby fremførte kriterier (se betænkningen s. 54), der går ud på, at for stærkt skadede børn med forældre, der ikke er villige til samarbejde eller eventuelt er for dårlige dertil, ikke bør behandles på en rådgivningsklinik. Hvis man ikke i nogen grad vil følge dette princip, vil de nye rådgivningsklinikker i for høj grad få karakter af børnepsykiatriske ambulatorier. Opgaven må være at udskille de alt for psykisk beskadigede børn og koncentrere sig om behandlingen af de mindre patologiske, men dog behandlingskrævende tilfælde, som man i alt for mange år har forsømt. Ved at interessere sig mere for denne gruppe, ville man samtidig lettere kunne løse de profylaktiske opgaver, der naturligt hører hjemme på disse institutioner. Man ville herved få kontakt med hjemmene, før børnene er blevet alt for dårlige, ligesom man gennem den første kontakt i anledning af det henviste barns problemer kunne råde, vejlede og hjælpe hjemmet til at undgå tilsvarende vanskeligheder med de andre børn.

Hvem bør lede en rådgivningsklinik ?

Danske psykologer anerkender fuldt ud det princip, hvis opfyldelse er forudsætningen for de nye rådgivningsklinikkers oprettelse, princippet om samarbejde mellem specialister fra forskellige fagområder. På de fleste klinikker af denne art er man i andre lande blevet stående ved et personale, sammensat af læger (børnelæger og/eller børnepsykiatere), psykologer, socialrådgivere og undertiden også pædagoger, hvortil naturligvis lommes det nødvendige kontorpersonale. Ofte er klinikkerne knyttet til hospitaler, og lederen er da medicinsk uddannet, men i andre tilfælde fungerer klinikkerne selvstændigt og kan da ledes enten af en læge eller

en psykolog, en socialrådgiver eller en pædagog.

Som eksempel på en klinik, der er ledet af en psykolog (Bodil Fårup), har man Universitetets Børnepsykologiske Klinik, der blev oprettet i 1950, og hvor det var en utrykkelig forudsætning for klinikens oprettelse, at netop en psykolog blev dens leder. Universitetets Børnepsykologiske Klinik har siden fungeret som rådgivningsklinik og som landets første og indtil for nylig eneste træningsinstitut for kliniske børnepsykologer. Man har her haft kontakt med samtlige de hospitalsafdelinger i landet, der beskæftiger sig med psykologisk-psykiatrisk arbejde med børn, ikke blot derved, at man har forsynet dem med uddannede børnepsykologer, men også helt direkte ved månedlige fælleskonferencer på Universitetsklinikken, hvor læger, psykologer og socialrådgivere fra alle de andre institutioner har deltaget, og hvor teoretiske og praktiske problemer af fælles interesse har været drøftet, og hvor man har fundet sammen i et positivt og stimulerende samarbejde. Klinikken har på tilfredsstillende måde løst sine forskellige opgaver, hvoraf mange er af samme art som dem, de kommende rådgivningsklinikker vil blive stillet overfor. Den danske klinik er anerkendt som træningscenter også i de andre nordiske lande, hvorfra man har modtaget psykologer til uddannelse i rådgivningsarbejde og psykoterapi med børn.

Da det så ofte fra lægelig side hævdes, at kun en børnepsykiater kan påtage sig ansvaret for den psykologiske behandling af barnet, bør det utrykkelig fremhæves, at den behandlingsform (psykoterapi), der almindeligvis anvendes, i sig selv er et speciale, som ingen læge og ingen psykolog behersker ud fra sin embedseksamen, og som heller ikke indgår i det børnepsykiatriske *speciale*, men som begge parter helt privat må sætte sig ind i. Det drejer sig om en lang og kostbar ekstrauddannelse for den, der har ønsket om og personlighed til at opnå en så omfattende indsigt i og beherskelse af dette speciale, som det med vor nuværende viden om de psykiske processer er muligt. Det er derfor mere logisk og reelt på det rent psykoterapeutiske at tale om et »psykologisk ansvar« end om et lægeligt ansvar, og hvor den ledende læge ikke kan tage dette »psykologiske ansvar«, fordi vedkommende eventuelt ikke selv er uddan-

net i den anvendte teknik, må han enten undlade anvendelse af psykoterapi på sin klinik eller overlade dette ansvar til en tilstrækkelig velkvalificeret kollega, det være sig læge eller psykolog.

Det kan vist fra alle sider anerkendes, at et team af sagkyndige på det her omhandlede felt er nødvendigt for at indsamle de oplysninger, som skal danne grundlag for en diagnose eller rettere en redegørelse for de problemer, som under barnets udvikling og i dets øjeblikkelige situation kan have bidraget til dets vanskeligheder.

Hvor det drejer sig om egentlige sindslidelser hos børn eller om organiske forstyrrelser, vil lægens undersøgelser og vurdering være afgørende for diagnosen, mens det i de mange tilfælde, hvor det drejer sig om opdragelsesproblemer og adfærdsforstyrrelser vil være en pædagogisk, psykologisk og social vurdering, der vil veje mest i oversigten over barnets og dermed også familiens problemer.

Der er ingen tvivl om, at der er et stort behov for behandling af dybt skadede børn med alvorlige sjælelige lidelser, men det er vor mening, at opgaverne i forbindelse med at yde hjælp til disse kategorier af børn må henlægges til børnepsykiatriske hospitalsafdelinger eller børnepsykiatriske ambula-

torier. Skal løsningen af de her nævnte opgaver henlægges til rådgivningsklinikkerne, vil disse kun være i stand til at behandle et yderst begrænset: antal børn, idet arbejdskapaciteten omgående vil blive beslået af meget langvarige behandlinger, og derved vil klinikkerne være udelukkede fra at være til hjælp for det større udsnit af forældre og lærere, som søger hjælp på et tidspunkt, hvor situationen endnu ikke er blevet kritisk for barnet eller familien.

Vi har givet denne noget brede orientering i de kliniske børnepsykologers arbejdsområder og arbejdsmetoder, ligesom vi har villet forsøge at skildre arten af og baggrunden for de adfærds- og tilpasningsvanskeligheder, der er karakteristiske for den største gruppe af børn, som retteligt hører hjemme på rådgivningsklinikkerne. Formålet hermed har været at begrunde vor opfattelse af, at de kliniske børnepsykologer i kraft af deres uddannelse og erfaring absolut må anses for kvalificerede til at påtage sig ledelsen af og ansvaret for arbejdet på en rådgivningsklinik.

Det er derfor Dansk Psykologforenings ønske, at man i den endelige udformning af regler angående ledelsen af de nye rådgivningsklinikker vil tage hensyn til de synspunkter, der her er fremsat.

E. Tranekjær Rasmussen.

Reimer Jensen.

Bodil Fårup.

Karen Berntsen.

København, 0., den 14. januar 1960.

Udvalget vedrørende ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelige ungdom,

Direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen Rosenvængets alle 18. 0.

Efter anmodning fra udvalget vedrørende ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelige ungdom skal Den alm. danske Lægeforening hermed redegøre for sin opfattelse angående de rådgivningsklinikker, der tænkes oprettet med hjemmel i lov om offentlig forsorg § 125 A, og specielt angående disse klinikkers ledelse, om hvilket spørgsmål lægeforeningen den 14. december 1959 har haft en drøftelse med udvalget.

Som det fremgår af udvalgets betænkning, drejer det sig om »klinikker for behandling af barn og unge med særlige tilpasningsvanskeligheder« (s. 47), og hvis »hovedopgave må være at undersøge og behandle de børn og unge, der henvises af børneværnet i henhold til bestemmelsen i forsorgslovens § 123, stk. 1, nr. 3 in fine« (s. 50). Desuden vil børn kunne henvises af læge, hospital og børnehave - eller skolepsykolog. Det må anses for udelukket, at de kommende rådgivningsklinikker skulle kunne indskrænke sig til at modtage »lettere tilfælde«.

Klientellets art vil være bestemt af den kendsgerning, at de her i landet eksisterende børnepsykiatriske afdelinger alle er så overbelastede, at de kun i ringe omfang kan påtage sig ambulante virksomhed, og den udbygning, der er i gang, vil kun i ringe grad ændre dette forhold. Følgelig vil de nye rådgivningsklinikker omgående blive søgt af de børn, der hidtil er gået forgæves til hospitalsklinikkerne.

Det vil bevirke, at rådgivningsklinikkerne i praksis vil komme til at fungere også som diagnosestationer, hvilket betyder, at der af lederen må kræves både grundig uddannelse og klinisk erfaring. Blandt de børn, der søger en sådan klinik, vil der foruden børn med normale adfærdsproblemer være børn med legemlige sygdomme og børn, som er sjæleligt syge. Da imidlertid enhver sjælelig

eller legemlig lidelse kan præstere sig som lettere eller sværere tilpasningsvanskeligheder, er det af største betydning, at ansvaret for diagnosen i disse grænsetilfælde ligger hos en læge, der ifølge sin uddannelse er mest egnet til at skelne mellem sundt og sygt og stille en diagnose, der tager både sjælelige og legemlige faktorer i betragtning.

Det intime samarbejde mellem læger, psykologer og socialrådgivere på en rådgivningsklinik vil være en indlysende selvfølge, både hvad angår diagnose og behandling. Men lægen, der har specialiseret sig på det medicinsk-psykopatologiske område, og som under sin uddannelse har erhvervet sig kendskab også til det psykologiske og sociale speciale, vil have særlige forudsætninger for at koordinere samarbejdet mellem de nævnte 3 fagområder.

Kliniske psykologer kan være højt kvalificerede på specielle områder, f. eks. vedrørende psykologiske undersøgelsesmetoder og visse psykologiske behandlingsmetoder, men dette berettiger dem ikke til at påtage sig en bred ansvarlighed for behandlingen af syge. Desuden er årsagerne til sygdom mangfoldige og komplicerede, og sondringen mellem sundt og sygt er ofte vanskelig. Lægens diagnose hviler på en sammenfatning af klinisk skøn og samtlige relevante psykologiske og fysiologiske undersøgelser, der hver for sig kun kan have begrænset og relativ værdi. Selv de mest forfinede psykologiske metoder og diagnoser vil aldrig kunne erstatte den medicinsk-psykiatriske helhedsdiagnose, og medicinsk uddannelse er af afgørende betydning for evnen til at vurdere hele personen.

Da de kommende rådgivningsklinikkers klientel således vil omfatte både grænseområdet mellem normalt og sygt og psykopato-

logiske og sværere børnepsykiatriske tilfælde, henhører disse offentlige undersøgelses- og behandlingsklinikker klart under det lægelige ansvarsområde. Og specielt må psykologerne i kraft af deres specielle normalpsykologiske uddannelse og tilsvarende ensidige professionelle oriering - og uanset deres eventuelt høje kvalifikationer på særlige områder - anses for principielt ikke kompetente som *ledere* af klinikker, der beskæftiger sig med syge børn og deres ofte lige så syge forældre. En sagkyndig psykiatrisk vurdering af forældres og andre pårørendes psykiske ejendommeligheder **vil** ofte være afgørende for diagnose og behandling af barnets psykiske afvigelse, og også på dette område vil psykologerne under hensyn til deres manglende psykiatriske uddannelse være principielt inkompetente som ansvarlige ledere.

Medens således klinikkerne første opgave må være at stille den rigtige diagnose, bliver den næste og lige så vigtige opgave at drage omsorg for, at den rette behandling bliver iværksat, dette ord taget i videste betydning. Behandlingen kan for nogle børn blive rent medicinsk, hvilket i praksis **vil** sige, at barnet som oftest efter undersøgelsen vil blive henvist til praktiserende læge, børnelæge, neurolog eller børnehospital.

Andre børn vil på grund af en svær neurose eller sindssygdом blive henvist til indlæggelse på en børnepsykiatrisk afdeling.

Adskillige børn henvist til rådgivningsklinikkerne af børneværnet vil efter undersøgelsen blive indstillet til fjernelse og anbringelse på en af børneforsorgens institutioner såsom sinkehjem, skolehjem og almindeligt børnehjem, medens andre vil blive henvist til længerevarende pædagogisk-psykologisk be-

handling i et af børneforsorgens behandlingshjem.

Tilbage bliver en større gruppe, som man ved at tilbyde forældre og barn vejledning og støtte, vil tilstræbe at lade forblive i hjemmet. Inden for denne gruppe vil et mindre antal findes egnet for individuel psykoterapi, men hvis den enkelte klinik skal yde hjælp over en bred front, vil denne sidste behandlingsform antagelig kun blive et mindre antal børn til del, i hvert fald hvad længerevarende psykoterapi angår.

Kliniklederens kvalifikationer må være bestemt af det klientel, som klinikken vil komme til at betjene. Den sontring, som kliniklederen må kunne foretage såvel med hensyn til afgrænsning af sygelige tilstande som med henblik på dispositioner, kræver alsidig lægelig orientering.

Det tilføjes, at Foreningen af yngre Læger gør opmærksom på, at foreningen er meget betænkelig ved, at der ansættes underordnede læger ved institutioner af denne art, og at foreningen under alle omstændigheder holder for, at det er udelukket at ansætte underordnede læger ved institutioner, hvor der ikke er en lægelig chef.

Skulle ansættelse af underordnede læger under lægelig chef blive aktuel, må der træffes særlig aftale med Foreningen af yngre Læger om løn- og ansættelsesvilkår, idet denne forening mener, at forudsætningerne for ansættelse under rådgivningsklinikkerne væsentligt adskiller sig fra de forudsætninger, der ligger til grund for den under 21. februar 1959 indgåede overenskomst om løn- og ansættelsesvilkår for underordnede sygehuslæger.

p. h. v.

H. Ehlers.

Bendt Sørensen.

